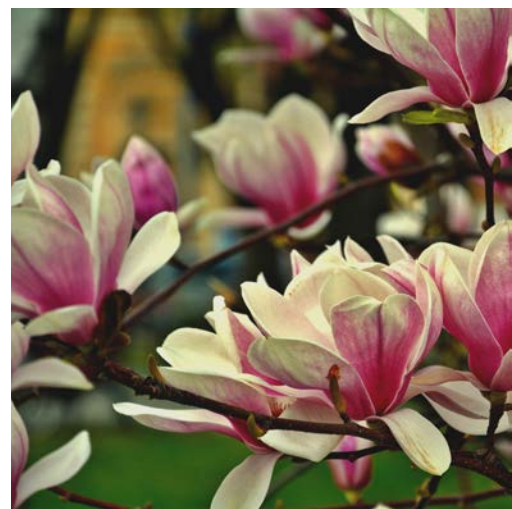

SZENTES VÁROS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

TARTALOMJEGYZÉK

Pálma
a Petőfi előtti keresztveződében.

2.	BEVEZETÉS	5
3.	SZENTES BEMUTATÁSA	10
	I. SZENTES TÖRTÉNETE	11
	II. TÁJI, TERMÉSZETI KÖRNYEZET	28
	III. A VÁROS ZÖLDFELÜLETI RENDSZERE	31
	IV. ÖRÖKSÉGÜNK	47
4.	TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK, ÉPÍTÉSI ÚTMUTATÓ	67
5.	JÓ PÉLDÁK SZENTESÉN	89
6.	JÓ PÉLDÁK MÁS TELEPÜLÉSEKRŐL	94
7.	IRODALOM	97
8.	IMPRESSZUM	100

Palma sub pondere crescit
Teher alatt nő a pálma.

A város címerének legkorábbi ábrázolása egy 1730-ban vésetett pecsétnyomón maradt fenn.

Az ősi címerkép megmaradt a Belügyminisztérium által 1907-ben hitelesített címerben is. 1989-ben a városi tanács a közakarat szerint a történelmi pálmás címer változatlan formában történő visszaállításáról döntött.

Dobovszky József rajza

1. BEVEZETÉS

Ez a könyv segítséget kíván nyújtani az itt élő embereknek, hogy felismerjék otthonuk értékeit, és ezen értékek mentén építsék, szépítsék még tovább városukat.

JELEN ÚTMUTATÓ NEM ÉPÍTÉSI SZABÁLYZAT!

Fontos, hogy a tervezők minden esetben ismerjék és vegyék figyelembe a hatályos építési előírásokat; környezetvédelmi és egyéb szakhatósági kérdésekben - szükség esetén - forduljanak szakértőhöz.

KINEK KÉSZÜLT A KÉZIKÖNYV?

A kézikönyv mindenkinek hasznos, aki új épületet szeretne építeni, vagy régit rendbe hozni, átalakítani, akár tulajdonos, tervező, építető vagy hatósági ügyintéző.

Konkrét, általunk jónak és követendőnek tartott példákat mutatunk, amivel a néhol tapasztalható rossz, fantáziátlan, tájidegen, estleg sematikus vagy hivalkodó építészet helyett a tájra és környezetére érzékenyen reagáló, fenntartható és helyénvaló építészetet kívánjuk előtérbe helyezni. Mindazonáltal a legnagyobb felelősség a tervező építészterheli, a folyamatban résztvevő felek partneri hozzáállása és az építészbe és mérnök kollégáiba vetett bizalom nélkül az építés drámája fokozódik, az eredményesség pedig kétségessé válhat. A felelősség ugyanis mindenkit terhel, de különösen azokat, akik egy-egy épület létrehozásában aktívan részt vesznek, így a megbízókat, tervezőket, kivitelezőket és a döntési joggal rendelkező hatóságokat egyaránt. A kollektív felelősség felismerése az első lépés az építészeti minőség fejlődése és az egységes településkép kialakulásához vezető úton. Hisszük és valljuk, hogy a kortárs építészet megtalálja azon üdvös megoldásokat, amelyekben a múlt értékeit tiszteletben tartva új, a kor igényeit maximálisan kielégítő, esztétikus és magas építészeti minőségű alkotások születnek. Az épülethez való, tudatos növényválasztás és alkalmazás méltó környezetet teremthet, létrejöhet a külső és belső tér harmóniája, melyhez tájépítész (kertész) szakember bevonása elengedhetetlen.

MI A KÉZIKÖNYV CÉLJA?

- SZEBB ÉS JOBBAN MEGTERVEZETT LAKÓÉPÜLETEK
- A TERVEZÉSI FOLYAMATOK HATÉKONYSÁGÁNAK JAVÍTÁSA
- A TÁJ ÉS AZ EGYSÉGES TELEPÜLÉSKÉP MEGŐRZÉSE, KIALAKULÁSÁNAK ELŐSEGÍTÉSE
- SZENTES ÉPÍTÉSZETI ÉRTÉKEINEK BEMUTATÁSA ÉS NÉPSZERŰSÍTÉSE
- KULTURÁLIS ÉS TÁRSADALMI ÉRTÉKEK MEGHATÁROZÁSA
- A KÖRNYEZETÉBE NEM ILLŐ, IGÉNYTELEN, VAGY HIVALKODÓ ÉPÍTÉSEK ELKERÜLÉSE
- A FENNTARTHATÓ ÉPÍTÉSZETI MEGOLDÁSOK ELŐMOZDÍTÁSA
- A HELYES RÉSZLETKÉPZÉSEK BEMUTATÁSA KONKRÉT PÉLDÁK SEGÍTSÉGÉVEL
- A TERVEZŐK ÉS ÉPÍTETŐK INSPIRÁLÁSA

MIRE HELYEZZÜK A HANGSÚLYT?

• FELELŐSSÉGVÁLLALÁS

Közös feladatunk a minket körülvevő környezet megóvása és védelme, felelősségünk a jövő nemzedékei számára alkotott új értékek megteremtése.

• HELY ÉS KÖZÖSSÉG

Szentésen építkezők saját tevékenységükkel formálják a város arcukat, mellyel gazdagíthatják a város kulturális örökségét. A múlt imitációja, idegen tájakra jellemző stílusok helyett a helyi értékek, jellegzetességek és anyagok használatát támogatjuk, melyek egysége új építészeti megfogalmazásban ölt testet.

• ÖRÖKSÉGVÉDELEM

A város történelmét sugárzó épületek mellé különös körültekintéssel tervezzük házat.

A meglévő építészeti értékek, régi, olykor rosszabb állapotban lévő házak felújításakor vizsgáljuk meg annak értékeit, arányait, színeit, egyedi stílusjegyeit, és azok figyelembe vételével tervezzük meg a felújítást.

• HOSSZÚ TÁVÚ HATÁSOK

Minden beavatkozás, így egy új lakóház is megváltoztatja az addigi tájat, utcaképet. Az épület megtervezésekor figyelembe kell venni annak hosszú távú hatását a környezetre, célunk egy tartós, átalakítható, a környezetével egységet alkotó épület megtervezése legyen.

• MINŐSÉGI ÉPÍTÉSZET ÉS INNOVÁCIÓ

Egy jó épület megtervezése egy jó építész kiválasztásával kezdődik. Az építész ismeri és alkalmazza a múlt értékeit, miközben korszerű megoldásokkal alakítja ki az igényeknek megfelelő, környezetébe illeszkedő tervet.

A formaképzésen túl különösen nagy hangsúlyt fektet a minőségi anyaghasználatra és a harmonikus összhatásra is.

• GAZDASÁGOSSÁG, FENNTARTHATÓSÁG

Lakóhelyünk megtervezésekor törekedjünk a valós igényeink praktikus, mértékletes és egyszerű megvalósítására. A jó ötletek szakszerű megoldásával megfizethető áron valósíthatjuk meg álmunkat és az üzemeltetési költségeket is optimalizálhatjuk.

Városháza részlet

Petőfi szálló részlet

Kandeláber a főutcán

Járásbíroság épületének díszítése

Csontváry emléktábla

Izraelita cinterem üvegablaka

HOGYAN ÁLLJAK NEKI AZ ÉPÍTKEZÉSNEK?

• ELSŐ LÉPÉSEK

Az alábbi szempontok mindegyike azonos súlyú fontossággal bír, egységben kezelendő és az építkezési szándék megszületését követően ezek figyelembe vételével kell haladni:

1. HOGYAN VÁLASSZUNK ÉPÍTÉSzt?

Már az építkezés elhatározásakor feltétlenül keressük fel az építészt, akit a telekválasztásba is vonjunk be. Válasszunk olyan építészt, aki elképzeléseinknek megfelelő referenciákkal rendelkezik, tájékozódjunk a szakfolyóiratokból, szomszédoktól vagy az internetről. Az értékálló, magas építészeti színvonalú és jól használható épületek kulcsa az átgondolt és precíz tervezés. Ne spóroljunk az időn és a tervezési díjon! Az építész díja elenyésző a teljes kivitelezési költségekéhez képest, ráadásul egy jó tervező okos megoldásaival díjának sokszorosát takaríthatja meg számunkra.

2. IGÉNYEK PONTOS MEGFOGALMAZÁSA

Mielőtt bármibe belekezdünk, gondoljuk végig, hogy pontosan mire is van szükségünk? Mérjük fel anyagi lehetőségeinket, a családi igényeit vagy az építendő ház funkcióját, majd alakítsunk ki egy tervezési programot (szobaszám, fontosabb berendezések helyszükséglete, tárolási igények, szokások, hobbik, hangulatok, stb.).

Az építéssel közösen fogalmazzuk meg a számunkra fontos tervezési szempontokat is (passzivház, kortárs vagy hagyományos, ökológikus, okosház, többgenerációs, stb.). Törekedjünk a praktikus méretekre, tervezzünk hosszú távra, hogy az esetlegesen változó igényeket az épület kisebb átalakításokkal vagy bővítéssel le tudja követni.

3. KÖRÜLTEKINTŐ TELEKVÁLASZTÁS

A megfelelő otthon megteremtése a megfelelő telekválasztással kezdődik. Ismerjük meg Szentest, járjuk körbe többször, majd válasszunk egy olyan telket, ami igényeinknek, ízlésünknek és életmódunknak a leginkább megfelelő. Tanulmányozzuk a Helyi Építési Szabályzat és a Településképi Rendelet előírásait, valamint nézzük meg a Szabályozási terv telkünkre vonatkozó részeit. Lehetőleg olyan utcában válasszunk telket, amely adottságait tekintve számunkra a leginkább tetszetős.

Cseréptetők, látkép

Zeneiskola bejárata, mives előtető

Bíróság díszes bejárata

MIRE FIGYELJÜNK? A JÓ ELŐKÉSZÍTÉS ÉS TERVEZÉS ALAPJAI

1. TERVEZÉS - ÉPÍTÉSZETI KARAKTER

A helyszín és a környező beépítés meghatározza az építendő épület formáját és magasságát. Fontos, hogy az építendő ház anyagaival és homlokzati megjelenésével illeszkedjen az adott településrész karakteréhez. A megfelelő arány, lépték és forma megválasztását követően könnyebben kerülnek helyükre a jó részletek. A sikertelen, elhibázott szerkesztést nem lehet helyrehozni, a cirádák és oda nem illő díszítések elhelyezése általában csak rontja a helyzetet.

2. ILLESZKEDÉS

A telek vagy ház, amelyből otthonunkat szeretnénk kialakítani, egy meglévő településképhez, egy utcaképhez tartozik. Vegyük szemügyre az utcában található házak jellegzetességeit, tömegét, stílusjegyeit, törekedjünk arra, hogy a tervezendő házunk illeszkedjen az összhatásba. A kerítés és a kert szerves részét képezi a környezetnek, célozzuk meg a természetesnek tűnő kert kialakítását, részesítsük előnyben a helyi növényfajták alkalmazását.

3. TÁJ ADOTTSÁGOK

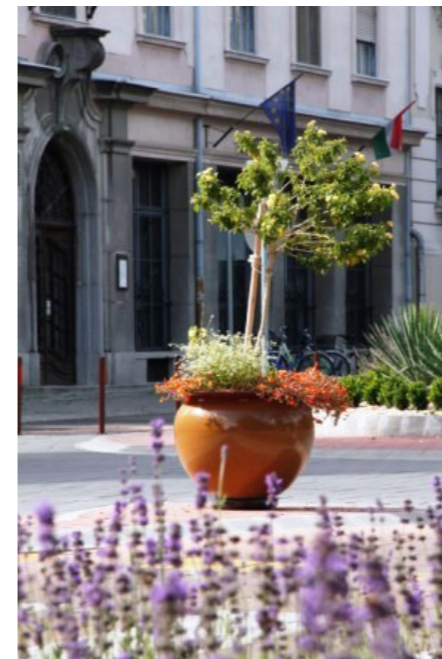
Vizsgáljuk meg a környezetet, ne csak a saját telkünkkel foglalkozunk, hanem a szomszéd telkeket, utcákat. Ne csak az épített környezetet, hanem a fasorokat, fákat, növényzetet. Különösen fontos a Tisza a Kurca, és egyéb vízfolyások közelében. Az épületet a látképhez kell majd behelyezni.

4. GONDOZOTT KERT ÉS MELLÉKÉPÜLETEK

A tervezett kert illeszkedjen közvetlen környezetéhez, az épületek, építmények stílusához. A növényalkalmazás a helyi természeti adottságoknak megfelelő és esztétikus legyen. A tervezés során a növények kifejtett, végső méreteit is figyelembe kell venni a helyes településképhez (utcakép, belső kert) kialakításánál.

5. HARMONIKUS RÉSZLETEK

A részletekben lakik a lényeg, az igényes részletképzés (eresz, kémény, nyílászárók, vakolatdíszek, kerítés, stb.) stílustól függetlenül jelzi, miként lehetne illeszkedni a környék meglévő épületállományhoz. A legfontosabb a jó minőségű anyagok használata, valamint a megfelelő precizitással való kivitelezés. Kerülni kell a műanyagok, harsány színek és bonyolult csomópontok alkalmazását.

Kerámia virágtartó a főutcán

Idős platánfa a Kiss Zs. utcában

Fűzék a Kurca parton

3. SZENTES BEMUTATÁSA

Ismerje meg városunkat!

Szentés Magyarország alföldi részén, Csongrád megye északi felében, a Tisza bal partján, a Körösből eredő Kurca két oldalán terül el, amely 11 km hosszúságban szeli át a települést. Természetes vizei még a Veker- és a Kőrógyerek; mesterséges tava a 122 hektár vízfelületű Termál tó. Nagy kiterjedésű vízi világa a korai időkben életmet, a nádasok menedéket nyújtottak a lakosságnak. A várostól 5 km-re volt az egykori Böldi rév, az ósidók óta fontos tiszai átkelőhely, amelytől egyenesen vezetett az út a kurcai révhez és vámszedőhelyhez. A Tiszán való átkelést 1903-tól állandó közúti, majd 1906-tól vasúti híd biztosította. 1981-ben új közúti híd épült. Az első állandó kurcai kőhíd 1884-ben létesült a város központi részén; jelenleg 12 kisebb nagyobb híd ível át a folyócskán.

A település tengerszint feletti magassága 78,5–85 méter, jellegzetesen sík vidék. A környéken az öntésterület az uralkodó, de megtalálhatók a fekete kötött talajú, valamint a löszös és szikfoltos részek is. Kontinentális éghajlatának legfőbb jellemzője a forró nyár, a hosszan tartó meleg ősz és az enyhe tél. Napfényben az ország egyik leggazdagabb része; a napfénytartam éves középértéke 2100 óra. Az évi csapadékösszeg átlagban 580 milliméter. Hagyományosan jó gabonatermő vidék; különösen fejlett a kertészeti kultúrája. A minőségi zöldségtermesztése nemzetközi hírű. Az éghajlati adottságok mellett ez jórészt a bőségesen rendelkezésre álló termásvíz sokoldalú hasznosításának köszönhető. Szentés és vidéke Európa legsűrűbb geotermikus mezője; közigazgatási területén 36 termálkút üzemel.

A város jelenlegi határának kiterjedése 32 600 hektár; lakóinak száma 28 ezer fő; ezzel Csongrád megye harmadik legnagyobb településének számít. Északon Nagytőke, Kunszentmárton, Szarvas; keleten Eperjes, Fábiánsebestyén, Nagymágocs; délen Derekegyház, Szegvár; nyugaton a Tisza folyó, Csongrád város és Szelevény község határolja. Külterületi lakott helyeinek száma meghaladja a harmincat, amelyek közül Bökény, Donát, Ecsér, Héked, Magyar-tés, Pankota, Szentlászló, Verese gyháza egykor önálló, népes falvak voltak.

Szentés a XVIII. század elején emelkedett ki a környékbeli hanyatló települések sorából, s vált kis halászfaluból virágzó mezővárossá. Az 1780-as évek végén lakóinak száma már megközelítette a 10 000 főt, ezzel a 17. helyet foglalta el a korabeli városok rangsorában. 1836-ig földesúri joghatóság alatt álló jobbágyközségnek számított. Ekkor jelentős anyagi áldozatot vállalva örökváltási szerződést kötött földesuraival, s szabad mezővárosi rangra emelkedett. 1848-ban lakóinak száma már meghaladta a 22 000 főt, amelynek köszönhetően elnyerte a rendezett tanácsú város jogállását. 1878-ban tovább emelkedett a státusa, amennyiben kijelölték Csongrád vármegye közigazgatási székhelyévé. A századfordulóra lakóinak száma meghaladta a 30 000 főt, melynek következtében az ország 8. legnépesebb településeként tartották nyilván. Központi szerepkörét 1950-ben elveszítette, de 1984-ig továbbra is járási, ezt követően pedig városkörnyéki székhely maradt. Népesége 1980-ban volt a legnagyobb; ekkor 35 317 lelket számláltak össze Szentésen. Ez a szám az 1990-es évek közepére 33 000-re csökkent, az utóbbi tíz esztendőben 30 ezer alá csökkent.

A régió a 45-ös és a 451-es főutak haladnak keresztül. A várost az ország bármely pontjáról el lehet érni vonattal vagy autóbusszal. Szentésről naponta 2 közvetlen vonat és öt autóbuszjárat indul a 137 km-re lévő főváros, Budapest felé. Szeged – a megye jelenlegi közigazgatási központja – 50 km-re fekszik, közúton és vasúton szintén elérhető. A Tiszán való gyors átkelést a Szentés–Csongrád közötti vasúti híd, valamint az 1981-ben készült közúti híd biztosítja. 1992-ben megnyitották a kisebb személyszállító repülőgépek fogadására alkalmas repülőteret, melyhez helikopter leszálló is tartozik.

I. SZENTES TÖRTÉNETE

A település környékének kedvező természeti adottságai már az ősidőkben letelepedésre csábította az embert. A feltárt régészeti leletek bizonyossága szerint a terület az újkőkortól kezdve (i. e. 5000–3000) folyamatosan lakott hely volt. A neolitikumi leletek egyik legértékesebb darabja a szegvár–tűzkövesi határrészen talált ún. Sarlós Isten szobra, amely az újkőkorból szinte az egyedüli férfi alakban ábrázolt istenség. A népvándorlás évszázadaiban (I–VI. sz.) különböző népcsoportok váltották egymást, ezt a vidéken talált jazzig, szarmata, gepida, hun és avar sírok százai tanúsítják. Egyes feltevések szerint Szentés térségében, a Tisza–Körös szögletében állott Attila (433–453) legendás sátorvárosa, tehát vélhetően a nagyhírű hun feje-delem sírja is ezen a vidéken keresendő. Árpád magyarjainak sírjai a város határának több pontján is előkerültek, így pl. Borbás-földön és a Derekegyházi-oldal nevű határrészen. A népvándorlás és a honfoglalás korából származó régészeti leleteket az 1897-es alapítású szentesi Koszta József Múzeum őrzi. Európai hírű régészeti anyaga időszaki kiállításokon megtekinthető.

Anonymus krónikája szerint a honfoglaláskor Ond vezér és fia, Ete nemzetsége népesítette be a területet, magába olvasztva a szláv őslakosságot. A legkorábbi írásos emlék a Kurca nevét örökölte meg, amely I. Géza (1074–1077) 1075-ben kelt oklevelében fordul elő először Curicea alakban. Ebben a király a Kurca folyó itteni révének vámját a garamszentbenedeki apátságnak adományozta. A helység ekkor az Ond törzséből származó Bor-Kalán nemzetség birtoka. A település első oklevelés említésére egy birtokosztás kapcsán 1332-ben került sor Scenthus (Szentüs) alakban. A későbbiekben írták Zenmpthesnek, Zenthésnek is; a mai írásmód 1665-től vált általánossá. Az egykor jelentős kurcai átkelőhely helyét – mely szoros összekötésbe állt a tiszai Böldi révvel – 1986 óta emléktábla jelöli a régi vámház (bikaakol) falán (Hékéd 11.).

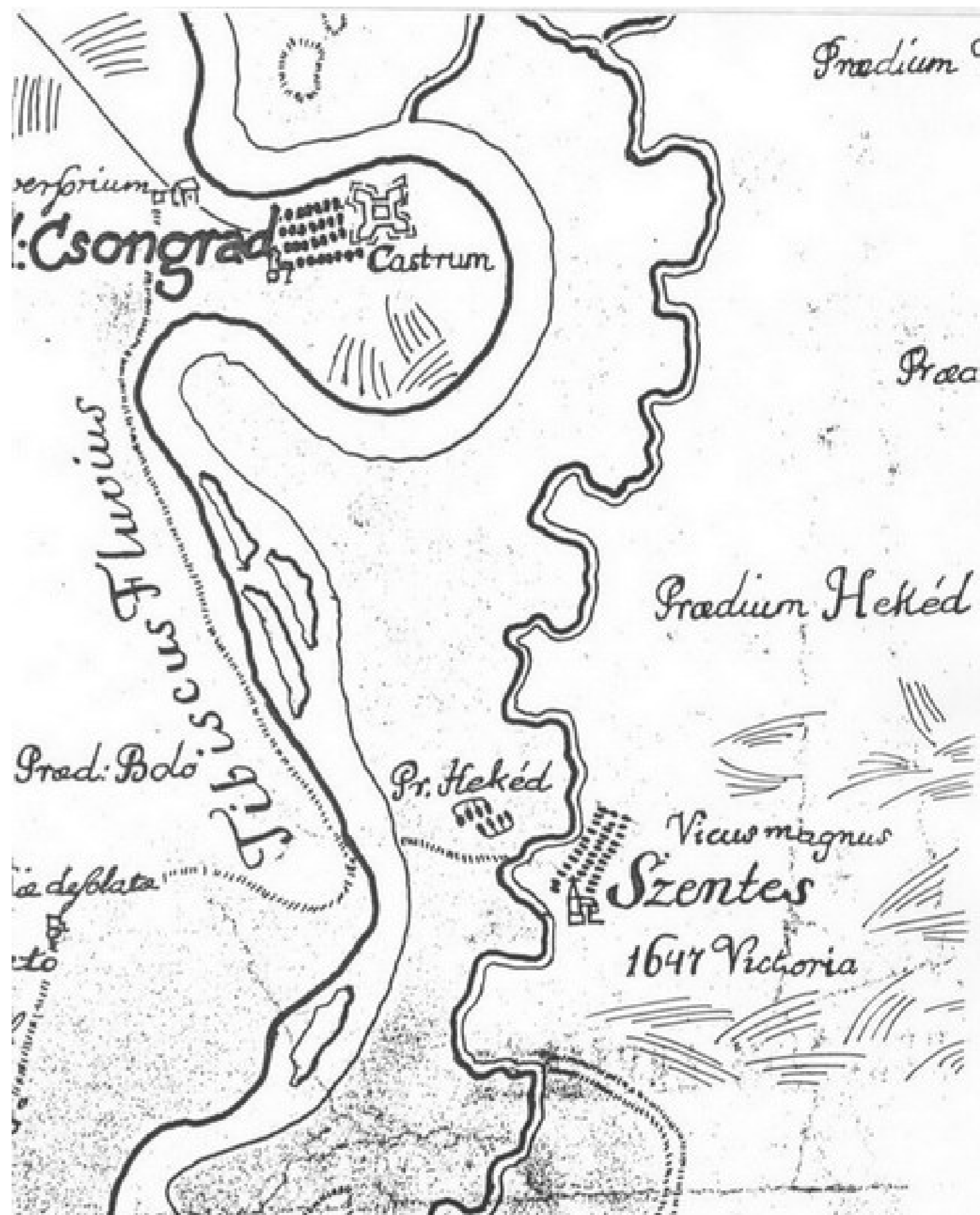
Szentés nevének eredetét a helyi legenda – amely az ún. Petrák-krónikában maradt fenn – Zendus János magyar hadvezérhez köti, aki a szájhagyomány szerint megalapítója, megmen-tője, egyszersmind első földesura volt Szentésnek. A történettudomány szerint azonban ilyen nevű magyar hadvezér nem létezett, alakja a későbbi idők meseszöveinek fantáziájában szü-lethetett meg, így akarván fényesebbé tenni a város múltját. Egy másik elképzelés a „szent” (sanctus) szóból próbálta levezetni a település nevének eredetét, ezt azonban cáfolják a város-név oklevelekben előforduló írott alakjai. A szaktudósok megállapítása szerint Szentés neve bizonyosra vehetően a valódi első birtokosok, a Sente-Mágocs család nevét örökölte meg, mely familia a XIII. század elejétől vált országosan is jelentőssé. A család a XV. század má-sodik felében kihalt, ettől kezdve igen gyakran váltogatták egymást Szentés birtokosai. E ko-rai évszázadokról keveset tudunk. Annyi bizonyos, hogy egy 1332-ből származó oklevél temp-lomos falunak nevezi Szentest, tehát folyamatosan lakott településnek számított.

Az 1526. évi mohácsi csatavesztés után Erdély és a Tiszántúl (benne Szentés falu) Sza-polyai (Zápolya) János (1526–1540), majd fia, János Zsigmond (1540–1571) fennhatósága alá került, kiknek hatalmát a török szultán biztosította. Jogigényét I. Habsburg Ferdinánd (1526–1564) is fenntartotta, a gyulai váról felügyelve a térséget. Ebből következett, hogy a Tisza-vidék települései háromfelé adóztak; aki tehette, elmenekült a területéről. Ezt bizonyítja a gyulai vár tiszteje által készített 1553. évi adóösszeírás, amelyben csak négy Csongrád megyei község szerepel összesen 36 portával, ebből Szentésre 20 porta esett. A környező falvak elnép-telenedésével párhuzamosan Szentés gyarapodni látszik. Az 1560/61. évi török adóösszeírás-ban (defter) Szentésen – amely a szegedi szandzsákon belül a vásárhelyi náhijébe tartozott – 56 fejadófizető szerepel, tehát népessége folyamatosan növekedett. Fejlődését jelzi, hogy I. Ferdinánd 1564-ben kelt adománylevele már oppidumként (mezővárosként) említi a települést.

A tiszántúli falvak legnagyobb pusztítást az 1566. évi török hadjárat során élték át, amely jórészt az első ízben alkalmazott tatár segédcsapatok kegyetlenkedéseinek tudható be. A gyulai végvár elesett, ezzel a Tisza–Maros közén is kiteljesedett a hódoltság élete. Petrák Ferenc szentesi kéziratos krónikája is megörökítette az eseményt, eszerint: „Az 1566-ik eszten-dőben ezen várost a török és tatár végképp elpusztította. A várost felgyújtotta, lakosai közül akit elfoghatott, Tatárországba rabul elhajtotta.” Több környékbeli település ekkor tűnt el végleg a térképről, s nevük csak határnévként élt tovább (pl. Ecsér).

Gyula várának török kézre kerülése után ismét békésebb évek következtek. Szentés vi-szonylag hamar kiheverte a pusztítást. Ezt igazolja az 1570. évi török adóösszeírás, amely 106 szentesi fejadófizetőt regisztrált. Ennél többet csak Vásárhelyen írtak össze. Nem tekinthető véletlennek az sem, hogy az érintett defter csupán Vásárhelyt és Szentest nevezte városnak. A „tizenöt éves háború” idején (1593–1606) ismét lángba borult a vidék. 1599-ben a krími tatárok újból felperzseltek az Alföldet. Szentés lakói a környező nádasokba menekültek, de a város nem kerülhetett el a kifosztását. Ekkor pusztult el szinte teljesen a szomszédos Hékéd, Tó-ke, Szentlászló, Királyság, Dónáttornya, Veresegyháza. E falvak lakóinak többsége Szentésen keresett menedéket. A népesség szaporodásával a város ismét igen gyorsan kiheverte a pusztítást. A váci püspökség 1628. évi dézsmajegyzéke Szentest már „jó városnak” mondja, ahol a református egyház története szerint – 115 ház található.

Alig 20 évvel később újabb hadmozdulatok történtek a térségben. A kiváltó ok az volt, hogy III. Ferdinánd (1637–1657) magyar király a linzi békekötés után (1645) magáénak tekintette a Tiszántúlt, s híveinek birtokokat adományozott a területen. A török szultán tiltakozott ez ellen; utóbb fegyveres döntésre került a sor. A királyi csapatok 1647-ben egészen Szentésig nyomultak előre, itt azonban a törökök útjukat állták. A Szentés alatti ütközetben a törökök szenvedtek ugyan vereséget, a királyi hadak mégis visszavonulásra kényszerültek, mert az idő-közben összevont török seregekkel szemben nem folytathatták volna a harcot sikeresen. A királyi csapatok gyors visszavonulását a törökök szabad rablása követte, amelynek ismét a környező települések estek áldozatul. Szentés is megsínylette a harcot, amelyet bizonyít, hogy ebben az évben csak egy porta után tudott adót fizetni.

Térségünkre újabb veszedelmet jelentett a Bécs alatt 1683-ban vereséget szenvedett török sereg visszavonulása. Kara Musztafa nagyvezér visszavonulásakor a Duna és a Tisza melletti török helyőrségekbe erősítésként ázsiai csapatokat vezényelt. Így kerülhettek 1683 őszén a szegedi várba is ázsiai török csapatok, akik a korábbi kialakult szokásokat figyelmen kívül hagyva, maguk ellátását a környéken fegyveres erőszakkal biztosították. Bár adataink nincsenek rá, ittélüket nyilván Szentés és környéke is megszenvedte.

Több környékbeli település ekkor tűnt el végleg a térképről, s nevük csak határnévként élt tovább (pl. Ecser). Az úgynevezett „tizenöt éves háború” idején (1593–1606) ismét lángba borult a vidék. 1599-ben a krimi tatárok újból felperzselték az Alföldet. Szentés lakói a környező nádasokba menekültek. 1647, 1683, években is hadműveletek helyszíne volt a környék, melyet megszenvedett a város. 1686-ban Buda felszabadulását követően a szentesi csatát veszített török hadak, de 1693-ban még egyszer feldúlták a török hadak a várost. Az itt élők többszöri újrakezdését jelzi a város címerében található pálma, mely bibliai utalása: „Teher alatt nő a pálma”. Ezért ültettünk pálmafát a főtéren melletti körforgalom közepére.

Szentés mai külterületén a középkorban 20-22 olyan település létezett, melyek nem élték túl a török hódoltságot, többek között Ecser nevű falu. A gazdag leletanyag és a régészek kitaró munkájának köszönhetően Szentés közigazgatási területén 625 régészeti lelőhelyet tartanak nyilván.

A következő említést érdemlő esemény már a törökök elleni felszabadító harcokhoz kapcsolódik. Buda 1686. szeptember elején történt sikeres visszavétele után az egyesült keresztény hadak a Délvidék kulcsának tartott Szeged ostromához kezdtek. Miután a felmentéssel próbálkozó török csapatokat Veterani tábornok Zenta mellett szétverte, Szeged megadta magát, s október 23-án a török őrség elhagyta a várat és a várost.

Szeged visszavételével nem értek véget a térség és benne Szentés megpróbáltatásai. Gyula sikertelen ostroma után, 1693-ban a krimi tatárok ismét kifosztották és felperzselték a vidéket, élelmiszert gyűjtve a gyulai vár szorongatott védőinek. Szentés ezt a pusztítást is át-vészelte. A török hódoltság megszűnése után felgyorsult az elmenekült családok visszavándorlása, új családok betelepülése. A szentesiek ezt „negyedik megülésnek” mondták, utalva arra, hogy az elmúlt időszak alatt negyedszer kellett visszafoglalniuk és újjáépíteniük városukat.

Az 1699-ben megkötött karlócai békeszerződéssel Erdély és a Bácska I. Lipót (1640–1705) uralma alá került; a Maros–Tisza köze és Temesvár a szultán fennhatósága alatt maradt. A magyar–török államhatár Csongrád megyei szakaszát a Tisza és a Maros folyók mentén je-lölték ki. A bécsi udvar a visszakerült országrészt fegyverrel meghódított területek tekintette, ezért a régi földbirtokosok csak jogaik okleveles igazolása és a fegyverválság lefizetése után kaphatták vissza birtokaikat. A hagyományos vármegyei közigazgatást nem állították helyre, hanem katonai határőrvidékként a szegedi kamarai felügyelőség (prefektorátus) útján közvetlenül Bécsből igazgatták. Szeged vára német helyőrséget kapott; a térség adóztatása elvi-selhetetlen méreteket öltött; a régi birtokosok jószágait a szegedi kamara tetszése szerint áruba bocsátotta; a vallásszabadságot uralkodói rendeletre korlátozta.

Nem véletlen tehát, hogy Rákóczi Ferenc 1703 nyarán kibocsátott, a vármegyék nemes-ségét mozgósító felhívása és a „Jobbágyságrul való pátens” amely a hadba vonult jobbágyokat és közvetlen családtagjaikat mentesítette a közterhek és a földesúri szolgáltatások alól ezen a vidéken is fogékony talajra talált. A kuruc felkelés terjedését gróf Schlick Lipót császári tábornok igyekezett megakadályozni, akiről tudni kell, hogy a karlócai békekötés körül szerzett érdemeiért sikerült megszereznie a nagy kiterjedésű csongrádi és vásárhelyi uradalma-kat, s akit I. Lipót 1703 augusztusában kinevezett a magyarországi császári hadak főparancsnokává. Schlick arra törekedett, hogy a török határ védelmére rendelt katonaságot pénzzel és újabb engedmények ígéretével a kurucok ellen fordítsa. Megbízásából a szegedi várparancsnok, báró Globitz János Frigyes ezredes védelmi rendszert létesített a Tisza-vonal erősítésére. Őrállomásokat egész rendszerét építette ki Szeged–Arad és Szeged–Csongrád–Szolnok között. Pontosan működő kémiszolgálatot szervezett. Portyázói sűrűn járták a Tisza mentét és a Körösök vidékét. Elárasztatta a folyó gázlóit és réveit, összeszedte a tutajokat, hajókat, csónakokat; túszoikat szedte a falvakból. Csongrádot, mint fontos tiszai átkelőhelyet és a Schlick birtokok központját 200 főnyi lovassággal őriztette. Őrállomást létesített „Szentés felé a Kurca réten”, hogy „ott is szükség esetén készenlétben legyenek”.

Az 1703. szeptember elején kibontakozott nagy kuruc offenzíva egyik célja volt a Duna–Tisza közének birtokba vétele. Globitz ezredes felismerte, hogy Csongrádot közvetlen veszély fenyegeti, ezért megerősítette őrzését. Előérzete nem csalt, hisz szeptember 10-én három kuruc ezred már Szolnoknál táborozott és megkezdte a vár ostromát. Néhány nappal később Deák Ferenc kuruc ezredes csapata megtámadta a csongrádi révet, s megpróbálta kierőszakolni a Tiszán való átkelést. Kemény ütközetre került sor Kyba ezredes 3000 katonájával, aki ere-detileg Szolnok felmentésére igyekezett. A későbbi leírások szerint az ütközet a kurucok vereségével végződött, amennyiben a császáriak 140, a kurucok 600 embert vesztek. Ha így is volt, a „csongrádi csata” mégis jelentősnek mondható, hisz Kyba ezredes meggyengített serege nem folytatta útját Szolnokra, hanem visszavonult Szegedre, a kuruc csapatok pedig szeptember 21-én sikeresen bevették Szolnok várát. A Duna–Tisza köze Rákóczi csapatainak az ellenőrzése alá került. Globitz ezredes tiszai védelmi vonala október végére összeomlott; a Tisza bal-parti helyiségei így Szentés is átpartoltak a kurucokhoz.

Konkrétan Szentésről kevés korabeli forrás szól. Csongrád közelsége miatt kezdetben a császáriak szoros ellenőrzése alatt állt, de bizonyosra vehető, hogy a szentesiek közül már ekkor is többen átszökdöstek a kuruc táborokba. A város 1703 októberében protekcionális levelet (védlevelet) nyert Rákóczi Ferentől, amely azt bizonyítja, hogy a település felesküdt Rákóczi fejedelem és az általa vezérelt szabadságharc hűségére. A szentesiek a fegyveres csatározásokból sem vonták ki magukat.

A csongrádi csatán kívül más jelentős ütközet nem volt a térségben, mégis mozgalmas éveket élt át vidékünk lakossága. Hol a kuruc, hol a császári hadak vonultak át a területen, mindannyiszor pusztítást hagyva maguk után. Rákóczi 1704 nyarán büntető hadjáratot vezetett a rácok ellen, Szeged várának sikertelen ostroma után azonban elhagyta a Duna–Tisza közt. Átmenetileg Károlyi Sándor és Bottyán János generálisok kuruc felügyelték a területet, de a császáriak többszöri átvonulását nem tudták megakadályozni. A krónikás szűkszavú feljegyzése szerint Szentésre három ízben zúdult veszedelem: egyszer a császári hadak fosztották ki, két alkalommal pedig a rácok. „A németiségtől, vagy mint a magyarok nevezték, labancoktól egy ízben, a rácoktól két ízben kirabolttatván, fölégettetett a város, s a fölégetett lakosságnak más menedéke nem volt, mint a város mellett elnyúló nagy rétság” – olvasható Petrák Ferenc krónikájában.

A 1706-ban Rabutin császári tábornok szállta meg Szentest és Vásárhelyt, s hadainak élelmezése nem kis gondot okozott a két városnak. A következő évben Károlyi Sándor kurucai visszafoglalták Vásárhelyt és Szentest, s ettől kezdve ismét felügyelték a térséget. Szentesen Csajághy nevű kuruc parancsnok hajdúi teljesítettek őrszolgálatot, kiknek folyamatos ellátása idővel ugyancsak nyomasztóan hatott a lakosságra.

A hadak még el sem vonultak, amikor újabb veszedelem közeledett: a pestis. Az orszá-gos járvány Vásárhelyt már 1708 őszén elérte, Szentesen csak 1709-ben kezdte szedni az ál-dozatait. Volt olyan nap, hogy 80 haláleset is történt. A nyár végén némileg enyhült a járvány, de ősszel újból teljes erővel kitört, s dühöngött még az 1710. esztendőben is. A két évben Szentesen több mint 900-an estek áldozatul a félelmetes keleti nyavalyának. Csupán annyi vigasz akadt, hogy a különböző hadak jó időre elkerülték térségünk településeit.

A hadjárások és a pestis pusztítása után kialakult népességi viszonyokra az 1715. évi or-szágos adóösszeírás adataiból következtethetünk. Csongrád vármegyében, amely továbbra is kamarai igazgatás alatt állt, mindössze nyolc lakott települést írtak össze. Szentesen összesen 230 családot vettek jegyzékbe, ebből 121 jobbágy, 58 házas zsellér és 51 házatlan zsellér csa-lád volt. Ha családonként hat családtagot számítunk is, a település lakóinak száma nem volt több 1380 főnél. Erről az alapról indulva vált néhány évtized alatt ismét virágzó mezővárossá.

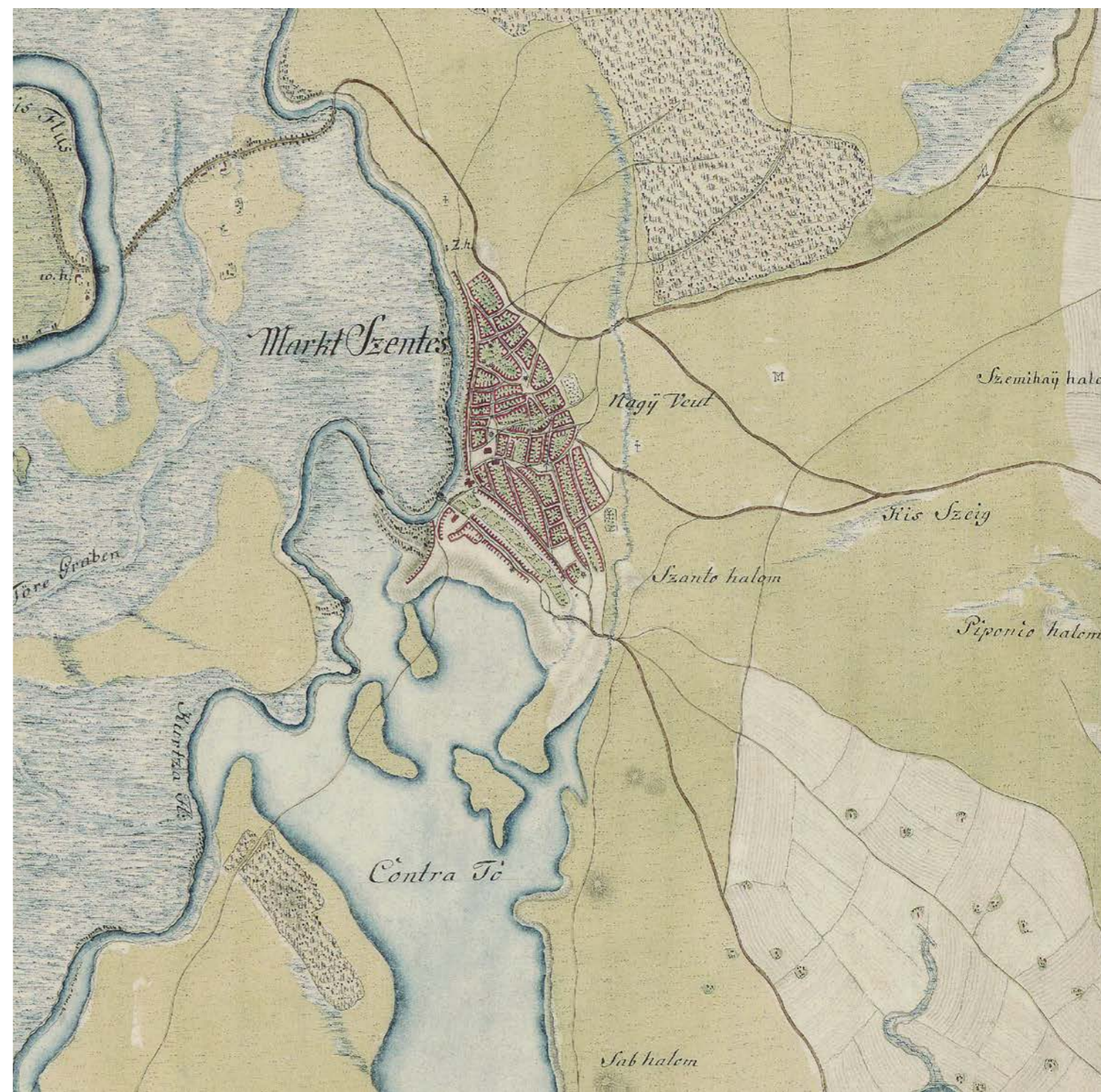
A település fejlődésére kedvező körülményként hatott, hogy az 1716–18 között folyó délvidéki török hadjárat idején Harruckern János György (1664–1742) élelmezési főhadbiztos Szentest tette a császári hadak élelmezésének központjává. A lakosság ezáltal anyagilag gyorsan gyarapodott, hisz szinte minden terményét könnyen értékesíthette. Utóbb Harruckern – érdemei elismeréseként és a kincstár tartozásai fejében – jelentős birtokokat kapott Békés és Csongrád vármegyék területén. 1720-ban tulajdonába került Szentes is. Az új földesúr legfőbb törekvése a vidék benépesítésére irányult. Ennek érdekében a visszazárlingózó, szökött vagy telepített jobbágyokat jelentős kedvezményekben részesítette: állami adójukat megelőlegezte, földesúri szolgálmaikat az első két-három évre teljesen elengedte, az egyházi tizedet meg-váltotta és örök időkre jobbágyainak adományozta. Fontos kedvezmény volt a vallásszabadság biztosítása, amely a református lakosságú Szentes népességgyarapodását szintén nagymértékben elősegítette. A régi lakosok és az új telepesek szabadmenetelűek lettek, akik földesúri tar-tozásaikat szerződés alapján készpénzben, taksában rótták le. A fejlődésnek további távlatokat nyitott az a körülmény, hogy Harruckern János György 1730-ban három országos vásár tartá-sára szóló privilégiumot eszközölt ki III. Károly (1711–1740) királytól. Harruckern városfej-lesztő politikáját Ferenc nevű fia folytatta, aki számos katolikus iparos család betelepítésével gyarapította Szentes lakosságát.

A sokféle kedvezmény nyomán a lakosság létszáma folyamatosan növekedett. Az 1759. évi összeírás már 794 családfőt tüntetett fel (ebből 559 jobbágy, 199 zsellér, 36 iparos), vagyis a település népessége ekkorra megközelítette az 5000 főt. Az állattartás továbbra is vezető ágazat lehetett, amennyiben 1156 igás ökröt, 649 eladó ökröt, 3051 tehenet, 2479 borjút, 1296 igás lovat, 664 egyéb lovat, 720 csikót, 8257 juhot és 4060 sertést írtak össze. Emellett volt 17 malom, 15 borsajtó és 182 méhkas. A viszonylagos gazdagságot átmenetileg lerontotta az 1760. április 7-én kiütött hatalmas tűzvész, amelynek következtében a város kétharmad része megsemmisült. A középületek mellett (iskolák, az új református templom, magtárak, malmok) 211 lakóház égett hamuvá. Leégett a városháza is, benne a város régi irataival. A szorgalmuk-ról ismert szentesiek néhány év alatt újjáépítették városukat. Visszanyerve vonzerejét, népessége tovább gyarapodott. 1773-ban már 7249 lakost írtak össze, akik közül 5283 fő a reformá-tus, 1901 fő a római katolikus, 49 fő az evangélikus és 16 fő a görögkeleti egyházhoz tarto-zott. A hitfelekezetek száma az elkövetkező évtizedekben újabakkal szaporodott, jelezve, hogy háttérbe szorultak a vallási alapon történő kirekesztő törekvések.

Harruckern Ferenc báró 1775-ben elhunyt. Fiú gyermeke nem született, így vele a család férfiágon kihalt. A közel 800 000 holdat kitevő Harruckern-birodalom utóbb női ágon három főúri család között került felosztásra (Wenckheim-, Stockhammer- és Károlyi családok). Har-ruckern Ferenc ifjabbik lányát, Jozefát, gróf Károlyi Antal vette nőül 1757-ben. Az 1798-ban bekövetkezett első birtokosztály alkalmával a Károlyi családra eső osztályrész közel 100 000 holdra becsülhető. Ez utóbbi osztályrészhez tartozott Szentes mezőváros, Szent László és Ki-rályság pusztákkal. A gróf Károlyi nemzetség idején az önkormányzati és gazdálkodási lehetőségek egyre szigorodtak, ezért a szentesiek számára a Harruckernek időszaka jelentette azt a szabadabb állapotot, amelybe visszajutni óhajtottak.

A város ügyeit intéző főbíró és a 12 esküdttől álló tanács a hivatalos leveleket 1730-tól a város pálmafát ábrázoló pecsétjével hitelesítette, mely ábra utóbb a település címerképévé vált. A pálmafa szimbólum a református egyház közvetítésével került a város címerébe. A kortársak – a közelmúlt gyötrelmeire gondolva – az örökzöld pálmával a szentesi nép szívós élni akará-sát, a megpróbáltatásokkal szembeni dacos kiállását és örökös megújulását kívánták kifejezni. Ahogy a biblikus mondás tartja: Palma sub pondere crescit = Teher alatt nő a pálma.

A város valódi fejlődése a XVIII. elején vette kezdetét, a század első felében kis halászfaluból virágzó mezővárossá vált. Ekkor Harrucken báró birtoka a város, aki tevékenysége nyomán a lakosság létszáma folyamatosan növekedett, iskolák, magtárak, malmok, templomok épültek. Harrucken báró mellszobra a város főterén áll.

A város XVIII-XIX századi fejlődését az úgynevezett három katonai felmérésen követhetjük nyomon. Az 1. katonai felmérés 1784-ben készült térképlapján még a várostól délre fekvő nagy kiterjedésű Kontra-tó látható, a két városrészt a mai főterén és főutcán húzódott mocsár választotta el, amelynek kiszáritására és feltöltésére a XVIII–XIX. század fordulója körül került sor. A XVIII. század második felétől Szentest az ország legnépesebb települései között tartották számon.

„ A szabályozást (Tisza szabályozása – a szerz.) megelőző időkből a a Körös folyó a Tiszába való beömlése fölött két ágra szakadt, egyik ága nyugat felé hajólva Csongrádnál beömlött Tiszába, a másik ága pedig kissé kelet felé hajólva Szentes és Szegvár városok érintése mellett a Tiszával közel párhuzamosan haladott és 40 km hosszú út után Mindszent felett szakadt a Tiszába. A Körösnek ezen utóbbi ága a Kurcza meder.

1864

A szentesi uradalom várományosa Harruckern Jozefa fia, gróf Károlyi József volt, aki már anyja életében átvette az uradalom kormányzását. Az új földesúr 1803-ban 35 éves korában váratlanul elhunyt, három fiú és három leánygyermeket hagyva maga után. Fialat özvegye, gróf Waldstein Erzsébet hamarosan férjhez ment gróf Keglevich Ágostonhoz, aki mint a Károlyi uradalmak teljhatalmú kormányzója, ugyanazon rendet léptette életbe a szentesi uradalomban is, mint saját birtokain. Ezek pedig jóval szigorúbbak voltak a korábban megszokottnál. Tovább romlott a helyzet az 1810-es évektől, amikor a kiskorú grófok – István, Lajos és György – gyámja, gróf Waldstein Emánuel vette át a károlyi birtokok irányítását.

Az 1820-as évek végére Szentés társadalmi képe jelentősen megváltozott. A népesség számában, foglalkozás szerinti tagolódásában, felekezeti megoszlásában bekövetkezett változások jól nyomon követhetők az 1828. évi országos adóösszeírás és a megyei népszámlálás adatai alapján. Eszerint a város lakosainak száma 16 134 fő (férfi 8277, nő 7857); a családok száma 2979; a házak száma 2282. Foglalkozás szerinti megoszlás: honorácior (értelmiségi) 5, telkes gazda 625, szellér 1491, házatlan szellér 729, cseléd 253, cselédlány 70, iparos 320, segéd 93, kalmár 7, kereskedő 17. A férfiak felekezeti megoszlása: református 5298, római katolikus 2499, evangélikus 197, görögkeleti 178, zsidó 76.

Az 1830-as évek első felében a szolgáltatásokat (robot, kilenced, tized, kisebb haszonvételek stb.) sikerült ismét pénzben megváltani a földesuraktól, s ez a tény elősegítette a szabadabb gazdálkodást. A város lakói, elsősorban a föld- és állattulajdonosok, szabadulni akartak az úrbéres nyűgöktől, még akkor is, ha az sokba kerülne. Az országos események kedveztek a törekvéseknek, s a földesurak részéről sem mutatkozott merev ellenállás. Az 1832–36. évi országgyűlésen a liberális nemesiség reformprogramjának egyik sarokkövét épp a jobbágyfelszabadítás ügye képezte. A rendek első lépésként a jobbágytelkek haszonvételét akarták a jobbágy szabad rendelkezésére bocsátani, s ebből kiindulva megvalósítani a polgári átalakulás legalapvetőbb feltevéleit: a jobbágy „bírhatalmi jogának” kimondását és a jobbágyfel-felszabadítást önkéntes örökváltás útján. A szabad polgári tulajdon örökváltás útján való megteremtését Csongrád Vármegye Nemesi Közgyűlése is támogatta. A Károlyi grófok számoltak azokkal, hogy az örökváltási törvény rövid időn belül megszületik, s az várhatóan szabályozni fogja a megváltás módozatait, illetve a megváltási összeget is. Érdeklődésben állott tehát, hogy az örökváltás megkötésével megelőzzék a törvényt, amely vélhetően lehel-tetlenné tenné a tetszés szerinti feltételek megállapítását. A szentesiek előtt tehát felcsillant a reális és közeli lehetőség, hogy az örökös megváltás terheit vállalva, a „jobbágy-közégből” polgárvárossá, módosabb lakói pedig alávett jobbágyokból szabad birtokkal rendelkező parasztpolgárokká váljanak.

A váltás ügyében 1835 februárjában megkezdődtek a tárgyalások. A várost Boros Sámuel jegyző képviselte, aki már számos jogi ügyben járt el eredményesen, bizonyítva rátermettségét. Féléves alkudozás után megérkezett gróf Károlyi Lajos értesítése, amelyben tudatja, hogy „a méltóságos grófi nemzetség ezen jobbágyközéget ki-fogás nélkül való, teljes kiváltásra kívánja bocsátani”. A pénzügyi kérdések tisztázása után, 1836. január 10-én a földesurak megbízottai és Szentés birtokos lakói aláírták az örökváltási és a legelőelkülönítési szerződést. Ennek értelmében a földesurak átadják a törvényhatóságot (közigazgatást és a jogszolgáltatást), a külső és a belső telkeket, az uradalom Szentésen lévő épületeit és mindezek jövődelmét, mindenféle haszonvételt és a birtoklással járó kötelezettségeket. Mindezt Szentés fizet 1000 császári aranyat azonnal, 1 357 072 forintot ezüstben, két részletben, legkésőbb 1837. január 1-ig. Ez a summa 25 évi földesúri szolgáltatás összege volt.

E rendkívül magas összeg vállalásával Szentés óriási terhet vett magára. Az adósságok halmozódtak, újabb kölcsönökből régiakat törlesztett a város. Az örökváltás veszélybe került. Megmentése érdekében a szentesi birtokosok 1837. április 19-én pótszerződést kötöttek a grófokkal. Ez az örökváltás legtöbb pontját érintetlenül hagyta, de a törlesztés módjában gyökeres változást hozott. A váltásösszeget 20 év alatt kellett törleszteni 5%-os kamattal. A tartozás zálogául Szentés 20 000 hold földet lekött a grófok számára. A pótszerződés szerint, ha a váltás így sem sikerülne, a város visszaesik régi, úrbéres állapotába. Az örökváltási szerződés megkötéséig Szentés kiemelkedett az egyre súlyosabb válságba süllyedő hűbéri rendszerből. A város lakosságának gazdasági és társadalmi súlya legjelentősebb rétege félig szabad paraszti birtokokhoz jutott, s a közvetlen feudális szolgáltatások megszűnésével teljes gazdasági erejével birtokának fellendítéséhez láthatott. Nem kellett robotolnia sem személyesen, sem mást küldve maga helyett. A természetbeni szolgáltatások megszűnése kedvező helyzetet teremtett az ártermelő gazdálkodás fejlesztésére. E rendkívül nagy anyagi teher felvállalásával itt már 1836-ban megvalósulhatott az, ami országosan csak 1848-ban: a település jobbágyközégből polgárvárossá, módosabb lakói pedig alávett jobbágyokból szabad birtokkal rendelkező parasztpolgárokká válhattak, s megnyílt az út a gyorsabb ütemű fejlődés előtt. Ezt erősítette az 1847-ben elnyert negyedik országos vásár tartására jogosító oklevél, amely segítette a termények és jószágok értékesítését.

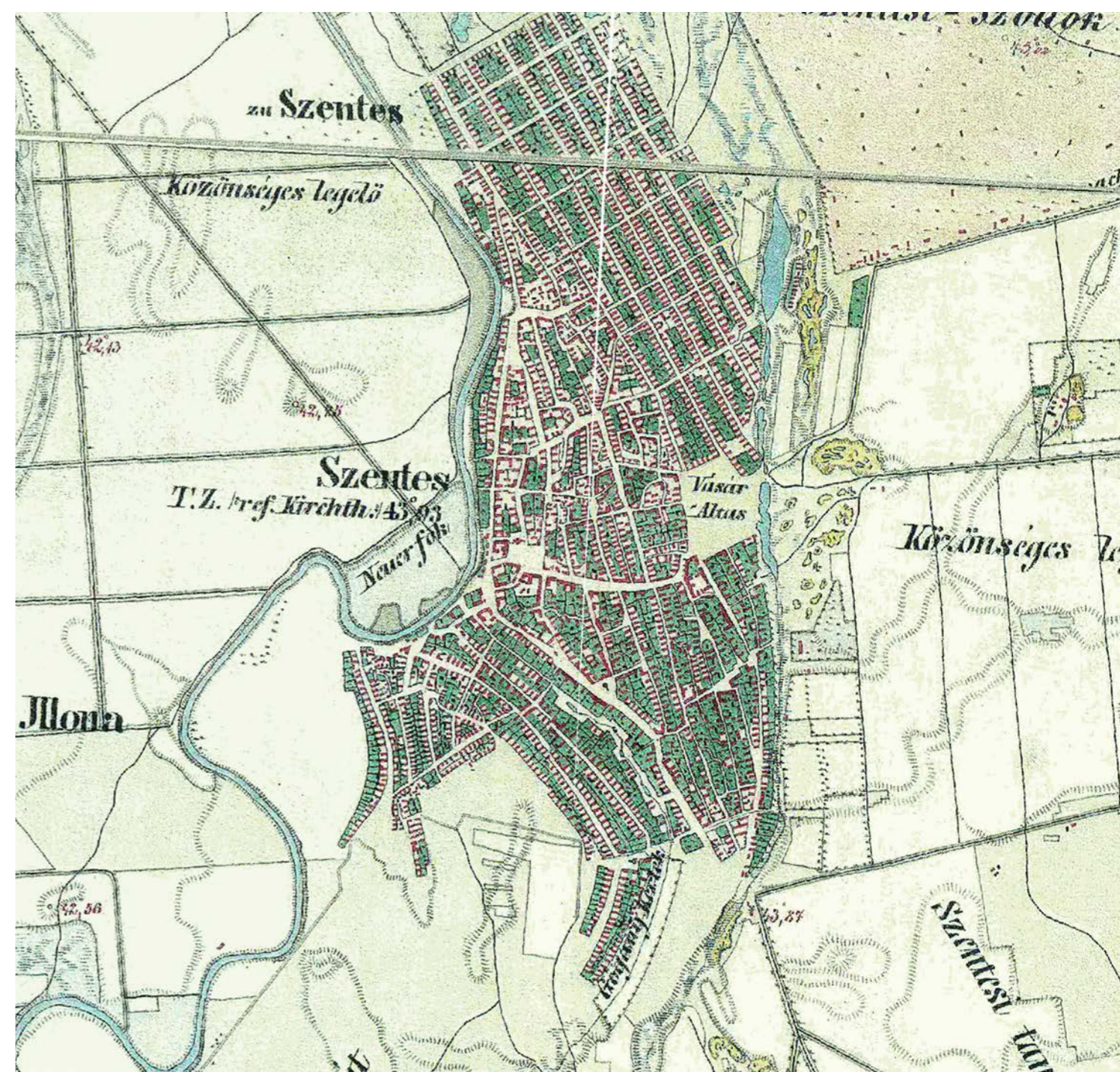
Polgárvárossá 1836-ban vált a város, amikor jelentős összegű örökváltásért az akkori földbirtokos, gróf Károlyi Lajos lemondott középkori feudális jogairól. Ekkoriban évente több országos vásárt tartottak a városban. Szentés első polgármestere Boros Sámuel volt. Lakóházát az elmúlt évtizedekben szépen felújították, vendégszállás működik benne.

A Kurcza még a 40-es években is (1840-es – a szerz.) oly élénk folyású meder volt, hogy Szentés városánál vízi malmokat hajtott.”

A Kurcza – Vekeer Rendszer műszaki leírása Szegedi Folyammérnöki Hivatal 1889.

1848 újabb mérőföldkő, amennyiben Szentés nádori rendelettel elnyerte a rendezett tanácsú város jogállását, valamint az önálló országgyűlési képviselő választásának jogát. Lakóinak száma ekkor már megközelítette a 22 000 főt. A város nem esett a nagy hadjáratok útvonalába, mégis az első perctől kivette részét az ország önvédelmi küzdelméből. Megelőzve az országos és a megyei intézkedéseket, 1848 tavaszán megszervezte a nemzetőrséget, melynek létszáma néhány hónap alatt elérte a 2800 főt. Július közepétől a szentesi nemzetőrök részt vettek a délvidéki és a bánási hadműveletekben. Kossuth Lajos alföldi toborzó útjának egyik állomása Szentés volt (1848. okt. 1–2.); hívó szavára 554 népfelkelő szállt táborba. Számuk a hónap közepére 2652 főre duzzadt. Részt vettek az aradi vár körülvételében és ostromában. 1849 elején 443-an vonultak be honvédek, nem számítva a különféle szabadcsapatokba jelentkezők számát. Április közepén újabb 155 fő indult a harctérre. A szentesiek ott voltak szinte minden nevezetes csatában. Harcoltak Bem, Perczel, Guyon, Leningen, Kmetty, Damjanich, Görgei, Dembinszki, Nagy-Sándor, Klapka, Kazinczy és Vécsey seregében, valamint a szabadcsapatokban. A bukás után több mint 600 volt szentesi honvéd és mozgó nemzetőr került fel az összefogandók listájára, akik közül kb. 200 főt büntetésből besoroztak a császári seregekbe. A katonák kiállításán túl jelentős volt a város anyagi természetű áldozatvállalása. A kormánynak adott kölcsönök, a katonák ellátása és szállítása, a nemzetőrök és a fölkelt nép élelmezése és fuvarozása, a fegyverek és az egyenruhák, a menekültek és a hadifoglyok eltartása, a katonai kórház berendezése, a sebesültek és betegek ellátása, a különféle katonai és polgári biztosok fogadása tetemes összegbe kerültek. Mindezeknek legfőbb szervezője és felelőse Boros Sámuel polgármester volt, akit a szabadságharc leverése után teljes vagyonelkobzásra és kötél általi halálra ítélték. A súlyos büntetést utóbb 4 évi várfogságra enyhítették, amelyet a jوسفstadti börtönben töltött le. Rajta kívül hasonló elbánásban részesült Horváth Ferenc országgyűlési képviselő és Hajdú Lajos református iskolaigazgató.

A II. katonai felmérés térképe 1864-ből

1848 újabb mérföldkő, amennyiben Szentes nádori rendelettel elnyerte a rendezett tanácsú város jogállását, valamint az önálló országgyűlési képviselő választásának jogát. Lakóinak száma ekkor már megközelítette a 22 000 főt. A város nem esett a nagy hadjáratok útvonalába, mégis az első perctől kivette részét az ország önvédelmi küzdelméből. Megelőzve az orszá-gos és a megyei intézkedéseket, 1848 tavaszán megszervezte a nemzetőrséget, melynek lét-száma néhány hónap alatt elérte a 2800 főt. Július közepétől a szentesi nemzetőrök részt vettek a délvidéki és a bánági hadműveletekben. Kossuth Lajos alföldi toborzó útjának egyik álló-mása Szentes volt (1848. okt. 1–2.); hívó szavára 554 népfelkelő szállt táborba. Számuk a hó-nap közepére 2652 főre duzzadt. Részt vettek az aradi vár körülzárásában és ostromában. 1849 elején 443-an vonultak be honvédnak, nem számítva a különféle szabadcsapatokba je-lentkezettek számát. Április közepén újabb 155 fő indult a harctérre. A szentesiek ott voltak szinte minden nevezetes csatában. Harcoltak Bem, Perczel, Guyon, Leningen, Kmetty, Dam-janich, Görgei, Dembinszki, Nagy-Sándor, Klapka, Kazinczy és Vécsey seregében, valamint a szabadcsapatokban. A bukás után több mint 600 volt szentesi honvéd és mozgó nemzetőr ke-rült fel az összefogandók listájára, akik közül kb. 200 főt büntetésből besoroztak a császári seregekbe. A katonák kiállításán túl jelentős volt a város anyagi természetű áldozatvállalása. A kormánynak adott kölcsönök, a katonák ellátása és szállítása, a nemzetőrök és a fölkelt nép élelmezése és fuvarozása, a fegyverek és az egyenruhák, a menekültek és a hadifoglyok eltar-tása, a katonai kórház berendezése, a sebesültek és betegek ellátása, a különféle katonai és polgári biztosok fogadása tetemes összegbe kerültek. Mindezeknek legfőbb szervezője és fele-lőse Boros Sámuel polgármester volt, akit a szabadságharc leverése után teljes vagyonekob-zásra és kötél általi halálra ítélték. A súlyos büntetést utóbb 4 évi várfogságra enyhítették, amelyet a josefstadi börtönben töltött le. Rajta kívül hasonló elbánásban részesült Horváth Ferenc országgyűlési képviselő és Hajdú Lajos református iskolaigazgató.

A berendezkedő császári hatóságok a rendkívüli állapotra hivatkozva a népképviseleti alapon választott városi képviselőtestületet feloszlatták, a hivatalokat kinevezés útján töltötték be. 1861-ban több településhez hasonlóan a szentesiek is megtagadták a törvénytelen császári adók fizetését, ezért 500–600 fős császári katonaság szállta meg a várost. Két héten át folyt az erőszakos adóbehajtás, amelynek során a fosztogató katonák roppant károkat okoztak a lakos-ságnak. A felsőbb akarat megnyilvánulásaként 1865-ben Szentest megfosztották rendezett taná-csú jogállásától, s a városi szervezet helyébe visszaállították a szabadságharc előtti falusi „kupaktanács” rendszert.

Az 1867. évi kiegyezés után Szentes visszanyerte a városi jogállást. Rendezett tanácsú hatóságát a községek rendezéséről szóló 1871: XVIII. tc-nek megfelelően alakította ki. 200 fős képviselőtestülete felerészben virilisekből (a legtöbb állami és helyi adót fizetőkből), fele-részben választott képviselők**ből** állt. A polgármestert és a főbb tisztviselőket 6 évre a közgyű-lés választotta. Ez 1929-ig változatlan maradt, ekkor – érvényben hagyva a virilista rendszert – 80 főre szállították le a képviselők számát, amely 1944-ig volt érvényben. (1950 után a tanács-tagok létszáma meghaladta az 50 főt. 1990-től a városi képviselők száma 27 fő, 1994-től 23 fő. 1994 óta a polgármestert a lakosok ismét közvetlenül választhatják.)

Szentes kemény küzdelmek árán megőrizte városi jogállását, de valódi várossá válása csak a XIX. század végére valósult meg. A kezdetben lassú fejlődés az 1870/80-as években felgyorsult, a századfordulón újabb lendületet vett, ezt azonban az első világháború megakasz-totta.

A városiasodást szolgáló első jelentősebb közalkotások még az abszolutizmus éveiben, Sréter Antal polgármestersége idején (1852–1860) valósultak meg. Lakossági közerővel elké-szültek az első tiszai védőgátak, megóvva a várost a gyakori árvizek pusztításától. 1854–56 között létesültek az első külterületi iskolák, tanulási lehetőséget biztosítva a tanyán élő lakosok gyermekeinek. A református egyház 1859-ben nyitotta meg négyosztályos középtanodáját, a későbbi községi, majd állami gimnázium jogelődét. 1860-ben.

1860-ban született döntés a Széchenyi-liget kialakításáról. A gyönyörű népkert (benne a faiskola) megvalósulása már Oroszi Miklós polgármester (1861, 1867–68) és országgyűlési képviselő (1865–67), a kertbizottság elnökének nevéhez fűződik, aki számos egyéb fejlődést szolgáló létesítménynek volt az elindítója. 1862-ben kezdeményezte és folyamatosan szorgalmazta a városi vasút kiépítését; 1867-ben egyik alapító tagja és első elnöke a Polgári Olvasókörnek; 1871 tavaszán folyóiratot indított Szentesi Füzetek címen, mely a város első sajtótermékének számít. A Zöldkoszorú Nagyvendéglő ud-varán 1869-ben megnyílt az első állandó színkör (az „aréna”), amelynek köszönhetően a vándorszíntársulatok fellépése gyakoribbá vált.

A város fejlődése Kristó Nagy István polgármestersége idején (1872–1878) felgyorsult. Megnyílt a városi kórház (1873) és az első kisdedővó (1876). Megkezdte működését a szentesi távírda, s megtörtént a távbeszélő készülék (telefon) kísérleti kipróbálása (1877); megkezdő-dött a városi út- és csatornahálózat kiépítése. 1874-ben az ő vezetésével kezdődött meg a küz-delem a megyeszékhely elnyeréséért, amely 1878-ban Szentes javára dőlt el.

Szentes fejlődésének új távlatokat nyitott az a fontos körülmény, hogy 1878-ban kijelöl-ték Csongrád vármegye székhelyévé. A megnőtt közigazgatási szerepkörnek köszönhetően élenkebb lendületet vett városiasodása. Ez egybeesett Balogh János polgármesterségével (1878–1884). Ciklusának első felében nagyarányú ármentesítési munkák kezdődtek, amelynek részeként megvalósult a Kurca vizének zsilipekkel történő szabályozása (1885). Sikerült elérnie, hogy Szentest bekapcsolják a tiszai gőzhajózási forgalomba. Az ifjúság örömeire 1882-ben jégpálya épül, 1883 végén pedig felavatták az új megyeháza reprezentatív épületét. Polgármes-tersége idején kezdődött meg az utcák kikövezése, és a korszerű közvilágítás kialakítása. Többéves tárgyalások eredményeként sikerült elérnie, hogy a város kedvező szerződés alapján foghasson hozzá vasútjának kiépítéséhez.

1884-ben Sarkadi Nagy Mihály személyében méltó utód foglalta el a polgármesteri szé-ket. Folytatva elődje városfejlesztési programját, működésének 7 éve alatt (1884–1891) rend-kívül jelentős eredményeket könyvelhetett el. Többéves küzdelem és tetemes anyagi áldozat árán 1887 őszén felavatták a város első vasútvonalát Szentes–Kunszentmárton között, s nyomban kezdetét vette a szentes-hódmezővásárhelyi vasútvonal kiépítésének előkészítése. (Ennek átadására 1893-ban került sor.) A közegészségügy érdekeit szem előtt tartva, a főtéren elkészült a város első artézi kútja (1886), amely egészséges ivóvízzel látta el a környező iskolá-kat, hivatalokat, valamint a ligeti fürdőt is. Jelentősen fejlődött a városi kórház; 1888-ban megnyílt a negyedik gyógyszerár, egy évvel később pedig felépült a hajléktalanok menháza. A gimnáziumi tanfolyammal egybekötött 6 osztályú polgári fiúiskola 8 osztályú nyilvános gimnáziummá alakult át, elnyerve a főgimnáziumi besorolást. Ezzel párhuzamosan 1888-ban felépült a gimnázium reprezentatív épülete. A nőképzés fejlesztése érdekében a korábbi 2 osz-tályú polgári leányiskola 4 osztályúvá alakult, s kibővült az iskola épülete is. 1888/89 folyamán megtörtént a főtér (Piac tér, 1892-től Kossuth tér) régen tervezett kikövezése, valamint a vas-úthoz vezető Fő utca (1892-től Kossuth utca) keramit téglával történő kirakása. A korábbi pallójárdákat téglajárdák váltották fel. Folytatódott a közvilágítás korszerűsítése: az érintett időszakban már 315 lámpa biztosította az éjjeli közlekedést.

Burián Lajos polgármester működése idején (1893–96) felépült a díszes Kaszinó (ma ze-neiskola) és az Ármentesítő Társulat székháza. 1893-ban átadták a szentes-hódmezővásárhelyi vasútvonalat, 1896-ban pedig a felsőpárti városi kisdedővodát és a ligeti artézi uszodát. A polgármesteri székben őt követte dr. Lakos Imre (1897–1902), aki a városfejlesztés terén elő-dei nyomdokain haladt. Polgármestersége idején számos artézi kutat fúrtak; folytatódott a belterületi műutak kiépítése; 1898-ban megtörtént a villanyvilágítás próbaüzeme és az első állandó telefonállomások beállítása. 1897–99 között felépült a Petőfi Szálló (benne a színház-teremmel) és a Központi Takarékpénztár palotája, amelyben 1900-ban megnyílt a Központi Szálloda. Megkezdődött a Városi Villanytelep és a vármegyének átadott kórház új épületeinek építése.

A város fejlődése szempontjából korszakalkotó jelentőségűnek tekinthető dr. Mátéffy Fe-renc 1902-től 1918-ig terjedő polgármesteri időszaka. A közalkotások egész sora bizonyítja ezt. Működésének kezdetén átadták a forgalomnak a Szentes–Csongrád közötti tiszai vashi-dat, megkezdődött a felsőpárti munkáslakások építése (1903); felépült a Katolikus Kör Szent Anna utcai épülete (1904) és az új evangélikus templom (1905). 1906 folyamán megnyílt az Orosháza–Szentes és a Szentes–Csongrád közötti vasútvonal, megindult a motorvonat közle-kedés, megkezdődött a belső terek és az országutak fásítása, az artézi kutak tömeges fúratása. Felavatták a Református Kör díszes székházát és az új izraelita iskolát; s határozat született az utcák és terek elnevezéséről, valamint a házak újraszámozásáról. 1909-ben elrendelték Szentes 22 legforgalmasabb utcájának aszfaltozását, melynek következtében a belterületi műutak hosz-sza rövid időn belül 10 km-ről 20 km-re növekedett. Ez év folyamán megépült a Városi Jég-gyár, kibővült a Vágóhíd, elkészült az állandó korcsolyapálya, a színház pedig felvette a város nagy szülöttének, Tóth Józsefnek a nevét. Az igazi nagy építkezések csak ezután kezdődtek. 1910 és 1912 között felépült az új városháza, a járásbíróság, a katolikus népiskola, a kenyér-gyár, a mozi, a Szentes Vidéki Takarékpénztár Kossuth utcai palotája (ma Földhivatal), vala-mint 8 új külterületi népház. Megkezdődött a polgári leányiskola és a felsőpárti református templom építése, valamint az Erzsébet tér kialakítása. Az érintett időszakban munkásgimnázi-um létesült, megkezdte működését az újonnan szervezett Csongrád Megyei Tanfelügyelőség, valamint a MÁV Szentesi Osztálymérnöksége; átadták a forgalomnak a berekháti feltételes vasúti megállóhelyet, megindult az automobil-bérmocsi szolgálat, múzeumi célra átadták a Széchenyi-ligeti volt gimnázium, majd városháza épületét; elkészült a város átfogó rendezési terve, s nyomdába került Sima László: Szentes város története című monográfiája. A további látványos gyarapodást megakasztotta az első világháború kitörése.

A kiegyezés után – akárcsak országosan – Szentesen is megélnékült a politikai élet. A korabeli pártok (Deák-párt, Balközép-párt, 48-as párt) helyi szervezetei igen hamar megalakul-tak; működésük különösen az országgyűlési választások idején rendkívül aktív volt. Szentesen legnagyobb táborral a Kossuth-kultuszt ápoló, kisparaszti tömegbázisú 48-as párt rendelkezett. Nem tekinthető véletlennek, hogy 1869-ben az emigrációban élő Kossuth Lajos lett Szentes közfelkiáltással megválasztott országgyűlési képviselője. Kossuth az ismert okok miatt nem fogadta el a mandátumot; a pótválasztáson azonban ismételten a 48-as jelölt győzedelmeske-dett. Ettől kezdve a helyi politikai életben hosszú időn át a függetlenségi ellenzékiség vált meghatározóvá. Bizonyítja ezt, hogy Szentes 1869 és 1910 között kizárólag függetlenségi 48-as politikusokkal képviseltette magát a parlamentben. E tartós siker – a szentesi nép Kossuth imádata és a szabadságharc emléke iránti állhatatos ragaszkodása mellett – elsősorban annak volt köszönhető, hogy a helyi 48-as párt rátermett, tehetséges és felkészült vezetőkre talált.

A polgári pártok mellett szólni kell a munkásság korai szervezkedéseiről, mely vidékünkön különösen nagy jelentőséggel bírt. A századforduló éveiben a fokozódó munkanélküliség, a nyomasztóan alacsony munkabérek érzékenyen érintették az alföldi vármegyék, azok között is Békés, Szolnok, Csongrád és Csanád megyék lakosságát. Ez az alapvetően mezőgazdasági jellegű terület ekkor vált az ún. agrárszocialista mozgalmak bázisává, s „vívta” ki magának a Viharsarok elnevezést. A mozgalom legszervezettebb magját a jellegzetesen alföldi munkásréteg, a földmunkás-kubikoság alkotta, amelynek kialakulása a XIX. század közepén megindult ármentesítési, út- és vasútépítési munkálatokkal volt összefüggésben. Számuk országosan Szentesen és környékén volt a legtöbb (kb. 3000 fő), ezért a várost később „kubikos főváros-ként” is emlegették. Már 1891-ben kísérletet tettek egy Kubikos Szövetkezet megalakítására, amelynek legfőbb célja a kölcsönös segélyezés és munkaalkalom szerzés lett volna. A hatósági tilalmak miatt szakegyletüket csak 1896-ban sikerült létrehozniuk. A mozgalom szervezetségére utal, hogy 1899-ben Szentesen indították meg a Szabad Szó című szociáldemokrata újságot, amely 1902-től országos lappá vált. 1901-ben itt tartotta országos kongresszusát a Magyarországi Újjászervezett Szociáldemokrata Párt, 1906-ban pedig a Magyarországi Független Szocialista Szövetség. Ugyancsak Szentese adott helyet 1921-ben a Magyarországi Földművelésügyi Országos Szövetsége kongresszusának. 1896-tól rendszeresen állítottak saját jelöltet az országgyűlési választásokon, bár nem sok eredménnyel, mivel a potenciális szavazók többsége vagy hiányában nem rendelkezett választójoggal.

A XX. század fordulójára sokat változott a város társadalmi szerkezete, foglalkozás szerinti tagolódása, felekezeti megoszlása, életkörülményei. Az 1900-ban felvett adatok szerint Szentese lakossága 31 308 fő (15 651 férfi, 15 657 nő). Felekezeti megoszlása: református 16 684, római katolikus 12 946, izraelita 945, evangélikus 446, görögkeleti 227, görög katolikus 51, unitárius 2, egyéb 7. A külterületi tanyákon élők aránya 32%. A népesség 68%-a tudott írni és olvasni. A lakóházak száma 6645. Ezek közül mindössze 98 készült kőből vagy téglából, 240 téglalapalappal, 6300 vályogból, 7 pedig egyéb anyagból. A lakóházak tetőzetének anyaga szerint: 2306 cserép, 1092 zsindegy, 3247 nád. A 31 308 fős népességből a keresők száma 13 503 fő (43%). A főbb foglalkozási ágak szerinti megoszlás (az eltartott családtagokkal együtt): mezőgazdaságból (őstermelésből) él 16 446 fő (53%); iparból él 5981 fő (19%); kereskedeleméből él 1157 fő (3,5%); közlekedésből él 624 fő (2%); közszolgáltatásból és szabad-foglalkozásból él 1382 fő (4,5%); napszámos munkából él 3385 fő (10,5%); házi cseléd 1082 fő (3,5%); egyéb foglalkozású 1251 fő (4%). A mezőgazdasági foglalkozásuk közül az önálló birtokosok és bérlők száma 2347 fő, ebből 63 birtokosnak volt 100 kh-nál nagyobb, 1691 birtokosnak pedig 10–100 kh földterülete. A mezőgazdasági munkások és cselédek száma (eltartott családtagokkal együtt) 7923 fő (a mezőgazdasági népesség 48%-a). Az ipari népességből az önálló iparosok száma 1009 fő, a segédmunkásoké és tanoncoké 1421 fő. Az ipari vállalkozások száma 1153, ezek közül segéd nélkül működött 778, 1 segéddel 209, 2 segéddel 76, 3–5 segéddel 67, 6–10 segéddel 20, 11–20 segéddel 2, 20-nál több segéddel 1. Az önálló kereskedők száma 538 fő, többségük segéd nélkül dolgozott.

A dualista időszakban dinamikusnak mondható fejlődést az I. világháború megakasztotta. Az emberi veszteségek miatt a háború négy éve alatt folyamatosak váltak a bevonulások. 1915 végére a szentesi hadbavonultak száma kb. 7 ezerre nőtt, ez a kereső népesség 53,5%-a. 1917 júniusáig 9200-an teljesítettek városunkból katonai szolgálatot. A szentesi besorozottak többsége a 101. békéscsabai, a 46. szegedi „közös” cs. kir. gyalogezredben, valamint a 7. szegedi utász-árkász zászlóaljban szolgált, megjárva a szerbiai, galíciai, bukovinai és olasz frontokat. Az eltűntek, elesettek, a fogságban szerzett betegség következtében elhaltak összlétszáma megközelítette az 1300 főt.

Az 1918 októberi polgári forradalom győzelme nyomán a helyi közigazgatás irányítását a Nemzeti Tanács, majd a helyébe lépő Néptanács vette át. A Tanácsköztársaság időszaka Szentesen 38 napra korlátozódott, ezalatt a hatalmat 3 tagú direktórium gyakorolta. A város 1919. április végén román megszállás alá került, amely 1920 márciusában szűnt meg. A békés polgári élet lassan, válságoktól kísérve, de újra megindult.

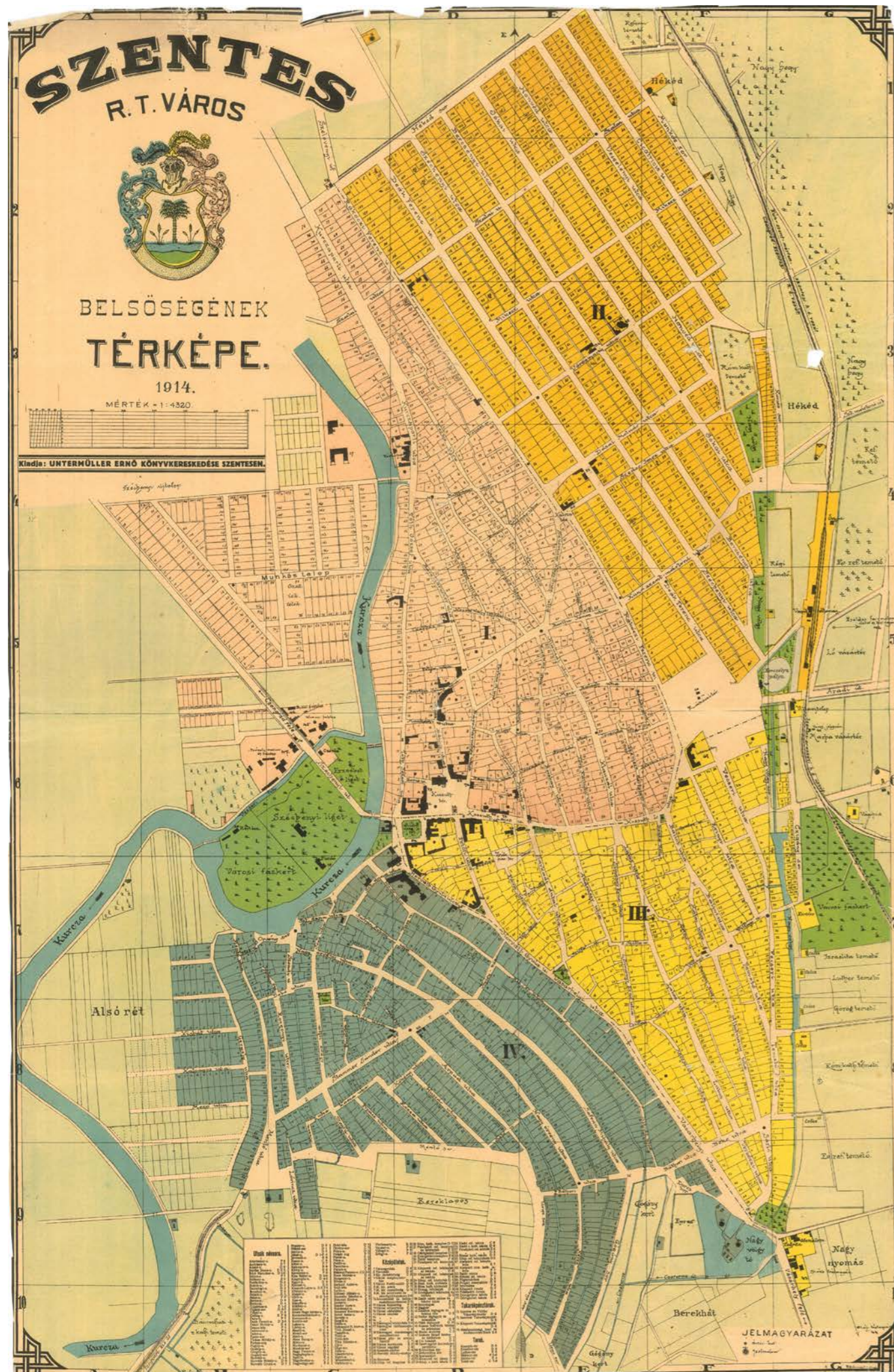
A háborút követő forradalmak, majd a közel egy éves román megszállás következtében a meglévő létesítmények lepusztultak, a városi adminisztráció felbomlott, a település adóssága 5 millió aranykorona fölé emelkedett. E vészterhes időszakban került a város élére dr. Négyesi Imre, aki nemcsak megállította a város további hanyatlását, hanem a súlyos gazdasági és pénzügyi nehézségeket leküzdve, ismét elindította a fejlődés irányába. Tizenhét éves polgármesteri működése idején felépült az új Központi Református Népiskola, valamint a városháza stílusát követő Szentesi Takarékpénztár kétemeletes palotája (a mai gyermekkönyvtár épülete); a régi, elavult vasútállomás korszerű pályaudvarrá épült ki; végbement a vicinális vasút motorosítása, a motorgarázs létesítésével Szentese vasúti csomóponttá vált. Az 1930-as évek elején megtörtént a vármegyei kórház és a Petőfi utcai posta- és táviráda hivatal bővítése, korszerűsítése; a Széchenyi-ligetben elkészült a vidék egyik legszebb strandja. Sor került a városi villanytelep modernizálására, új külterületi és belterületi műutak kiépítésére, az utcák és járdák aszfaltozására. Megtörtént a várost övező munkástelepek belterülethez csatolása, közvilágítása, csatornázása. Négyesi különösen szívén viselte az iskolaügyet. Polgármestersége idején – felismerve Klebelsberg Kuno kultuszminiszter hasonló irányú elkötelezettségében rejlő lehetőségeket – 8 népiskola és számos népház épült a város külterületén. A kulturális alkotások terén nagy része volt az első világháborús hősi emlékmű (1926), valamint a Kossuth- és Horváth Mihály szobrok felállításában (1934). Dr. Kanász Nagy Sándor polgármestersége alatt (1936–1944) még megvalósult néhány közalkotás (pl. mezőgazdasági iskola, kubikos szobor), de a békés építkezést ismét felváltotta a háborúra való készülődés.

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN 1846-BAN
VÉGIGHAJÓZOTT A TISZÁN.
EGYIK ÁLLOMÁSA SZENTES VOLT.
EKOR TANÁCSOLTA SZENTES VEZETŐINEK,
HOGY A VÁROSBA VEZETŐ ORSZÁGUTAT A
KATOLIKUS TEMPLOM IRÁNYÁBA ÉPÍTSÉK KI.

AZ ÚT MEGVALÓSÍTÁSA 1883-RA TÖRTÉNT MEG,
MIKOR SZENTES MEGYESZÉKHELYÉ VÁLT.
ELKÉSZÜLT SZENTES-CSONGRÁD KÖZÖTT
A "SZÉCHENYI KONGÓÚT", AMELY AZ
1884-BEN ÁTADOTT ÁLLANDÓ KURCAI
KÖHIDON KERESZTÜL VEZETETT A VÁROSBA,
KÖZVETLENÜL AZ ÚJ MEGYEHÁZÁNÁL.
AZ UTAT 1906-TÓL CSONGRÁDI ÚTNAK NEVEZIK.

1914

Szentés kemény küzdelmek árán megőrizte városi jogállását, de valódi várossá válása csak a XIX. század végére valósult meg.

Az 1914-es térképen Szentés városa 4 kerületből áll.

Mint Magyarország városaiban általában, a mai középületek legjelentősebb része az 1867-es osztrák-magyar kiegyezés - amikor létrejött az Osztrák-Magyar Monarchia -, és az első világháború közötti kevesebb, mint 50 évet felölelő időszakra tehető, melyet a historizmus és a szecessziós stílusirányzat jellemzett. Az Magyarország mutatta, hogy kulturáltság, civilizáltság, modernitás szintjén nem marad el Ausztriától, a szellemi és művészeti élet különböző területein lépést tart Európával. A szecesszió Magyarországon nemzeti stílust is jelentett.

Az első világháború előtti utolsó békeidőkre Szentés szinte összes jelentős jelentős középülete megépült.

Az első világháború megakasztotta a Szentés fejlődését is. A 20 évvel később készült térkép nem mutat látványos fejlődést.

A békekötést követően, az 1920-as években azonban újra visszatért az építési kedv, most azonban elsősorban a város szélein, a Csongrád, Hódmezővásárhely és Kunszentmárton felé vezető utak mentén. A módosabb városiak által építtetett házak továbbra is földszintesek maradtak és magas hajlásszögű cseréptetőfedést kaptak. A stílus sem változott sokat, sokszor szecessziós elemekkel díszítették a homlokzatokat, a díszítmények azonban sematikusabbá, geometrikusabbá és síkszerűbbé váltak.

Ennek az időnek egyik érdekessége a város egyetlen igazi modern épülete, Antal Imre saját lakóháza az Ady Endre utcában.

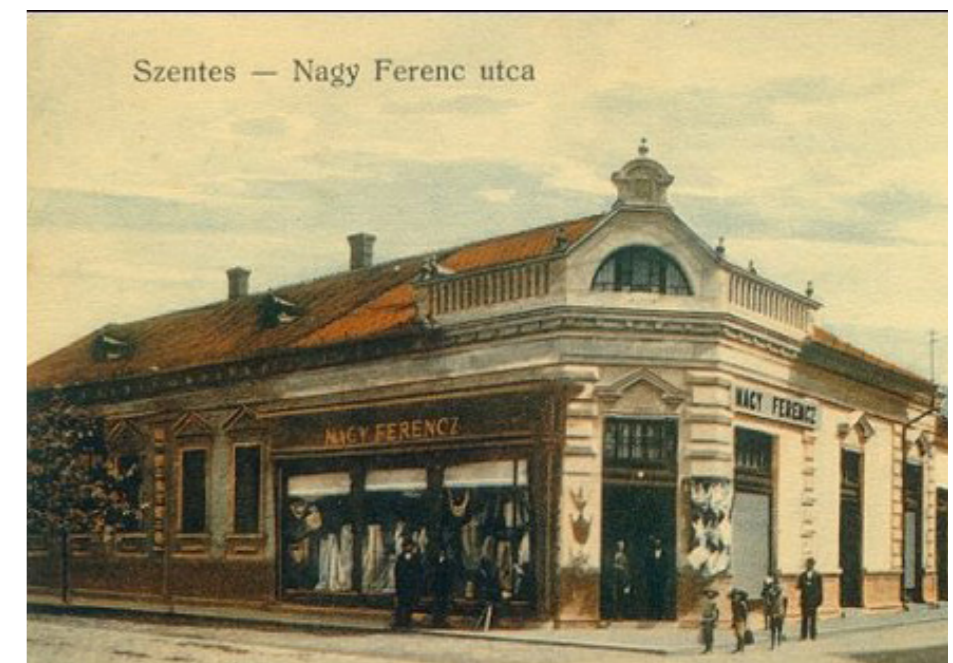
Térkép 1914-ből

Artzei kút és a református templom 1910

Piac a vármegyeháza előtt 1918

Nagy Ferenc kereskedőháza

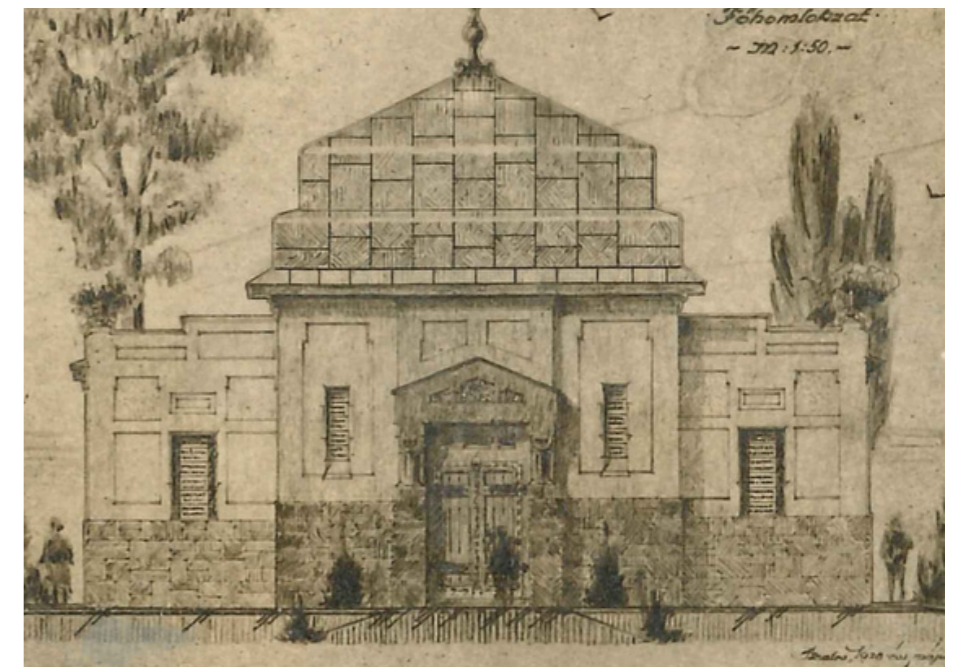

1934

Az épület eredeti funkciója cinterem, azaz temetési szertartás céljára szolgáló tér.

Szentésen a mai zsidó temetőt az 1850-es években hozták létre.

Az izraelita Szent Egylet a hely a zsidó temető szelleméhez méltó szertartási terem építése mellett döntött 1928-ban. A szecessziós stílusú cinterem Dobovszky József István szentesi illetőségű építész tervei alapján épült meg 1930-ban, a temető nyugati telekhatárán.

Dobovszky József István utolsó megépült terve a zsidó szertartástérre

A nagyszerű Tiszavidéki Mezőgazdasági, Ipari, Kereskedelmi és Kulturális Kiállítás után elhatározták, hogy leventeintézmény, lovassport, lövészegylet és a vármegyei vitézek szervezeteinek fejlesztésére és elhelyezésére otthont építenek.

A helyszín választása az Erzsébet-kerti sporttelep melletti területre esett, közel a Kurcához, a Széchenyi-ligethez, és a városközpontoz. Ma is Szentés egyik legértékesebb és legizgalmasabb helyszíne.

Dobovszky József István építész készítette a terveket, de váratlanul elhunyt. Antal Endre építész készítette a részletterveket.

Dobovszky József István, Antal Endre közös terve a Leventeházról 1930.

A szentesi Termál Gyógyfürdő „Y” alaprajzú épülete az Ady Endre utca és a Sima Ferenc utca kereszteződésének déli oldalán fekvő, háromszög formájú saroktelken épült 1963-ban.

A kiszolgáló épületszárnyhoz nyaktaggal kapcsolódik a nyolcszögletű törökfürdő hangulatú medencecsarnok. A trapéz alakú udvaron, szabálytalan ötszögű szabadtéri medence áll, melyt Segesdi György szobra díszít.

A szentesi fürdő épülete Dávid Károly egyik legkifinomultabb, izgalmas alkotása, melynek továbbfejlesztése különös odafigyelést igényel majd.

Dávid Károly építész rajza a vázlettervhez.

II. TÁJI, TERMÉSZETI KÖRNYEZET

A település zöldfelületei (a biológiailag aktív, növényzettel fedett területek, vízfelületek) nagyon fontos szerepet töltenek be az itt élők, de nem utolsó sorban, az ide látogatók számára. Szébbé teszik a mindennapi életünket, javítják a város levegőjét, klímáját, talajállapotát, élőhelyet biztosítanak más élőlényeknek, lehetővé teszik számunkra a pihenést, kikapcsolódást, sportolást, a rekreációs tevékenységeket a szabadban. A természet egy darabját adják vissza nekünk, kondicionálnak.

Fontos megemlíteni a Szentese közigazgatási területéhez tartozó védett területeket, növénygyedeket, a természeti és táji örökségünket, értékeinket, melyek zöme a külterületi részeken található, nagyobb kirándulók alkalmával meglátogatható.

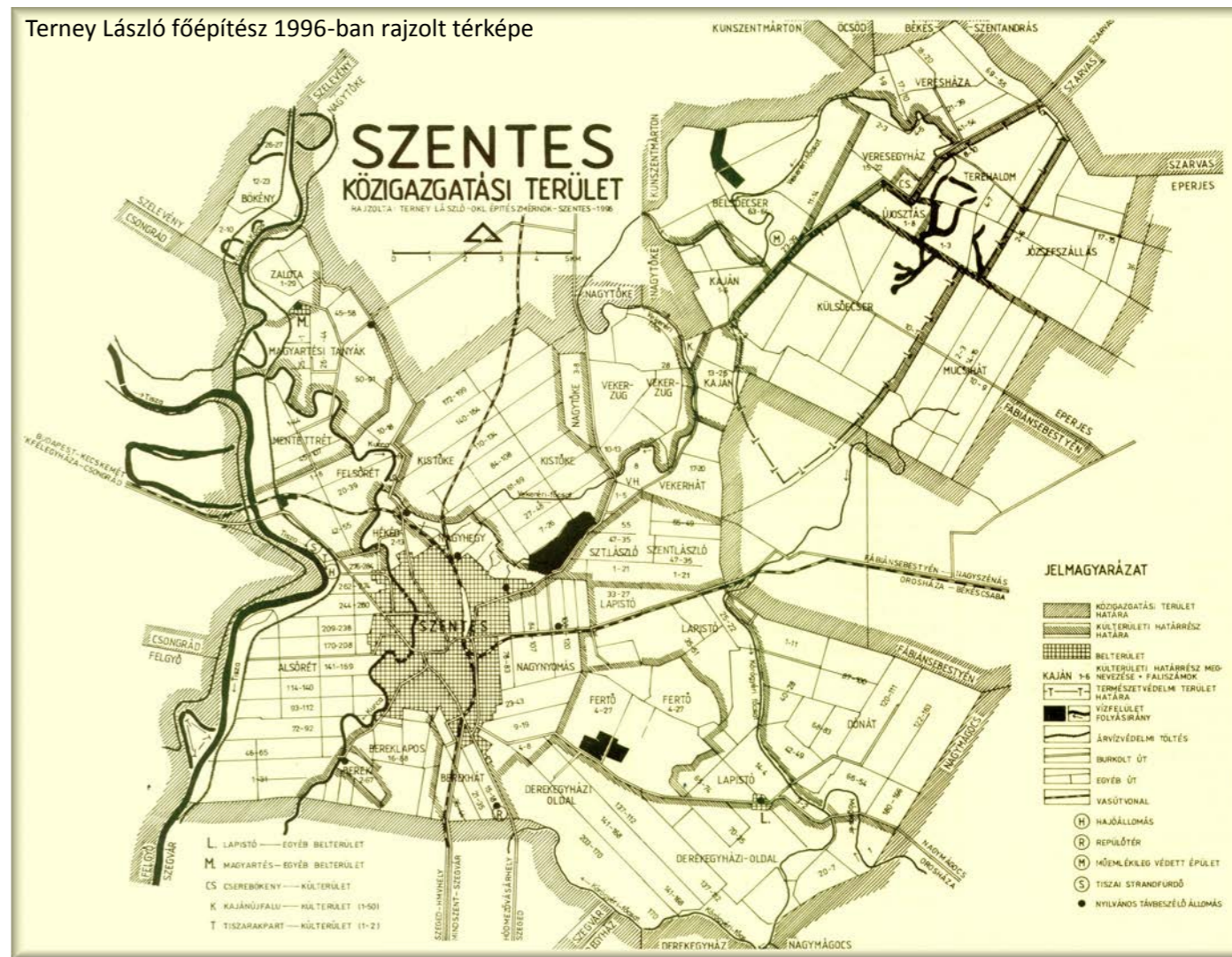
A folyószabályozások előtt a Kurca és vízgyűjtő területe igazi vízi világ volt. Árvizek alkalmával a Tisza és a Kurca közötti terület összefüggő vízfelületet alkotott. A felső szakaszon és pár száz méterrel a városi szakasz után az uszodai kanyar alatt már nagyon gazdag növény(tavirózsa) és élővilággal (teknős, sikló, szürke gém...) találkozhatunk. A Kurca teljes külterületi szakaszai – hasonlóan mint az ország többi hasonló vízfelülete – a NATURA 2000 természetvédelmi terület része. Több védett faj található ezeken a területeken, pl. a mocsári írisz, a sulyom, vagy a mocsári teknőst lehet említeni.

Szentese turisztikai adottságai között első hely illel meg a természetes és mesterséges vizeket. A Tisza, a Körös és a környékén található egyéb vízfelületek alkalmasak srtandolásra, horgászásra, vízi túrákra, hajókirándulásra és a különböző vízi sportok üzésére. A terület több vízi túrában érdekelt (pl. Nemzetközi Tiszatúra). A várostól 5 km-re eső tiszai partfürdőnél táborozásra alkalmas hullámtéri terület található, amelynek megközelítését megkönnyíti a centrumból kivezető kerékpárút. A halfajták közül legelterjedtebbek a keszeg- és pontyfélék, a süllő, a harcsa és a csuka. A védettséget élvező árterek eldugott helyein érintetlen sziki növénytársulásokban, jellegzetes faösszetételű galériaerdőkben, az ősgyepék füveiben gyönyörködhet a szakavatott szem.

Különösen sokszínű a környék madárvilága. A várost átszelő Kurca széli növényzetével számos vízi és nádi madárfajnak ad otthont, közöttük a kis vöcsöknek, törpegémnek, guvat-nak, pettyes vízicsibének, vízityúknak, szárcsádnak és a nádi poszátáknak. Télen pedig – mivel a termál csurgalékvíz miatt a Kurca nem fagy be – ritkább hazai áttelelő és északi ven-dégmadarak is megfigyelhetők, például a kis kárókatona, bütykös hattyú, kerceréce, kis sársza-lonka, erdei cankó és a jégmadár. A várostól 5 km-re elterülő 122 hektár vízfelületű Termál-tó környékén – amely hűtő-, tározó- és halastó, és sportcélokat is szolgál – a madarászok 1983 óta 172 madárfajt találtak, közülük 60 fészkelő. A ritkább fajok közül említést érdemel a kis kárókatona, bütykös ásólúd, hegyi réce, jegesréce, rétisas, csigaforgató, gólyatöcs, fenyérfutó, kőforgató, halászsirály és a heringsirály. A tóhoz kerékpárút vezet. A településtől ÉK-DK-i irányban egymással lazán összefüggő, mozaikos, jelentős kiterjedésű szikes és füves puszták terülnek el. Ezek egy része Cserebökényi puszták néven tájvédelmi körzetként 1991-ben vé-dettséget kapott, amely 1997 óta a Körös–Maros Nemzeti Parkhoz tartozik. A madárfajok összetételében sok hasonlóság mutatkozik a Hortobágyi Nemzeti Parkkal Eddig közel 200 madárfajt figyeltek meg a területen, közülük 75 költőfaj. Jelleg-zetes fészkelő madarai a fehér gólya, hamvas rétihéja, kék vércse, fogoly, túzok, ugartyúk, örvös galamb, réti fülesbagoly, szalakóta, zöld küllő, csóka és a parlagi pityer. Jellegzetes vo-nuló, illetve teelő madarai a pusztai ölyv, gatyás ölyv, vándorsólyom, aranylile, havasi lile, kis póling, kék galamb, fenyőrigó, téli kenderike, sarkantyús sármány és a hósármány. Helyi vé-dettségu a Magyartés–Zalota Természetvédelmi Terület.

Terney László főépítész 1996-ban rajzolt térképe

Az Alföld délkeleti szegletének arculatát meghatározó tájrész a Hármaskörös hullámte-re. Az élőhelyi értékek közül kiemelkedik a gazdag vegetáció, a volt kubikgyödrök, a vízi nö-vénytársulások (fehér tündérrózsa, rucaöröm, sulyom, tündérfátyol). Az ártéri ligeterdők tipi-kus fajai a fűz, nyár, bokorfüzes, tölgy-kőris-szil elegyes galériaerdők. A mozaikos élőhelyek miatt a védett terület faunája gazdag és változatos. A terület fő zoológiai értéke a gazdag madárvilág. Jellemző fajok: kis- és nagy kócsag, vörösgém, selyemgém, fehér és feketególya, nádi énekes madarak, darázsölyv, kabasólyom, kék vércse, fűz, haris, bíbic, nagygodó. Kultúr-történeti emlék a bökenyi duzzasztó, a hajószilip és a gátörház. Említést érdemel a Lapistó–Fertő helyileg védett terület. Ez a folt a mélyebb fekvésű, hosszabb időn át vízzel borított te-rületek tipikus jellemzője, a tarackos-tippanos mocsárrét. A nyár végi kora őszi napokon mesz-sze virít lila pompájában az itt őshonos sziki sóvirág.

A kiterjedt határ igen gazdag vadban, így nem csoda, hogy nagy hagyományai vannak a vadászatnak. A térségben a nagyvadak közül a legnagyobb számban az őz található, de előfordul a vaddisznó és az ártéri gímszarvas is. A vadászterületek jellemzően mégis inkább apróvadás jellegűek, amely azt jelenti, hogy a mezei nyúl és a fácán található nagyobb mennyiségben. A Szentesehez tartozó vadászterületen jelenleg három vadásztársaság gazdálkodik és vadászik. A belterületi ligetek és fás parkok – Széchenyi-liget, Hősök-erdeje, Kórházi park – szintén több madárfajnak biztosítanak költési lehetőséget, pl.: balkáni gerle, zöld küllő, nagy fako-páncs, fekete rigó, barátposzta, kék cinege, mezei veréb, erdei pinty stb. A beton házgyári épületek hézagaiban 30–40 párban költenek a korábban csak romokban, templomtornyokban fészkelő sarlós fecskék. Rövid költési idejük alatt (3 hónap) hallható sipító-vijjogó hangjuk már hozzá tartozik a város zajához.

I. Országos jelentőségű természetvédelmi területek:

1. A Cserebökényi tájvédelmi körzet

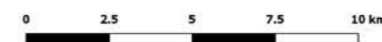
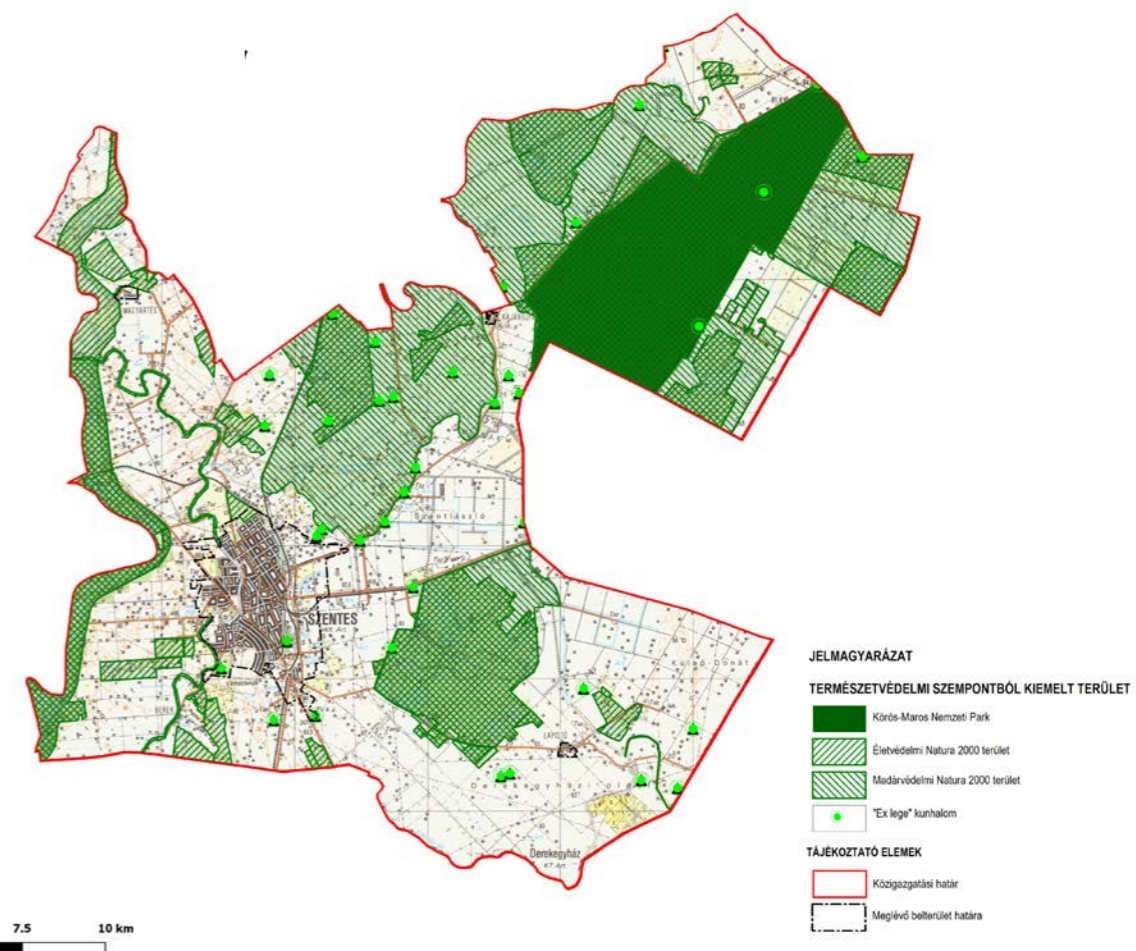
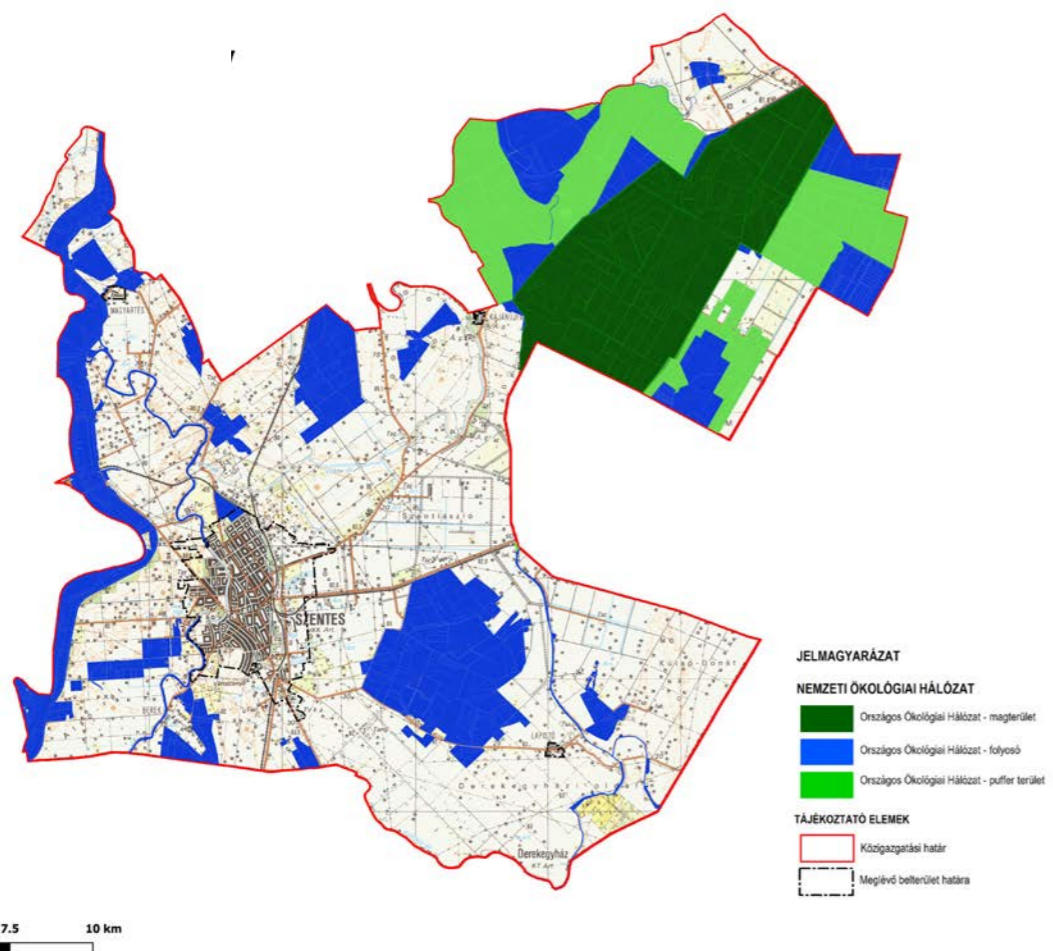
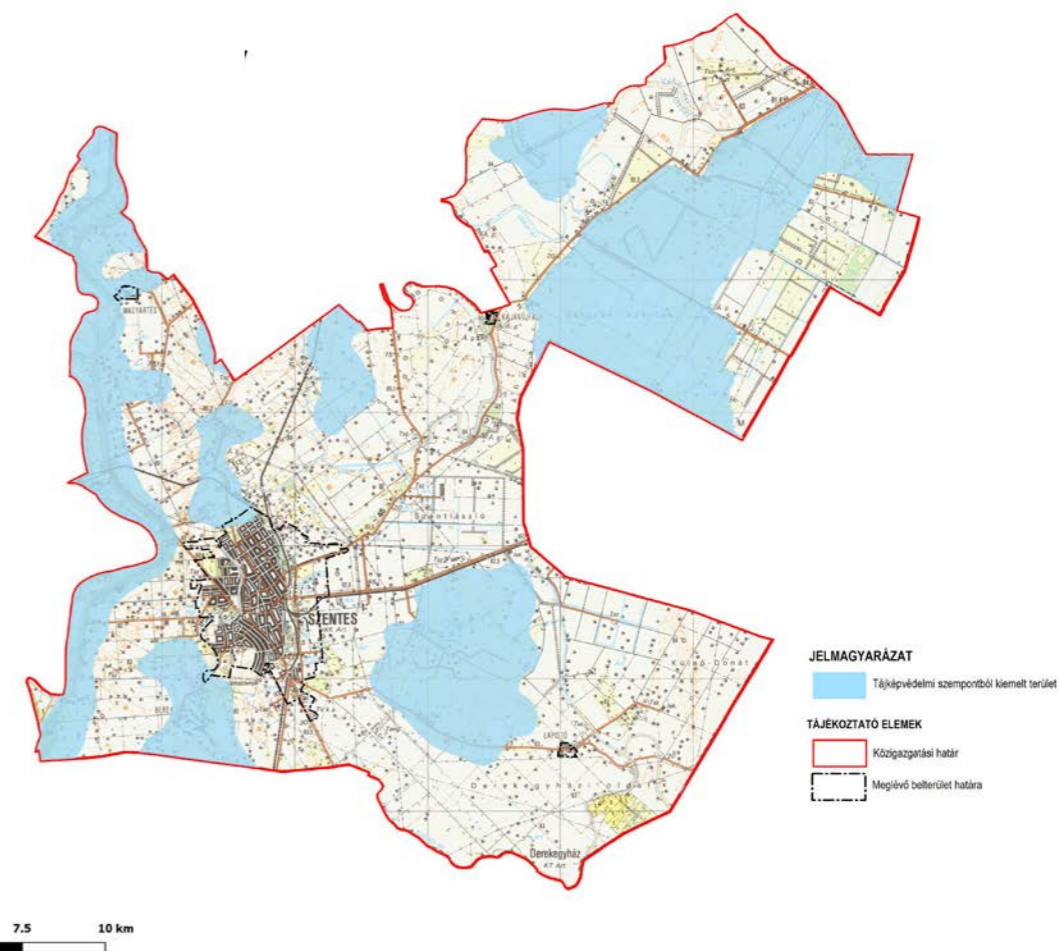
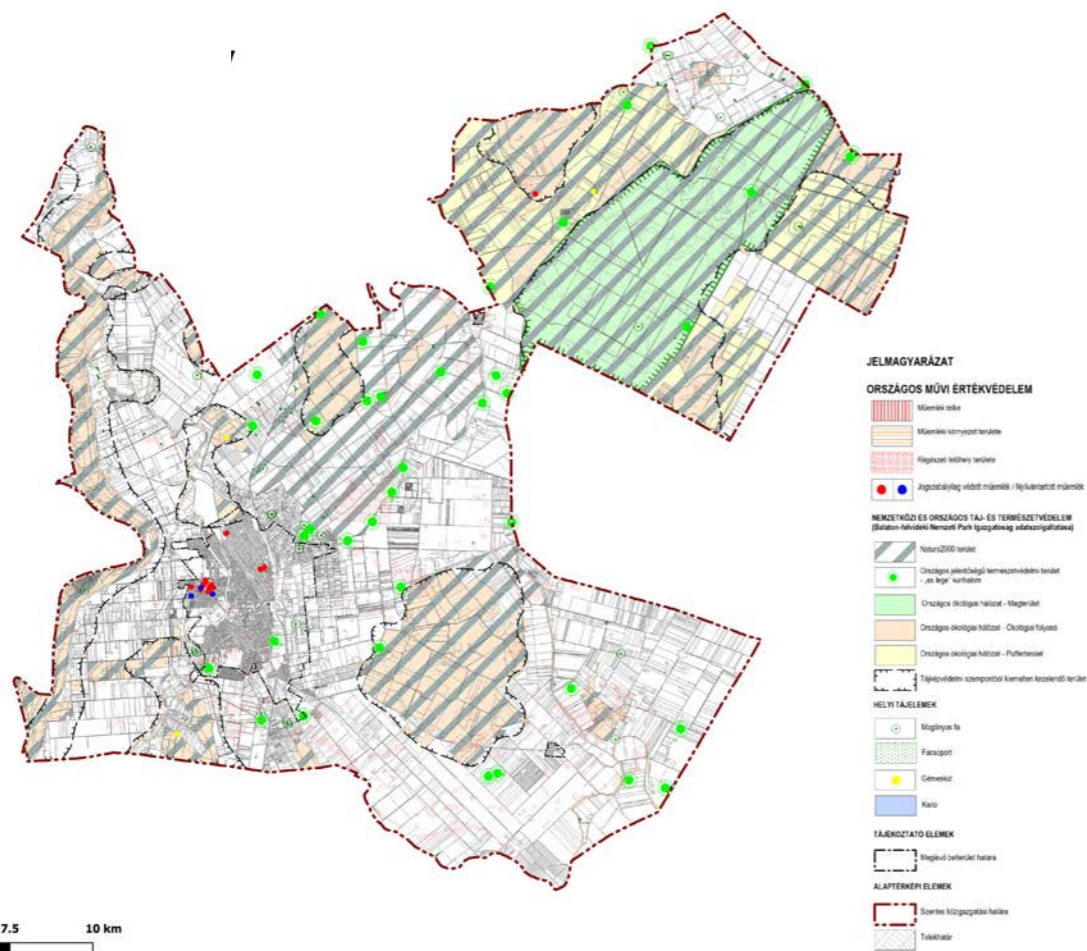
A terület egyedülálló értékét az a madárvilág jelenti, amelynek az említett környezet élőhelyeül szolgál. Megtalálható mind a vizes mind a szikes terület madárvilága. 231 madárfaj előfordulását figyelték meg, ezek közül 15 fokozottan védett. A legértékesebb és legjellegzetesebb madarai a hamvas réti héja, kékvércse, cigány réce, gólya töcs, gulipán, godó, túzok, ugartyúk, szalakóta.

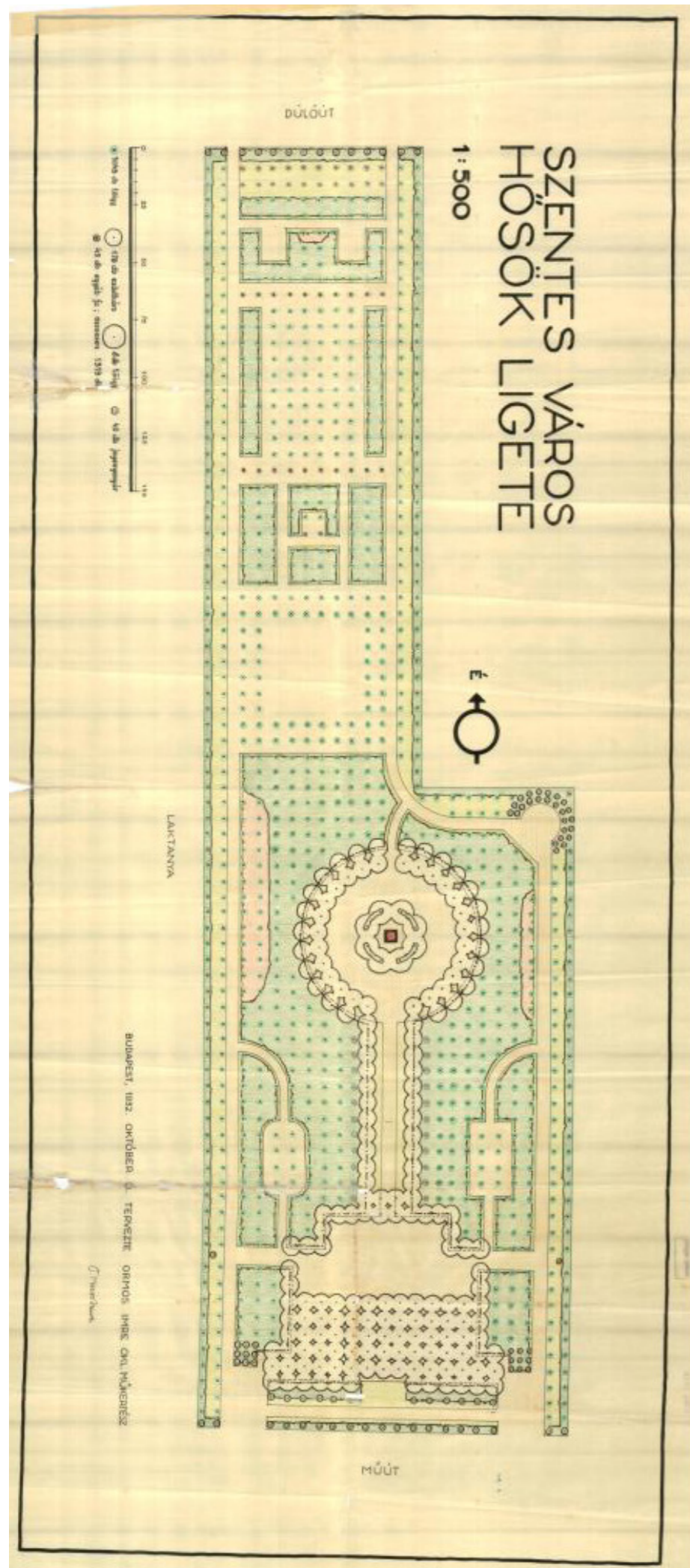
2. Zsup-sziget a Tisza hullámtere

Legfőbb értéke, hogy a különböző gémfélék fészkelő helye. (selyemgém, szürkegém, bakcsó)

II. Helyi jelentőségű természetvédelmi terület:

Magyartés Zalotai természetvédelmi terület.

III. A VÁROS ZÖLDFELÜLETI RENDSZERE

Szentés város egyik legnagyobb, mintegy 7,5 hektáros, a Kertváros városrész vonatkozásában legfontosabb nagy kiterjedésű zöldfelülete nagy termetű, zömében kocsányos tölgyekkel.

Ormos Imre tervének megvalósítása többnyire megtörtént, de az I. világháborús emlékművet az Erzsébet téren helyezték el. Így a tervezett központi tér üres maradt, és a köré tervezett nagyobb méretű tölgyeket sem ültették ki, ülőbútorokat sem helyeztek el a területen, ezért a vártnál kevesebben látogatták a parkot.

A Hősök Erdeje, mint kegyeleti park 2006-tól mint védett kegyeleti park képi Szentes város örökségét.

Az utóbbi évtizedekben tervezés szintjén folyamatosan foglalkoztak a zöldfelülettel a rekreációs lehetőségek bővítése és a tölgyek pusztulásának megállítása érdekében. A faóriások közötti sétálás élményén és a meglévő játszótéren kívül a közelmúltban megépült futópálya és közvilágítás is remélhetően nagyobb vonzerőt jelent majd.

Az első világháborút követően 1921-ben a város képviselő-testülete elhatározta a háborúban elesett 1200 szentesi hősi halott emlékének megörökítéséről, többek között a „Hősök erdejének” megvalósítását.

VÁROSI KÖZPARKOK, KÖZKERTEK HŐSÖK ERDEJE

Egy alkalmas területen annyi fát ültessenek, ahányan elestek a háborúban, s folyamatosan pótolják, ha valamelyik fa kipusztulna.

1932-ben Dr. Négyesi Imre polgármester így írt M. Kir. Földművelésügyi Minisztériumnak:

„Ezen területen a Hősök erdeje létesítését folyó év őszén szándékozom végrehajtani, és a területre mintegy 1200 db mocsári tölgycsemétét óhajtok ültetni főnövény gyanánt, amely fák mindegyike egy-egy hősi halott emlékéét őrizné, és a fákat a hősi halottak hozzátartozói, ezeknek hiányában iskolai növendékek gondoznák városi utasítás mellett és felügyelet alatt. Az erdő területét utakkal és esetleg kisebb parkszerű létesítményekkel kívánám ellátni, hogy az majdan sétány gyanánt, különböző hazafias ünnepek megtartására is, továbbá a Madarak és fák napjának ünnepségi helyül is alkalmas legyen.”

A műkertészeti tervet jeles szakember, Ormos Imre okleveles műkertész, a Budapesti M. Kir. Kertészeti Tanintézet kerttervezési előadója készítette. A fásítás 1933. júniusban fejeződött be. A megvalósult Hősök erdeje az alábbi fajfajtaikat tartalmazta: 1015 db tölgyfa, 186 db hársfa, 22 db platánfa és 9500 db maclura (vadnarancs sövény), továbbá 1068 db cseresznyefa, köztes ültetésre.

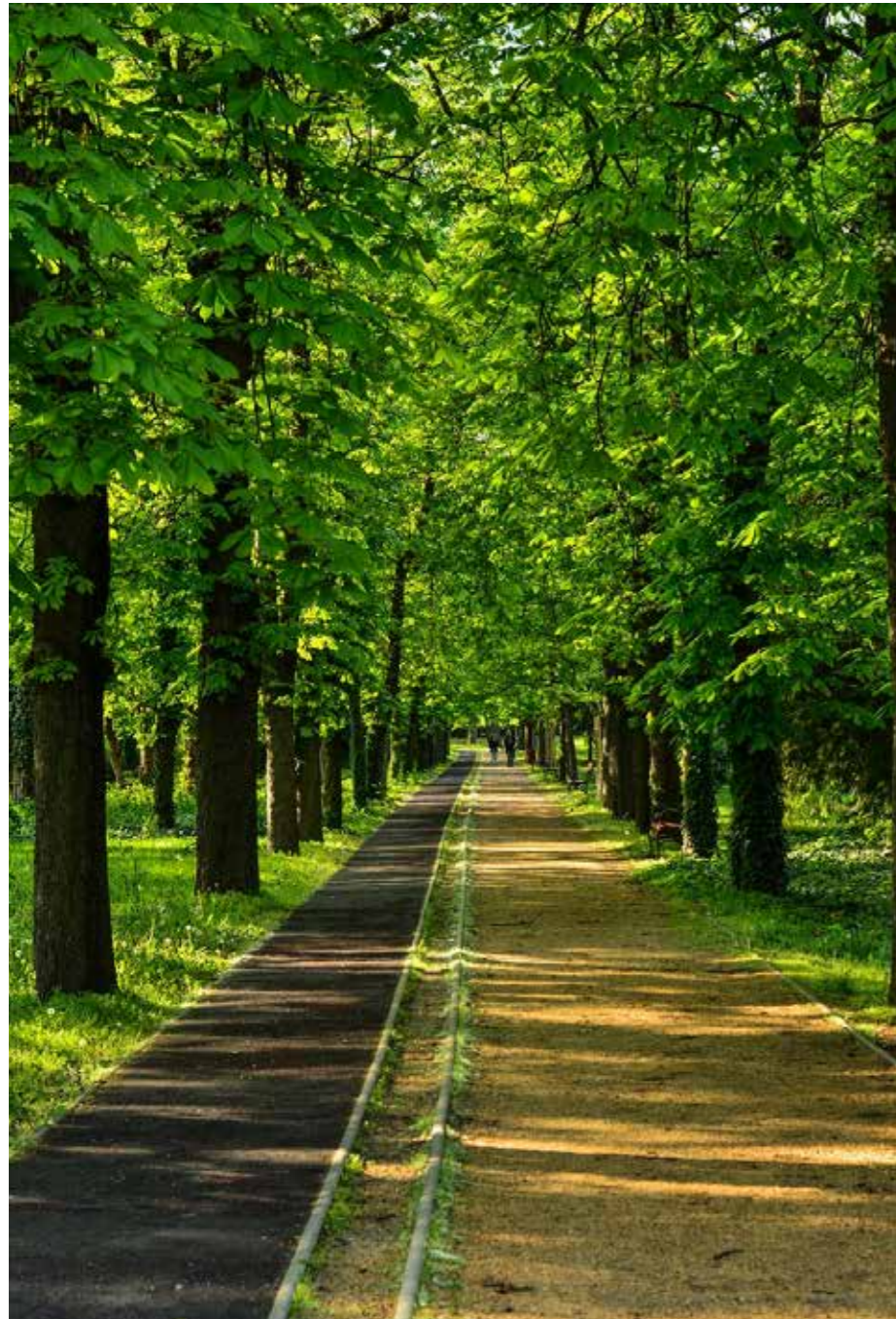
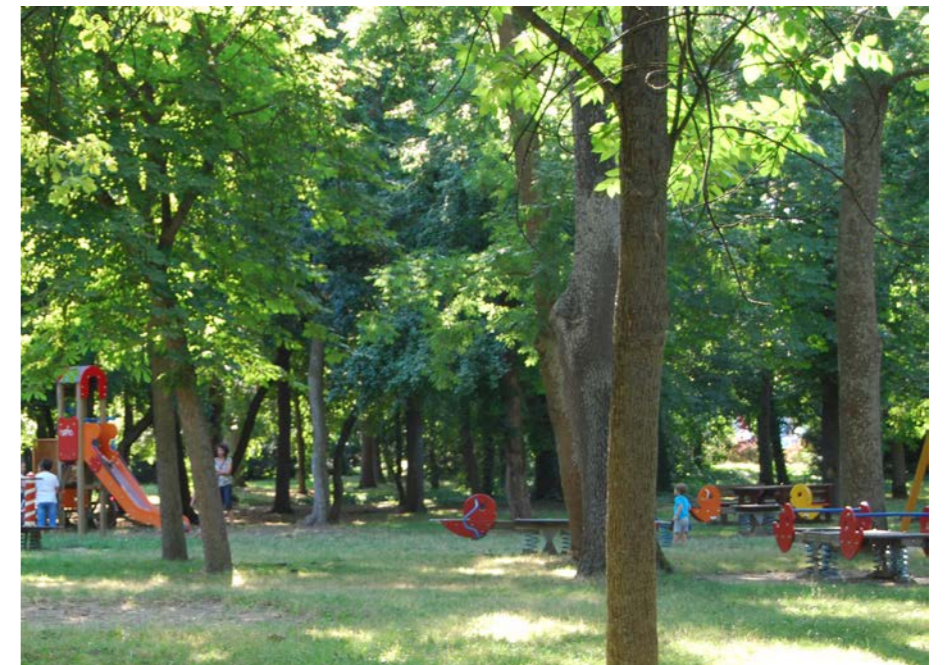
Liget

Játszótér a Hősök erdejében

Futópálya a Hősök Erdejében

SZÉCHÉNYI LIGET

A Széchenyi ligetet 1869-ben sétakertként létesítették a Kurca partján. A 6,5 ha területű helyi védettségű természeti terület az Alföld egyik legrégebbi köztulajdonban lévő parkja, mely számos botanikai és kultúrtörténeti emlékekkel bír.

Széchenyi István 1846 nyár végén látogatott Szentésre, amikor a Tisza szabályozása ügyében fáradva megpihent a városban. A szentesiek nem felejtették el, hogy a nagyszabású árvíz-mentesítési munkálatoknak köszönhetően csökkent az árvízveszély, jelentős termőterületet hódítottak el a Tiszától, megindult a gőzhajózás, és mindezek következtében élénkült a térség területeinek gyarapodása.

Az egykori Vecseri-fok szigetet Szentés Város Községi Választmánya 1860-ban gróf Széchenyi István emlékére Széchenyi ligetnek nevezte el.

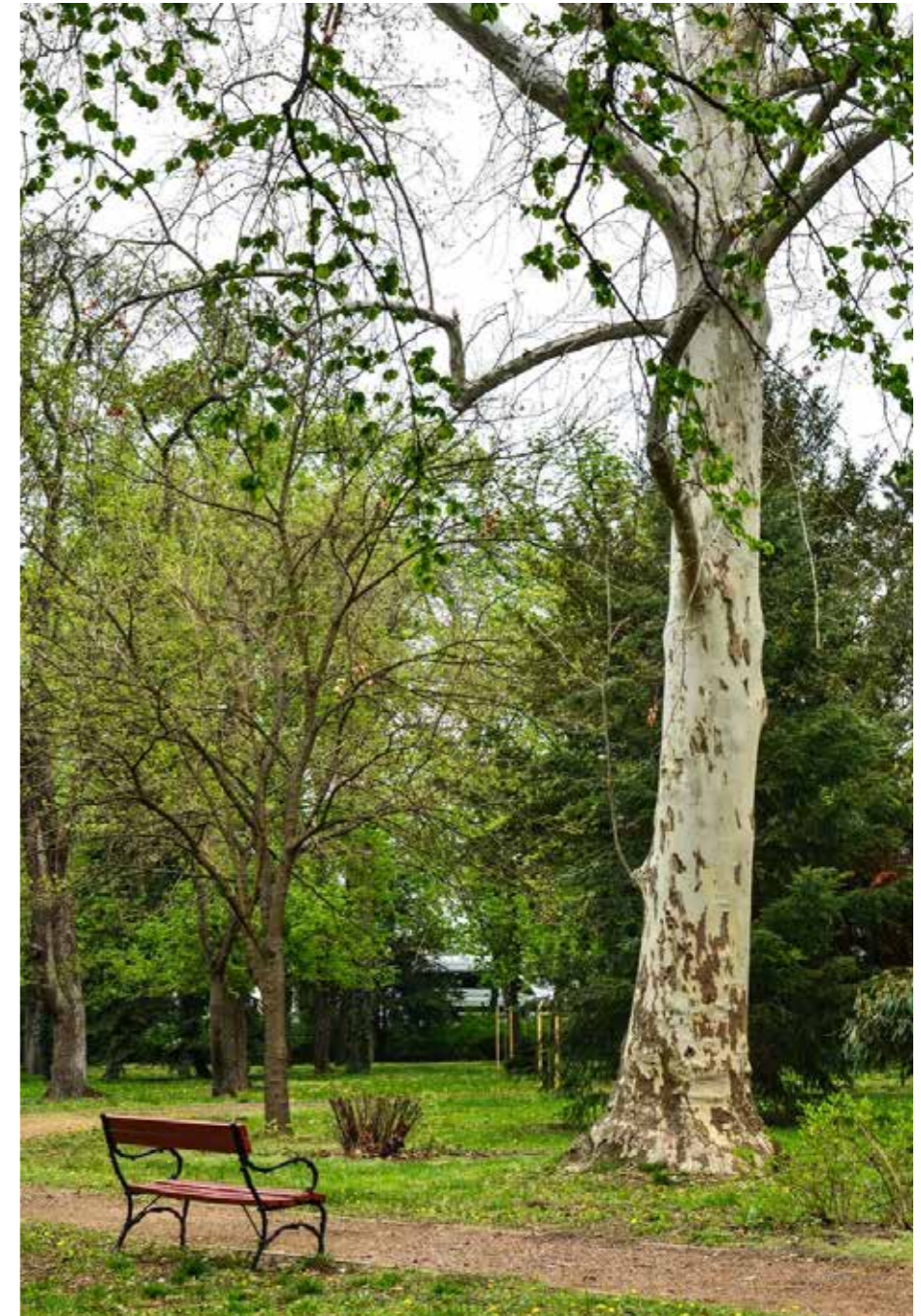
1963-ban az új polgármester, Oroszi Miklós elkészítette a Széchenyi-liget koncepcióját: a vecseri szigetnek déli végéből 10 hold községi gyümölcsfa iskolaként, a többi része pedig az országút mellett két felől, sétakertként legyen hasznosítva.

1869 májusára elkészült a környéken párját ritkító díszkert platánokkal, kőrisekkel, vadgesztenyékkel, juharokkal, hársakkal és tölgyekkel, a Kurca-mederben növő különféle füzesek.

1896-99 között megtörtént a liget parkfelújítása a kiszáradt, beteg fák ritkításával, nagyobb, összefüggő gyepes, virágos területek kialakításával és újabb fafajták – fenyőfélék, exóták (pl. mocsári ciprusok, fekete- és simafenyők) – ültetésével. A már ekkor is előforduló vandalizmus megfékezésére intézkedés történt a liget bekerítésére.

A II. világháború pusztítása a ligetet sem kímélte, további fákat vágtak ki. Az Országos Természetvédelmi Tanács pedig 1953-ban természetvédelmi területté nyilvánította.

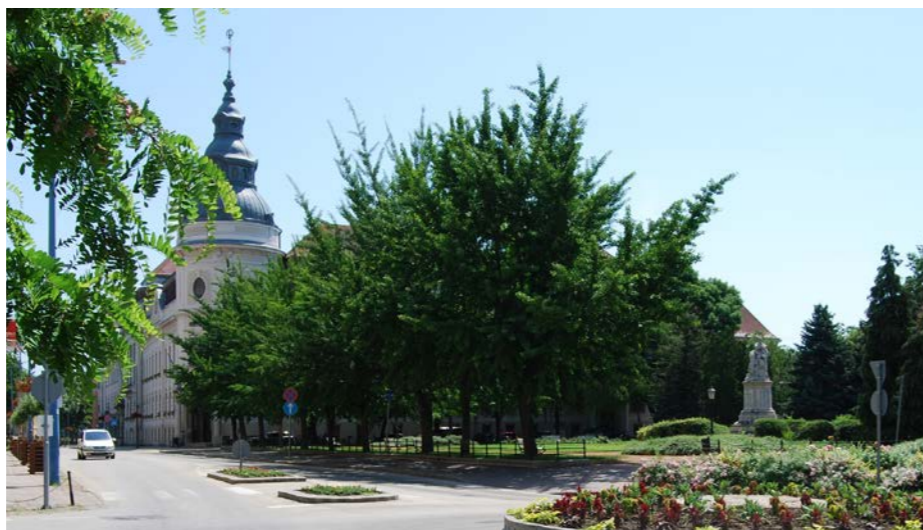
Jelenlegi fás növényállományát tekintve a Széchenyi liget a város egyik legértékesebb nagy kiterjedésű összefüggő, a városközponthoz szervesen kapcsolódó rekreációs, kondicionáló zöldfelülete a Kurca ölelésében, a szentesi turizmus központja stranddal, fedett sportuszodával, tenisz- és futópályával, kempinggel, múzeummal, étteremmel, játszótérrel. A liget fejlesztése mind a mai napig folyamatos. Növényállományát főleg juhar, platán és kőris alkotja.

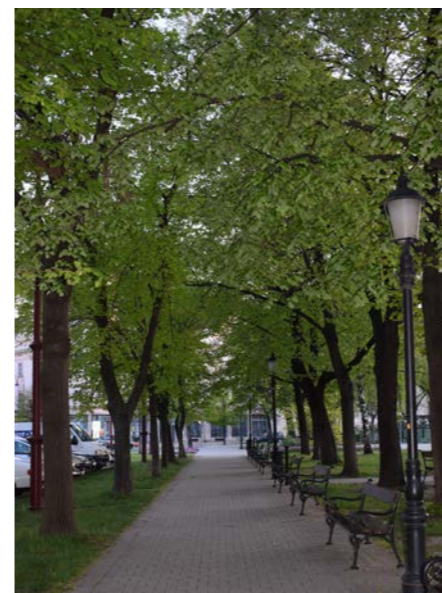
ERZSÉBET TÉR

A 0,86 hektáros felújított, dekoratív, szépen rendezett Erzsébet tér magas fenyőállománya szép háttér ad az I. világháborús emlékműnek. Szobrai, sétányai, virágágyai reprezentatív városképformáló elemek.

A téren található az I. világháborús emlékmű.

Egységes fasor (páfrányfenyő) az Erzsébet téren

KOSSUTH TÉR

A Kossuth tér Szentés egyik legjelentősebb közparkja, a XIX. század közepére nyerte el valódi, városiasnak mondható arculatát. Kezdetben a város piactere volt. A két világháború között emberpiacként is emlegették, mert itt gyülekeztek a munkaalkalomra váró munkanélküliek. A tér piaci funkciója a XX. század közepére teljesen megszűnt, köztérre, pihenő- és dísztérré alakult.

Az 1970-es években történt átalakításkor a tér eredeti méretét jelentősen lecsökkentették. Ekkor a központi térrész lesüllyesztésével, összefüggő burkolt felület kialakításával a tér nagy létszámú tömegek befogadására vált alkalmassá. Az utolsó térrendezésre 2002-ben került sor. Az új térrendezés során a Kossuth szobor áthelyezésre került, a tér központi helyére, a megyeháza elé Kisfaludy Stróbl Zsigmond Horváth Mihály szobra került.

Növényállományát az alföldi klímának megfelelő, tájba illő, főként lombhullató fák és cserjék alkotják. Fontosabb fafajai a kocsányos tölgy, a platán, az ostorfa, a hársak és a juharok. Értékes, idős tölgyek, juharok és örökzöldek (tiszaifa) találhatóak a tér belsejében.

A Kiss Bálint Általános Iskola előtti tölgyfasor és az Ady E. utca tér felőli járdáját övező kettős hársfasor említésre méltó, különös figyelmet érdemlő.

A terveket Sárréti Dániel és Kádár Judit készítette, tervpályázaton nyerték meg a lehetőséget.

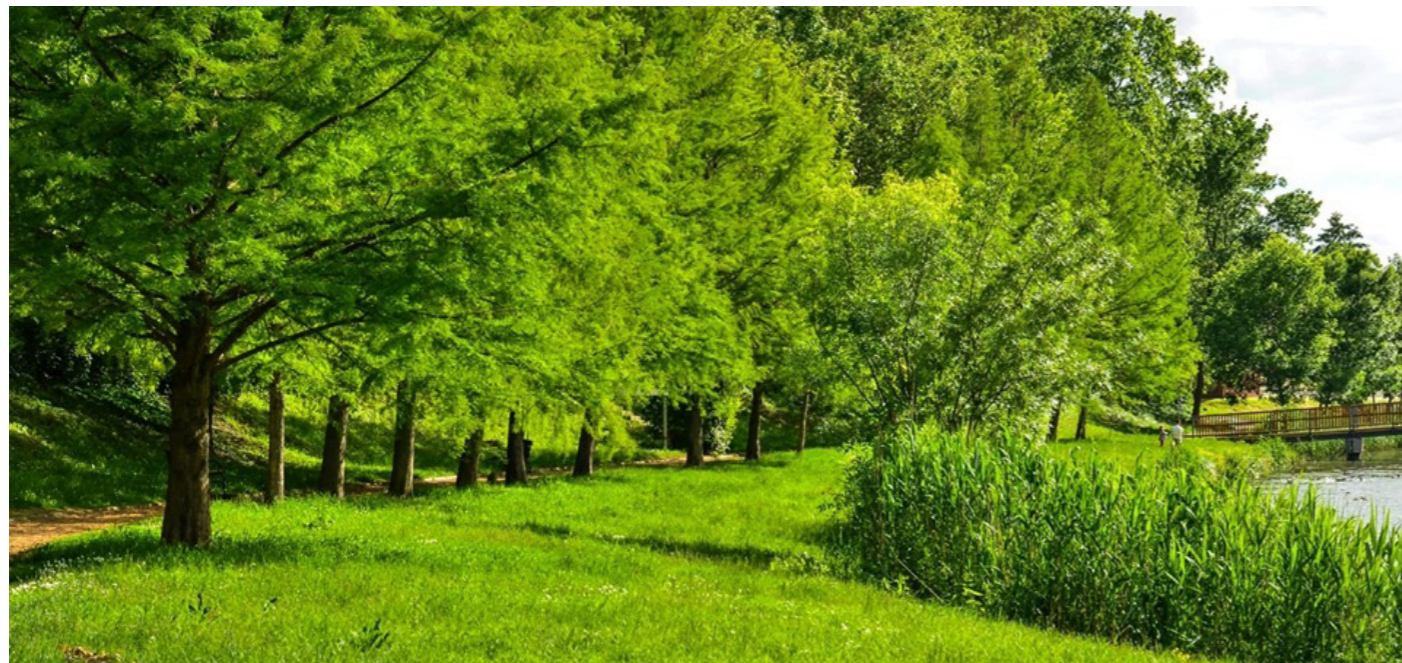

KURCA PART

A Kurcát kísérő zöldterületi sáv a város értékes zöldfelületi eleme. DNY- ÉK-i irányban szeli át a belvárost, zöldvezeti zónára fűzve a kempinget, strandot, uszodát, sporttelepet és kórházkeretet. Városközpont és vízpart-természeti környezet attraktív találkozási pontja. Rekreációs tengely (séta, kerékpározás, csónakázás). Városi zöldfolyosó.

A sétányokat sétálók, horgászok, kocogók rendszeresen használják. Faállománya (mocsárciprusok, ezüstoffenyők, platánok) többnyire exota, tájidegen fajokból állnak, de dekoratívak, szépek. A Kurcpart zöldfelületei, változatos növénykiültetései, kavicsos sétányai, padokkal, díszvilágítással végig kísérik az élővíz vonulatát. E látvány elengedhetetlen részei a vízi madarak, különös tekintettel a barátságos tőkés récékre.

A városközpont közelében a vízfelületeken színjátszós szökőkutak is gazdagítják a kurcparti séta élményét.

PARK A SOMOGYI UTCA ÉS AZ ÚJ UTCA KERESZTEZŐDÉSÉBEN

A Milleniumi emlékpark és a Somogyi Béla utca – Új utca találkozásánál megépült közösségi tér. Szentés legfiatalabb parkja, a fák még növésben vannak, árnyékot majd néhány év múlva adnak.

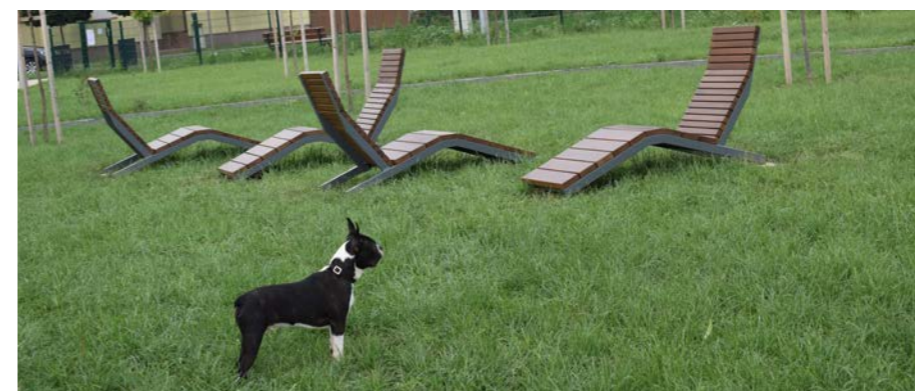

A városközpont közelében, a főutcáról könnyen megközelíthető helyen a magas panelek mögött egy nagy összefüggő zöldfelület, mely kellemes rekreációs lehetőséget nyújt minden korosztály számára pihenőpadokkal, ivókutakkal, játszótérrel, labdapályákkal, fitness eszközökkel, elkerített kutya-futtatóval. A város a Somogyi utca és Új utca kereszteződésénél hozta létre legújabb közösségi terét hasznosítatlan 0,5 ha nagyságú beépítetlen területen, mely a helyi közösség pihenését, rekreációját és szabadidő eltöltését szolgáló, intenzív zöldfelület. Eredetileg az ingatlan építési telek volt intenzív beépíthetőséggel, de az építés elmaradása után döntött a város vezetése, inkább intenzív zöldfelület, pihenőpark legyen. A növényfajok a Tiszántúli flórajárára jellemző fajtái közül valók, kiválasztásuk a helyi klimatikus viszonyok figyelembevételével történt. A téralakítást meghatározó tervezett lombos fák elsődlegesen a tájegységre jellemző honos fajok, illetve azok változatai jól alkalmazkodó várostűrő fajták. A zöldfelület kialakítása funkcionális-, városökológiai-, és esztétikai értéknövekményt céloznak meg. A tervezett fasorok és a lombkoronaszinten záródó facsoportok, melyek a parkhasználóknak biztosítani fogják az árnyékolt és a benapozott területeket a park funkcióihoz igazodva, egyben a tér tagolást adják. A bogys cserjék, valamint a sűrű lombkoronát növelő fák a madarak számára is megfelelő élőhelyet biztosítanak. A park virágágyásaiba talajtakaró jellegű rózsák is kerültek, melyek ellenállóak és dekoratívak.

A négyemeletes panelépület homlokzatának egy része felújított, egy része nem. Előtte a szükséges parkoló, melyet virágsáv választ el a parktól. A mellette lévő korábban kialakított Milleniumi parkhoz szervesen kapcsolódik. Az a kicsik játszóhelye, ez inkább a fiatalok, felnőttek kikapcsolódását szolgálja.

Tervezte Papp Katalin, kivitelezte az Integrál Zrt.

INTÉZMÉNYEK KERTJEI: SIPOS FERENC PARKERDŐ OTTHON KERTJE

Az intézménykertek közül nagy területtel, kiemelkedően gazdag és szép növényállománnyal rendelkezik a Dr. Sipos Ferenc Parkerdő Otthon. A város szívében található a Szentési Református Idősek Otthona kertje, amely kicsiny kertje ellenére kellemes pihenőhelyként szolgál az itt lakóknak csobogóval, pergolákkal és gazdag növényegységgel.

Parkerdő otthon sokszínű kertje

REFORMÁTUS IDŐSEK OTTHONA UDVARA

Az épületek által körülhatárolt cca. 1000 m²-es területen pihenőparkot alakítottak ki sétánnyal, ivókúttal, szökőkúttal, egy kis szabadtéri színpaddal. Az udvaron meglévő értékes, nagyméretű lombhullató gyümölcsfák megtartották, és kiültettek alacsony gömbkoronájú díszfákat és cserjéket, a szökőkút köré pedig vízparti évelő növényeket.

Az udvar madártávlatból

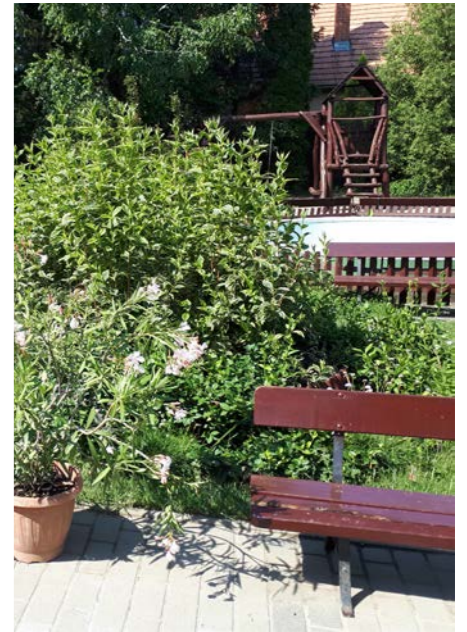
Tervezte Kádár Judit

ÓVODÁK KERTJEI

Az óvodák zöldfelületeinek kialakítása gazdag játszószerkezetekben és növényekben egyaránt. Az óvodák zöldfelületeinek kialakítása gazdag játszószerkezetekben és növényekben egyaránt. Az iskolaudvarok többsége a minimális területtel rendelkezik, így a város szempontjából jelentősebb fás-cserjés területek kialakítására nincs lehetőség.

Barátságos egyedi kialakítású a Damjanich Óvoda kertje

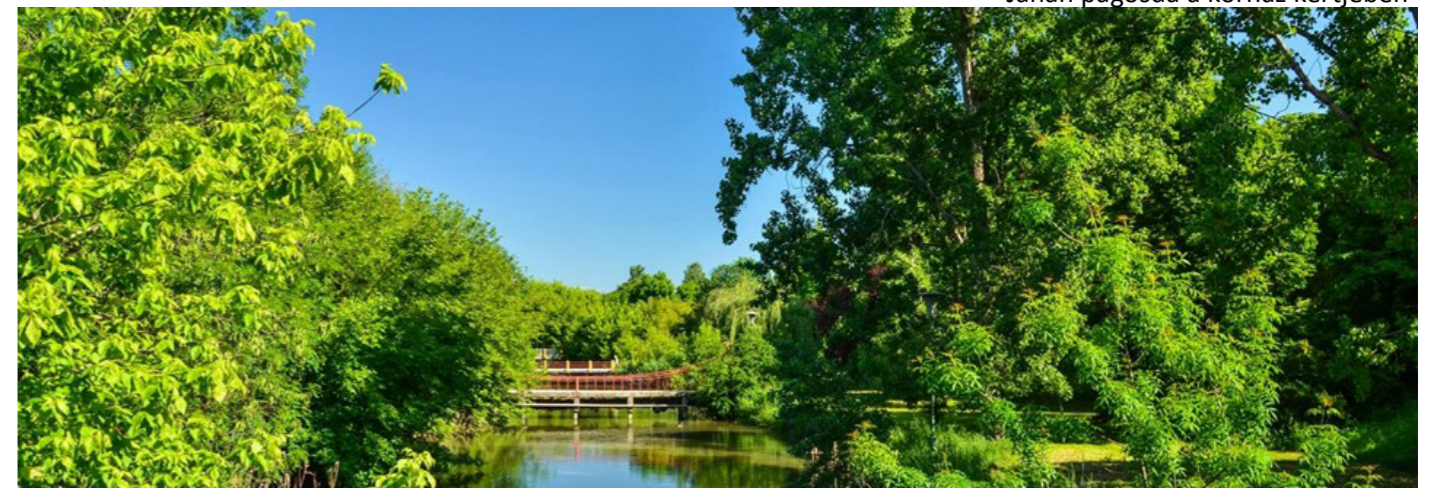
A Dr. Bugyi István kórház a város ény-i részén a Kurca két oldalán található. Bár a besorolás szerint közhasználat elől elzárt, mert a 16 ha-os terület kerítéssel határolt, és a kórházban tartózkodók használhatják elsősorban, a helyi építési szabályzat szerint mégis helyileg védett közpark, hiszen a beteglátogatókon kívül számtalan városlakó, turista megtekinti, szívesen sétál faóriásai, növényritkaságai között, a Kurcát átszelő hídjain megállva eteti a vadkacsákat, halakat, teknősöket, egy szóval gyönyörködik az itt található természeti csodában. (Nem ritkán hattyúkat és vidrákat is lehet látni a vízén.)

A kórház parkja az 1930-as évektől folyamatosan épült – a faóriások (fenyők, páfrányfenyők, mocsári ciprusok, kocsányos tölgyek, nyír- és vadgesztenyék) között elhelyezkedő Kurcán három híd ível át. A park területén az egyes osztályok között járdák vezetnek, melyek mellett több helyütt pihenőpadokat találunk. A nagy medencés szökőkút mellett – melynek központi alkotása Kisfaludy Stróbl Zsigmond A kis makrancos szobra – alakították ki a mentőhelikopter leszállóhelyet.

KÓRHÁZKERT

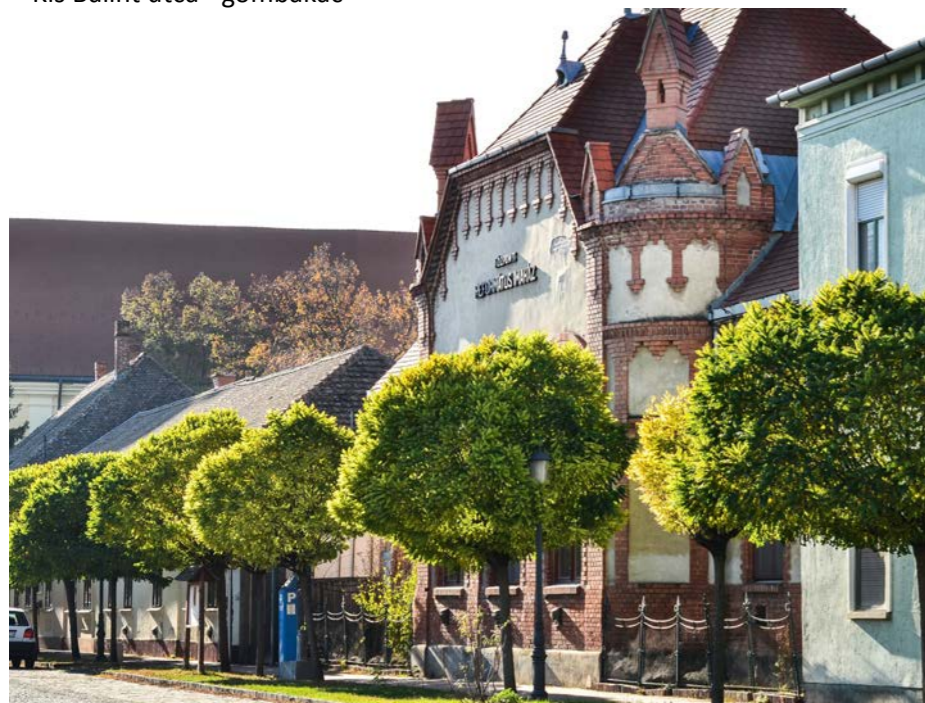
Janán pagosda a kórház kertjében

A kórház területén is átfolyó kurcán több gyalogshíd is vezet át.

Kis Bálint utca - gömbakác

UTCÁK FASOROKKAL

A Kossuth térhez kapcsolódó Szentés történelmi városképét őrző épületekből, gömb akác kétoldali fasorból álló makadámburkolatú Kiss Bálint utca kiemelt történelmi értéket képvisel.

Az Ady Endre utca kezdeti szakaszának egyirányúsítását követően a kiépített utca két oldalát gömbkőrifa-szegélyezik, melyek jól illeszkednek az elkeskenyített utca képébe.

A város jelentős számú körforgalmi és járdaszigetei környékén, a közlekedési zónákban kialakított változatos cserjés, évelős, egynyári virágokból álló kiültetések gazdagítják, színesítik a város képét.

A teljesen leburkolt Nagy Ferenc utca, a város sétáló utcája edényes növényekkel díszített, melyek a betonrengetegben üdítő látványt nyújtanak.

Nagy Ferenc u - edényes növények

Munkácsi u. - fasor nyírt sövényvel

Gergely u. - szomorú nyír, vérszilva

Teleki L. u. - Vérszilvafa-sor

Gyümölcsfa-sor a kertvárosban

Kőrifa sor

Egységes ezüst hársfa-sor

Épületek magasságához illeszkedő egységes gömbkőrifa-sor, Ady E. utca

József Attila u. - egységes kettős fasor - vérszilva

Egységes csörgőfa-sor

TISZAI STRAND

Említésre méltó külterületi zöldfelület a város északi határában található Tiszai partfürdő magánüdülőkkel és szabad stranddal. E terület táborozásra is alkalmas hullámtér, mely megközelítésére a városközpontból kerékpárral is.

Az ártérárvizek miatt a nyaralóépületek lábakon állnak.

Dunai ártéri nyaraló területre tervezett lábakon álló nyaraló terve - Vass Eysen áron és Máté Tamás -

TEMETŐK

A szentesi temetőkre jellemző a mértani kialakítás, ebből kifolyólag a kevés központi zöldfelületi lehetőség. A temetőfásítottág gyér, inkább a temető határait összpontosul, a fás-cserjés kiültetések a ravatalozók környékét jellemzik. A sírhelyek növénykiültetései igen változatos képet mutatnak teljes beültetéstől a kő fedlappal zárt síron elhelyezkedő virágtartóig.

Temetőink: Központi Református temető, Kálvária temető, mely összefüggő zöldfelületet alkot az Alsó református temetővel, Evangélikus temető, Izraelita temető, Magyar Ortodox temető, a Bánomháti temető (katolikus), Hékédi katolikus temető, Szeder temető és a Magyartési temető. A temetők összterülete: 43,285 ha.

Az izraelita temető mellett található a cinterem és a temetőben a második világháború idején meghaltak emlékfala.

Az izraelita temető sírkövei

Kálvária temető - Kálvária domb

Kálvária temető kápolnája

A Bánomháti temetőben található az u.n. kolerás kereszt, melyet az utolsó kolerajárványt követően emeltek.

IV. ÖRÖKSÉGÜNK

MŰEMLÉKEK:

cím	Hrsz.	törzsszám	név
Kiss Bálint u 2.	20	2749	Református lelkészlak
Kossuth tér 1.	1	2750	Megyeháza
Kossuth tér 3.	21	2751	Református templom
Kossuth tér 4.	827	2752	Magyar Ortodox templom (Szt. Miklós templom)
Erzsébet tér 2.	5629/2	2753	Római katolikus templom (Szt. Anna templom)
Petőfi u 4.	5600/2	2754	polgárház (Gólyás ház)
Szt. Anna u. 17.	5649	2755	lakóház (Kikötői csárda)
Széchenyi Liget	7507	2756	Kosztai József Múzeum (Megyeháza)
Cserebökény	0681/20	2769	Ecséri templomrom
Erzsébet tér	5626/2	8623	Szentháromság szobor
Petőfi u. 9.	5612	9443	polgárház, fedett színp (Péter Pál polgárház)
Páva u. 3.	5576	10653	Kukoricagóré és jégverem
Petőfi u 2.	5599	11374	Petőfi Szálló és Tóth József Színház
Attila út	3975/4, /11	11438	Zsoldos-féle téglagyár, Hoffmann kemence, Telepvezetői lakóház
Jókai u. 71.	2523	11556	Felsőpárti ref. templom és parókia

Szentés műemlékeinek többsége a Városmegye területén található. A góré is beemelődött a lakóterületbe, közel a buszpályaudvarhoz.

A legrégebbi műemlék a Szarvas felé vezető út mellett található, az egykor létező Ecsér nevű település templomának maradványa.

A belterület legrégebbi műemléke a Szt. Miklós ortodox templom, azonban eredetileg az utcáson, kerítésen belül állt, torony nélkül. A Szt Anna templom több átépítésen esett át, így az egész épület nem, de egyes részei korábbiak.

Felsőpárt városrésznek külön református és katolikus temploma van, a református templom és lelkészlak műemlék.

Szentés közigazgatási területén 631 db régészeti lelőhelyet tartanak nyilván.

ECSERI TEMPLOMROM - HRSZ.: 0681/20

A régmúlt idők építészeti emlékei iránt érdeklődőknek élményt jelenthet az hajdani Ecsér nevű település templomának romja. A városmegyétől 18 km-re, a Szentésről Szarvasra vezető főút északi oldalán (az úttól 200–250 méterre), egy tanyaközpont mellett, a szántóföld közepén, a Veker-ér közelében található. Ecsér falu azoklavelek szerint már 1138-ban létezett. Többször elpusztult, majd újra betelepült. A 15 éves háború idején, 1599-ben néptelenedett el véglegesen. A templom építésének ideje a XIII. század második felére tehető. A feljegyzések szerint 1733-ban még állt a tornya. Hossza 15,25 m, szélessége a hajónál 8, 57 m. Falazata vegyes, téglá és terméskő.

2012-ben új emléktáblát helyeztek el, és megkezdődött a templomrom megóvásának, parkosításának és történelmi emlékhellyé történő kialakítása.

REFORMÁTUS NAGYTEMPLOM

- HRSZ.: 21

A református templom építése 1747 tavaszán kezdődött. A sok probléma miatt elhúzódtak a munkálatok, azonban decemberre elkészült a templom. Az 1760-as tűzvészben ez a templom is elpusztult, de 1761-re újjáépítették. 1771-ben magasabbra bővítették a tornyot, majd 1807-ben kibővítették a templomot, és még magasabb tornyot építettek hozzá.

A 40 métert meghaladó tornya klasszicista, az épület többi része késő barokk stílusú. A főbejárat kőkeretes, szemöldökíves kiképzésű, a torony legömbölyített sarkainál pilaszterek futnak. A kosárvés oromzat fölött vasrostéllal védet körüljáró látható. A torony kissé magasított, rézből készült, gerezdes félgömbkúpulával fedett. Az északi homlokzaton a falpillérek közé szegmentíves ablakokat helyeztek. A déli homlokzat 1891-óta hét pillérből álló támpillérsorral van megerősítve. A templom nyugati vége egyenes záródású, sarkai le vannak kerekítve, a főtengelyben szegmentíves szemöldökkel koronázott kétszárnyú ájtóval. A belső térben kialakított kétemeletes karzat a templom északi, és két rövid oldalán állnak. A terek lefedése csehsüveg boltozattal történt.

A felújítást Orosz Bálint tervezte

MEGYEHÁZA - HRSZ.: 1

Az 1723:73-as törvénycikk kimondja, hogy a megyék jelöljék ki központjukat és ott biztonságos épületben helyezték el a pénztárukat, levéltárukat és börtönüket.

1878-ban jóváhagyták Szentés megyeszékhellyé válását. Pályázatot írtak ki, melyen Makay Endre tervei bizonyultak legjobbnak, így az at ő tervei alapján kezdték meg az építkezést, és 1883 decemberében a hivatalok már birtokba vehették az épületet

Az emeletes (alápincézett) rangos középület a város főterén áll. Főtéri középízlését a kocsifelhajtós közgyűlési- ill. báltermet hordoz, attikáján a kőből faragott megyecímmel, Justitia és Minerva alakjával. A nagy mérműves ablakok oszlopsorát a mesterségek allegorikus nőalakjai díszítik. A főtéri homlokzat masszív oszlopokkal, háromhajósra osztott főbejáratával és az emeleti közgyűlés terem nagy, ión oszlopokkal közrezárt ablakaival kihangsúlyozza az épület bejáratát. A rizaliton a megye ovális címere, Themis és Ceres szobrai alkotnak zászlótartó alapzatot. Az erkélyeken kő mellvédeket alkalmaztak, három részre tagolt főpárkánnyal, gyámsorokkal és fogrovdíszítéssel. A főlépcső előterét hatalmas csehboltozat tartja.

1950-1984-ig Szentési Járási Tanács és a Járás-Városi Földhivatal kapott helyet az épületben, majd irodaházként üzemelt. Az épületet 2005-ben teljesen felújították, jelenleg levéltár (1884 óta), konferencia központ és a Koszta József Múzeum működik benne.

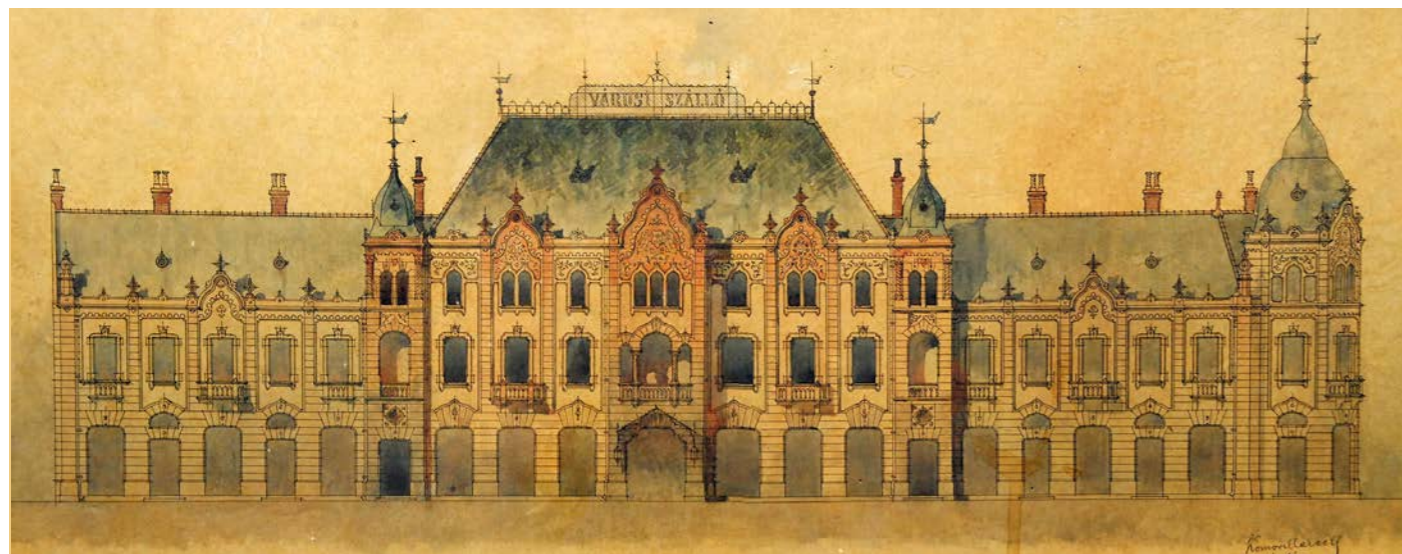

Tervezte: Makay Endre

A felújítást Hajós Tibor tervezte

PETŐFI SZÁLLÓ- HRSZ.: 5599

Komor Marcell Pályázati terve 1896.

A XIX.sz végére megerősödött az igény a kor színvonalán álló szálloda és étterem építésére. Az akkori Zöldkoszorú éttermet, melynek udvarán nyáron színpad volt, elkerülték a vendégek, kérdésessé vált, hogy felújítsák-e vagy újat építsenek. Pályázatot írtak ki a tervek elkészítésére, melyen Komor Marcell tervei bizonyultak a legjobbnak, aki akkor még csak 28 éves volt. 1897-ben megkezdtek a régi szálló bontását, melyet az építéssel két ütemben végeztek, így az még elláthatta feladatát. Első ütemben a Kossuth, másodikban pedig 1899-ben a Petőfi utca szárny készült el. 1930-ban az eredeti kék helyett sárga meszelést kapott az épület.

A „Petőfi” a város életében nem csupán szálloda volt megnyílását követően, hanem egy évszázadon keresztül a társasági élet központja, a város polgári kultúrájának szimbolikus színtere.

A tekintélyes saroképület Kossuth utcai szárnyának földszintjén kávéház, sörcsarnok, étterem és kocsmá, az emeleten egy lakás, és 33 vendégszoba kapott helyet. A Petőfi utcai szárny emeletére 3 bérlakás, egyleti helyiségek, földszintjére 5 üzlet, az udvari szárny földszintjére pedig színház került. Az épület volt a város első légfűtéses központi fűtésű villanyvilágítású épülete. Az oromzatos kupolák bádorgdíszítést kaptak, a homlokzatokon tulipános város címereket helyeztek el. Az utcák felőli homlokzatok díszes vakolattal, kerámiadíszítésekkel készültek, az udvari homlokzatokon pedig a nyílászárókat nyerstéglával keretezték be.

Az impozáns épületegyüttes rekonstrukciója folyamatban van. Az utcai homlokzat, illetve a kávézó már felújításra került. Jelenleg a Tózh József Színház és Vigadó korhű felújítása, valamint a színpadi rész bővítése folyik, melynek tervezője Szabó János. Ez eredeti belső megidézésével korunk korszerű színháztechnikájának beépítésével.

Komor Marcell tervező és Lakos Imre polgármester

A felújítás Szabó János építész tervei alapján készül

GÓLYÁS HÁZ - HRSZ.: 5600/2

Szentés központjában a Petőfi u. 4. sz. alatti épület az ú.n. „Gólyás Ház” az utca legrégebbi épülete. A telken korábban 1730 körül épített mészárszék állt. A most itt álló épületet az 1840-es években építették. Itt élt többek között a Károlyi grófok jószágigazgatója Pokomándy Gábor, lánya férjével Stammer Sándor polgármesterrel, majd Mátéffy Kálmán vármegyei főjegyző. Hívták Stanómmér-háznak, Mátéffy-Burg háznak. „Gólyás Ház” nevét az épület szélső kéményén fészkelő, évről évre visszatérő gólyákról kapta.

Udvari tornácós homlokzat

Kő ajtókeretek a melléképületen

Felújított utcai homlokzat

A felújítást Juhász Márta építész tervezte

PÉTER PÁL POLGÁRHÁZ - HRSZ.: 5612

A Péter Pál ház 1830 körül épült, Szentés első téglapülete. Eredetileg a Károlyi grófok tiszttartói laktak itt. A kapu fölötti III/10-es jelzés utal a múltbeli tizedes felosztásra és a házszámra. 1870-ben sarokházzá bővítették. 1920-tól házi rendelő volt, 1954-től körzet-orvosi rendelő lett. Jelenleg a Koszta József Múzeum Helytörténeti gyűjteménye és vendégháza működik benne.

Homlokzat részletek

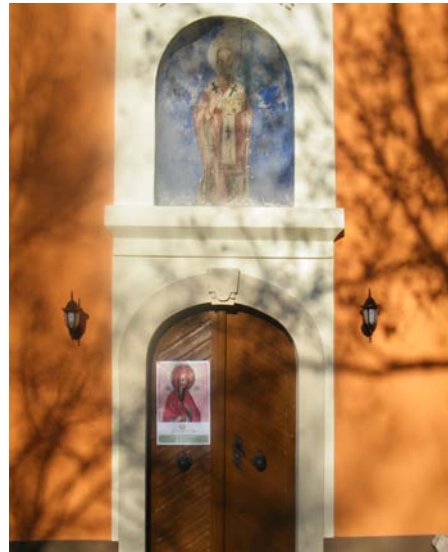
Felújított utcai homlokzat

1928

1975

Főbejárat

Újraszentelés

Ikonosztáz

ORTODOX TEMPLOM- HRSZ.: 827

Módosabb görög családok a háborús viszonyok miatt 1726-ban Magyarországra menekültek, közülük Szentésen is többen letelepültek. 1784-ben önálló egyházközséget alapítottak. 1786-ban az előírások szerint elkészült a torony nélküli kisméretű templom. Az 1900-as évek elején favázás harangtoronnyal egészítették ki. A mai 22 méteres tornyot 1927-ben építették a templomhoz.

A templom alaprajza téglalap alakú bazilikális apszis végződésű, egyhajós szerkezetű. Belseje előcsarnokra, templomhajóra és oltárra tagolódik. 1786-ban felszentelték Szent Miklós tiszteletére épült torony nélküli templomukat. A kisméretű templombelső kiképzése harmonikus és magas színvonalú.

Az oltárt a templomhajótól elválasztó ikonosztázián héttengelyes, háromszintes, aranyozott, műmárványozott, fa vázrendszerű, copft stílusú építmény, mely 39 ikontáblát foglal magába.

2012-ben a templomot és környezetét felújították, ezt követően újraszentelték.

Ma már nem választja el kerítés

RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM - HRSZ.: 5629/2

A Szent Anna római Katolikus templom az Erzsébet tér és Kurca között áll. Az épület tartalmaz középkori elemeket, de mai formáját 1847-ben nyerte el.

A középkori templomot a XVIII. század második felében átalakítják úgy, hogy a kis méretű és rossz állagú templomot a váci püspök 1842 bezáratja, majd két évvel később a barokk torony kivételével lebontotja. A mai formáját 1847-ben nyerte el a templom. Hajója klasszicista stílusban épült és Szent Anna tiszteletére szentelték fel. A torony ekkor újabb emeletet, és későbarokk toronysisakot kapott. A főhomlokzatot félkörös ablakkal képezték ki.

Az épület előtti téren áll az 1886-ban felállított neoreneszánsz stílusú Szentháromság szobor.

A templomot boltíves árkádsor, kerengő köti össze az 1937-ben épült plébánia épületével. Az árkádsor előtti templomkertben több szobrot helyeztek el.

SZENTHÁROMSÁG SZOBOR - HRSZ.: 5626/2

Szentés egyetlen műemlék szobra.

Az Erzsébet téren a Római Katolikus Szent Anna Plébánia és a Városi Bíróság előtti parktükörben áll. Egykor kovácsolt vaskorlát kerítette. Talpázatát 1980 körül újra faragták.

A szobrot 1886. június 20-án szentelték fel. Talpázatán a következő olvasható: A SZENTHÁROMSÁG EGY ISTEN TISZTELETÉRE HÁRMAN VANNAK KIK BIZONYSÁGOT TESZNEK MENNYNEK AZ ATYA AZ IGE ÉS A SZENTLÉLEK ÉS E HÁROM EGY. Sz. Jan. II.5r.7v. Állították buzgó szentesi hívek 1885

Méskőből faragott 3+4 alakos szobor: fent az Atya, az Ige és a Szentlélek, középen az evangélisták: elől Szent Márk, jobbra Szent Lukács, balra Szent János, hátul Szent Máté.

MÚZEUMÉPÜLET A LIGETBEN - HRSZ.: 7507

Széchenyi-ligetben fürdő és étterem építését határozták el. Török János városi mérnököt kérték fel a tervek elkészítésére. 1870-ben átadták az épületeket. Az étterem már 1873-ban megszűnt. 1888-ig a gimnáziumi tanfolyammal egybekötött fiúiskola használatáta, ezután 1912-ig városháza lett. 1913-ban a Csongrád Vármegyei Történelmi és Régészeti Társulat múzeuma lett. 1928-ban a nyitott tornácot beépítették. 1938-tól Csendőrszobának alakították át, ekkor épült a lakószárny.

Az U-alakú klasszicista épület téglából épült, eredetileg zsindegyházzal. nyugati hossza 42, szélessége 11 méter. A keleti oldalon a két szárnyépület között 20 méter hosszú nyitott folyosó húzódott, melyet 4 oszlop tartott. A tornácos főbejárat a 8 ablakos nagy tánterembe vezetett. Az épületben vendégszobák, a bérlők lakrészei valamint kiszolgáló és mellékkelhelyiségek kaptak helyet.

REFORMÁTUS TEMPLOM LELKÉSZLAK - HRSZ.: 20

1748-ban a reformátusoknak a parókiát is vissza kellett adniuk a katolikusoknak, így saját parókiát építettek a templomtól északra. 1760-ban a parókia is leégett, melyet az eredeti alapokon újjáépítettek. 1836-ban a régi elavult, rossz állapotú helyett új paplakot építettek, melyet ma láthatunk.

Földszintes, magastető, oszlopos tornáccal ellátott nemesi kúriára emlékeztető épület, mely 6 lakószobából, konyhából és pincéből áll.

Homlokzat az udvar felől

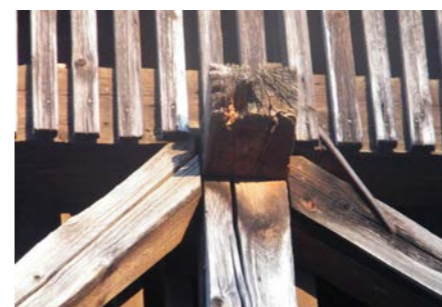
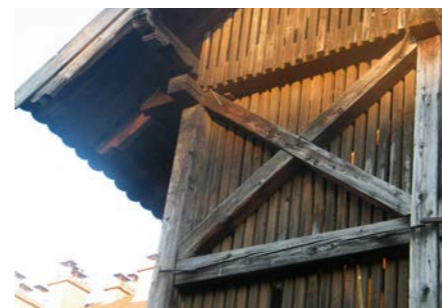
Utcai homlokzat

KUKORICA GÓRÉ ÉS JÉGVÉREM - HRSZ.: 5576

Az 1800-as évek végén épült gazdasági építményről van szó, mely góré az egyik legnagyobb a Dél-Alföldön.

A jégverem részben talajszint alá süllyesztett, téglalapú építésű. A kukoricagóré faszerkezetű, nyeregterű.

A góré a város központi részében található, a buszpályaudvar szomszédságában, lakóépületekkel övezve. A további állagromlás érdekében jó lenne, ha valamilyen funkciót kapna ez épület és környéke. Izgalmas teret lehetne kialakítani kortárs építészeti megoldásokkal.

KIKÖTŐI CSÁRDA, LAKÓHÁZ - HRSZ.: 5649

A lakóépület cseh süveg és dongaboltos szobáit a XVIII. század elején alakították ki, amikor Harrucken báró gazdasági épületeinek egyike volt. Az utcai felőli két szoba középkori templom falmaradványainak felhasználásával épült.

Homlokzatát átépítették. Szárazkapuja a Petőfi Szálló épületéhez tartozott egykor.

Udvára

Utcai homlokzat, kapuja feltehetőleg egykor a Petőfi Szálló része volt.

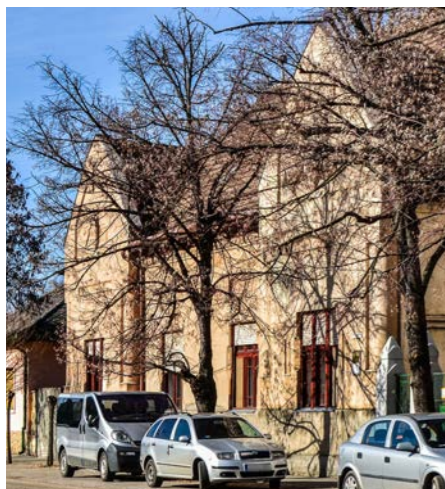
FELSŐPÁRTI REFORMÁTUS TEMPLOM - HRSZ.: 2523

ÉS LELKÉSZLAK- HRSZ.: 2523

Szentesiek a terjeszkedő városban Felsőpárton is református templomot kívántak építeni. 1871-ben gyűjtést szerveztek az építésre, azonban az építési ügye csak 1912 vált konkréttá, akkor vásárolták meg a jelenlegi telket. A tervek Dobovszky József István készítette, melyek alapján 1913 augusztusára elkészült a templom.

Az első világháború idején a harangokat hadicélra lefoglalták. 1928-ban helyezték el az orgonát. 1994-ben tatarozták a templomot, belül fehérre festették.

A templom tengelyét a Jókai és a Vörösmarty utcák szögfelezőjére állították. Tornya 42 méter magas, ablakai mindenütt csúcsívesek.

EVANGÉLIKUS

TEMPLOM

- HRSZ.: 5590

NEM MŰEMLÉK, DE KORÁBBAN IDEIGLENES MŰEMLÉKI VÉDETTSÉGET KAPOTT!

A szentesi evangélikus először 1810-ben vásárolhattak telket, melyen imaházat építettek, majd 1823-ban anyaegyházzá alakultak.

A tervek elkészítésével Francsek Imrét bízták meg. 1905-re a belső munkálatokkal együtt kész lett a templom.

A belváros egyik legmegragadóbb épülete kiváló arányaival, kecses, égbenyúló tornyával hívja magára a figyelmet. Ablakai csúcsívesek. Összesen négy tornya van: a 45 méter magas harangtorony, két lépcsőtorny és a tetőgerincen magasodó huszártorony. A harangtorony földszintjén díszes bejárat, fölötté rózsablatok. Az északkelet-délnyugat tengelyű templom oldalhomlokzatain négy-négy ablak és öt-öt támpillér van.

Értékes ólomüveg ablakok egyike

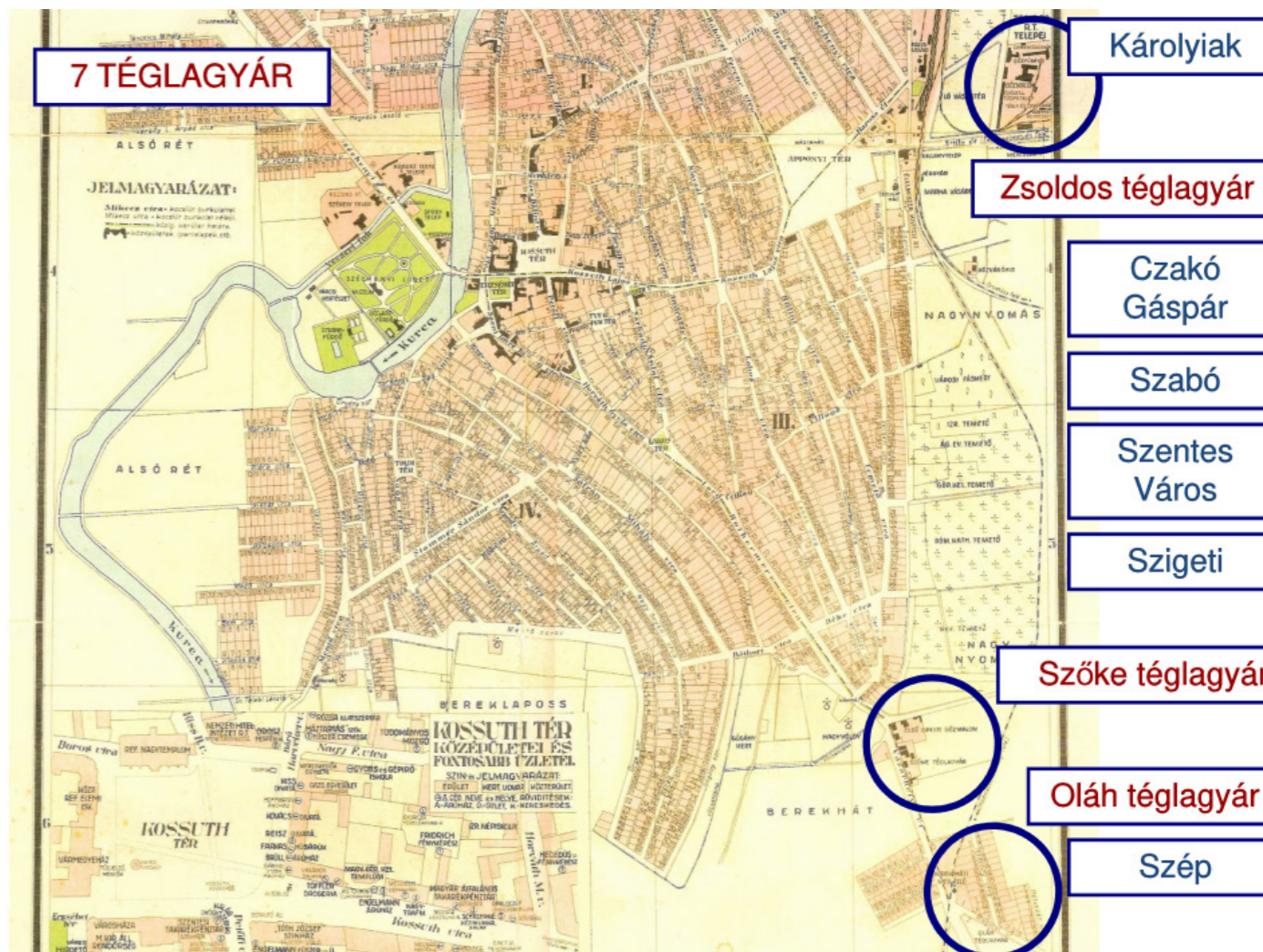
ZSOLDOS TÉGLAGYÁR - HRSZ.: 3975/4

A városnak a XIX. század közepétől gazdasági erőssége volt a téglagyártás. A várostól keletre kilenc téglagyár működött. A legerősebb a Zsoldos téglagyár volt, amely 2005-ben megszűnt a termelés. Az egykor országosan korszerű u.n. „Hartmann” kemence és az 52 méter magas kémény is műemlék. Magántulajdonban van, de funkcióját több próbálkozás ellenére még keresi. Állapota eközben folyamatosan romlik. Az egykori agyaggyerő helyek helyén ma a téglagyári tavakat találjuk.

Elismerések:

•1872	kecskeméti kiállítás	bronzérem
•1873	bécsi világkiállítás	elismerő oklevél
•1885	budapesti országos kiállítás	nagyérem
•1891	temesvári kiállítás	bronzérem
•1891	budapesti kiállítás	elismerő oklevél
•1896	ezredéves országos kiállítás	elismerő oklevél
•1896	országos általánoskiállítás milleneumi	ezüstérem
•1900	párizsi világkiállítás	bronzérem
•1907	bécsi kiállítás	aranyérem

HELYILEG VÉDETT,
HELYI VÉDELEMRE JAVASOLT
KÖZÉPÜLETEKTEK:

Evangélikus templom

Régi gőzfürdő épülete

Horváth Mihály Gimnázium

Református Idősek Otthona

Zeneiskola (régi úri kaszinó)

Ármentesítő Társulati Székház

Városháza

Járásbíróság

Városi Gyermekkönyvtár

Szent Erzsébet Katolikus Ált. Isk.

Vasútállomás

Kiss Bálint Ref. Ált. Isk.

Petőfi Iskola és az olimiai tölgy

Dózsa ház

Egykori kenyérgyár

Kuczori Szivattyútelep

Zsidó szertartástér

Boros Sámuel Szakközépiskola

Fényirda

Filepház

Református imaház

Boross Sámuel volt lakóháza

Kocsma - Sáfrán Mihály u. 10.

Könyvtár, egykori zsinagóga

Egykori Tisztai Klub

Páter-ház

Francia Pékség

Volt postaállomás

Temetőkápolna

Termál Fürdő

Szakközépiskola

Tűzoltóság

Volt iskolaépület

Óvoda Rákóczi F utca

Egykori takarékpénztár épülete

Reis-féle üzletház, Kossuth 10.

Víztorony Kolozsvári utca 2.

Móricz Zsigmond Művelődési ház

Csongrádi úti Kurca-híd

Üzletház Ady Endre u. 1.

Üzletház Ady Endre u. 3.

Üzletház Ady Endre u. 5.

Üzletház Ady Endre u. 7.

Üzletház Ady Endre u. 11..

Kormányhivatal Kígyó u.

Üzletház Ady Endre u. 15.

Régi gyógyszerház, ú.n. Havas ház

Zsoldos lakóépület (Wellness)

Magtár épület

Óvoda épület, Kossuth utca 18.

Kórház főépület

Kórház neurológia

HELYILEG VÉDETT,
HELYI VÉDELEMRE JAVASOLT
LAKÓÉPÜLETEKTEK:

Ady Endre u. 12.

Ady Endre u. 16. - Antal Endre háza

Ady Endre u. 18

Apponyi tér 16.

Apponyi tér 14.

Ady Endre u. 27., Colosseum

Arany János u. 6.

Arany János u. 8.

Arany János u. 10.

Arany János u. 12/A

Arany János u. 18.

Arany János u. 20.

Arany János u. 22.

Arany János u. 7.

Arany János u. 13.

Horváth Mihály u. 10.

Horváth Mihály u. 12.

Horváth Mihály u. 14.

Arany János u. 15.

Szilfa utca 4.

Bercsényi 119.

Jókai utca 77.

József Attila utca 1.

Kiss Bálint u. 3.

Bocskai utca 27.

Dózsa György u. 129.

Farkas Mihály u. 1.

Kiss Bálint u. 5.

Kiss Bálint u. 9.

Kiss Bálint u. 4-6.

Farkas Mihály u. 3.

Farkas Mihály u. 4.

Farkas Mihály u. 5.

Klauzál u. 40.

Koszta József u. 12.

Koszta József u. 14/A

Farkas Mihály u. 6.

Farkas Mihály u. 8.

Farkas Mihály u. 9.

Koszta József u. 2.

Koszta József u. 4.

Mátyás Király u. 1.

Farkas Mihály u. 11.

Farkas Mihály u. 13.

Farkas Mihály u. 15.

Petőfi Sándor u. 12.

Petőfi Sándor u. 14.

Petőfi Sándor u. 7-7/A.

Rákóczi Ferenc utca 14.

Rákóczi Ferenc utca 20.

Vásárhelyi út 1.

Vásárhelyi út 3.

Vásárhelyi út 7.

Rákóczi Ferenc utca 42.

Rákóczi Ferenc utca 50.

Rákóczi Ferenc utca 63.

Zrínyi u. 2., Koszta ház

Külterület 0179/7

RÉSZLETEK, DÍSZEK -
VEGYÉL ÉSZRE

Sima Ferenc utca 17.

Somogyi Béla utca 2.

Szent Imre herceg u. 5.

Szent Imre herceg u. 16.

Tóth József u. 2A.

Tóth József u. 4.

Tóth József u. 19.

Tóth József u. 8.

Tóth József u. 15.

Tóth József u. 23.

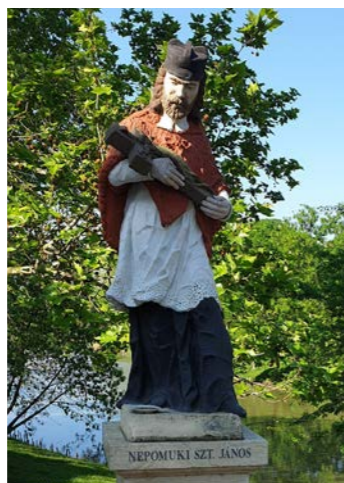

Tóth József u. 30.

Tóth József u. 32.

KÉPZŐMŰVÉSZETI ALKOTÁSOK

Nepomuki Szt. János szobor

Szent Vendel szobor

Földmunkás emlékmű - Marton L.

Falmozaik

Második világháborús emlékmű

Díszkút

Első világháborús emlékmű

Kossuth Lajos szobra

Testvérek

Randevú-kút

Fortuna

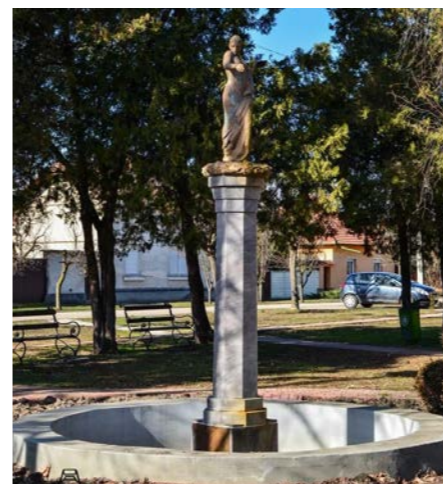
Horváth Mihály szobra

Szent József szobor

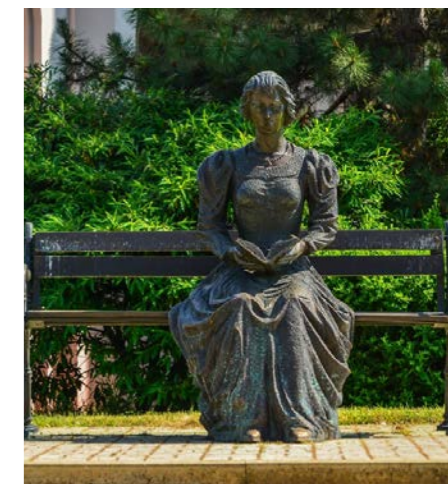
Holokauszt-emlékmű

Kagylós díszkút

Shinto kapu és emlékmű

Olvasó nő - Józsa Lajos

Kubikos szobra

Kis Makrancos Kisfaludi Stróbl Zs.

Napfűrdőző - Segesdi György

Lengyel pilóták emlékműve - B. M.

Napernyős lány - Józsa Lajos

1956-os emlékmű - Lantos Györgyi

DOBOVSZKY JÓZSEF ISTVÁN ÉPÍTÉSZ MUNKÁSSÁGA

Dobovszky József István építész szakmai pályája:

- 1882. október 20-án Szentesen született. Édesapja Dobóczky József kőművesmester és építési vállalkozó volt.
- 1897-1899 között gyakornokként dolgozott apja mellett, többek között a Petőfi Szálló építkezésén. Építészeti munkáin kezdetektől fogva erősen érezhető a Komor Marcell és Jakab Dezső építészpáros hatása.
- 1887-1902 között elvégzi a Magyar Királyi Állami Felső (Építő) Ipariskolát
- 1902-től újra apja vállalatánál dolgozott.
- 1906-ban első önálló munkája a dévai református templom.
- 1907-ben tervpályázatot készít a szentesi városháza épületére, de Bóhn Alajos tervét választják.
- 1907-től önállóan dolgozik, 1915-ös katonai besorozásáig legtermékenyebb időszaka, számtalan tervpályázaton vesz részt. Elkészíti a túrkevei iskola, ráckevei református templom, szentesi városi járásbíróház, kunszentmártoni zsinagóga, mindszei takarékpénztár, szentesi katolikus elemi népiskola terveit.
- 1914-ben megtervezi a felsőpárti református templomot és lelkészlakot.
- 1919-től városi építész-mérnöként, műszaki nyilvántartóként is dolgozik.
- 1929. Utolsó megvalósult munkája a szentesi izraelita cinterem.
- 1928-tól együtt dolgozik Antal Endre építésszel.
- 1930-ban 48 évesen meghal. A levante otthon terveit Antal E. fejezi be.

VÁROSI JÁRÁSBÍRÓSÁG - 1912

Dobovszky 1909-ben készítette el a szentesi Magyar Királyi Járásbíróház és Fogház tervezetét. Az új épületbe a hivatalok 1912 júniusában költöztek be, az évszám szerepel a homlokzaton.

Az épület a városközponthoz és a Kurca-parthoz közeli saroktelken áll. Szimmetrikus főhomlokzata az Erzsébet térre néz. Az épület stílusát a szecessziós stilizált növényi és geometrikus motívumok határozzák meg. Dobovszky kedvelt díszítő elemei a fűrészfog motívum, a nyújtott szív- és nyílhegyformák, a népies jellegű virágok, a hullámvonalak. Oromzata hangsúlyos.

REFORMÁTUS ISKOLA - 1929

A megbízást Antal Endre kapta, hogy Dobovszky bevonásával készítse el az iskola terveit.

A helyén előtte is református iskola épülete állt, a város első emeletes háza volt akkoriban, amit elbontottak, bár akkor felmerült, hogy műemléki értéke miatt megmaradjon, és mellette, a megyeházától kissé messzebb épüljön fel az új iskolaépület. A terv szerint megépült szimmetrikus iskolaépület bejárata a Kossuth térre, a város főterére néz.

Felújítás során az ablakokat lecserélték.

KATOLIKUS ELEMÍ NÉPISKOLA - 1912

A szentesi katolikus elemi népiskola megtervezésére Az egyháztanáctól 1907-ben klapott megbízást Dobovszky.

„Ez az iskola csakugyan és teljesen a modern iskola-építészeti elvei szerint van megszerkesztve. Tantermei világosak, szellősek és tágasok. A berendezés pedig olyan, hogy akár a főváros kényes igényeit is kielégíthetné. Különösen feltűnik a tornaterem kiképzése, magyaros faragású motívumaival és oly módon való megkonstruálásával, hogy kettős céljának is kitűnően megfeleljen s egyben az iskola díszterméül is szolgálhat.”

Dobovszky József István Szentesen megépült és ma is megtalálható épületei:

- Városi Járásbíróház
- Katolikus Elemi Népiskola
- Református Népiskola
- Felsőpárti Református templom
- Felsőpárti Református paplak
- Izraelita temető cinterme
- Lakóház, Sáfrán Mihály utca 1.
- Levente otthon (Dózsa-ház)

Dobovszky József István más településekre tervezett és megvalósult épületei:

- Dévai református templom
- Túrkevei polgári iskola
- Ráckevei református templom
- Kunszentmártoni zsinagóga
- Mindszei bankpalota

IZRAELITA TEMETŐ CINTERME - 1928

A szertartásterem Dobovszky utolsó megvalósult munkája az akkor felújított temetőnél. Az épület eredeti funkciója cinterem, azaz temetési szertartás céljára szolgáló tér. Kissé rusztikus a tömege, a szecesszió jegyei mellett a tisztán geometrikus homlokzatalakítás modern stílusjegyeket tekinthető. Ólomüveg ablakai eredetiek, szépek.

A szentesi zsidó temető tulajdonosa, a MAZSIHISZ Felújítást követően az épület a helyi zsidó történetiség és kultúra bemutatásának helyszíne lehet.

Műemlékké nyilvánítás kezdeményezése elindult az állami örökségvédelmi szerv részéről.

LAKÓHÁZ SÁFRAN M. U. 1. - 1912

Valószínűleg munkássága alatt Dobovszky több lakóépületet, magánházat is tervezett Szentesen, de csak a Sáfrán Mihály u. 1. szám alattíról lehet biztosan tudni, hogy az ő terve alapján építették Dr. Henyey László királyi közjegyző számára.

Az épület homlokzatát átalakították, az oromzatot elbontották.

LEVENTE OTTHON DÓZSAHÁZ - 1929

A kurca mellett a Csongrádi úri hídhoz közel lévő svájcvilla-szerű, tornyos épületben eredetileg tornaterem, három irodahelyiség, egy szolgálati lakás kaptak helyet.

Az építést 1927-ben határozták el, de csak 1937-re készült el az épület. A kiviteli terveket Antal Endre építész készítette, Dobovszky terveitől abban tért el, hogy a díszítéseket elhagyta, letisztultabb lett az épület.

FELSŐPÁRTI REFORMÁTUS TEMLOM ÉS LELKÉSZLAK - 1913

Dobovszky háború előtti utolsó munkája a Felsőpárt városrész külön, legalább 1000 hívő befogadására alkalmas református temploma és a hozzá tartozó lelkészlak.

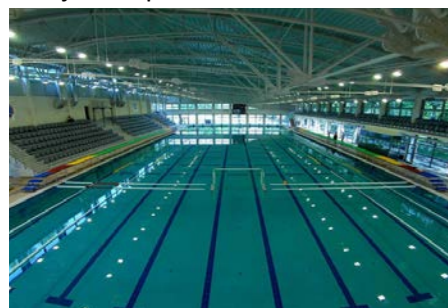
A neogót tömegformálású épületen szecessziós díszítések találhatók.

A templom ma látható belső fehér falszín eredetileg világoskék és világossárga volt.

KÖZÉPÜLETEK:**DR. RÉBELI SZABÓ JÓZSEF VÁROSI SPORTUSZODA**

Bejárati épület

Versenymedence

Szálláslehetőség a strandon

Strand régi képeslapokról

DR. PAPP LÁSZLÓ VÁROSI SPORTCSARNOK

A szentesi sportközpont 1996-ban épült. A városközpontjához közel található épület több sportágnak is helyet ad: labdarúgás, kézilabda, illetve kosárlabda edzéseket tartanak itt. Egyben rendezvényhelyszín is, szállagavatók, kulturális események, koncertek helyszíne is. Környezete parkozított, értékes fás-cserjés terület pihenőpadokkal. Itt található a Kyokushin karate megalkotójának emlékműve a Shinto-kapuvál, mely a világon egyedülálló építmény, az emlékpark a Kyokushin karate Európa Bajnokság nyitóünnepségére készült el.

Tervező: Skardelli György

BOLGÁR KERTÉSZET

A bolgár kertészek bevándorlása Szentés környékére az 1870-es évektől az 1940-es évekig tartott. Eleinte csak a férfiak jöttek, idénymunkát vállaltak, a téli hónapokra visszatértek családjukhoz Bulgáriába. Később voltak olyanok, akik letelepedtek és helybéli lányt vettek feleségül. Ma is élnek leszármazottaik Szentésen és Szegváron.

A bolgár kertgazdálkodást a rendszeres trágyázás, az ársztásos öntözés, az ágyásokperemes kialakítása (a földcsatornák alkalmazása), a parcellák folyamatos beültetése, három-négyszeres hasznosítása, a melegágyas hajtás jellemezte. Ehhez járultak hozzá még a termelési módszerek rejtett szakmai fogásai, az intenzív fajták, és számunkra újfajok meghonosítása – mindaz, amit a korszerű zöldségtermelés napjainkban alkalmaz.

A városunkban és környékén letelepedett bolgár kertészeknek nagy jelentőségük volt abban, hogy Szentés a hazai zöldségtermesztés egyik központjává vált. Ma is számos család megélhetési forrása a fóliás zöldségtermesztés.

Fóliásáras termesztés

Üvegházias termesztés

**ÜVEGHÁZAS
TERMESZTÉS**

4. TELEPÜLÉS- KÉPI SZEM- PONTBÓL ELTÉRŐ KARAKERŰ TE- RÜLETEK, ÉPÍ- TÉSI ÚTMUTA- TÓ

POLGÁRI KARAKTERŰ TERÜLETEK

Az alföldi mezővárosokra jellemző polgári karakterű területet a Kossuth utcától északra található, különösen jellegzetes a Farkas Mihály utca és környéke.

A beépítés általában zárt sorú, az épületek nagy belmagasságúak, a tetőforma párhuzamos az utcával. A tetőket cseréppel fedték. Az utcai homlokzatot kváderezés, díszítések jellemzik.

Nagy hangsúlyt kapnak a bejáratok, a kocsibehajtók. A díszes ablakkeretezések kiemelik a nyílászárókat.

Az Arany János utcai épületek is a polgári városrészhez tartoznak. A homlokzatok magas belmagasságot, nagyobb helyiségeket sejtetnek. Az épületeket az utcától egy zöld sáv választja el.

Szentés településképi különböző karakterű területei:

- Polgári karakterű terület
- Városház
- Kisér
- Alsópárt
- Felsőpárt
- Kertvárosi beépítésű területek
- Nagyhegy
- Lakótelepek
- Technológiai (gazdasági, ipari, közmű) területek
- Külterületi lakóterületek ((Lapistó, Kajánújfal, Magyartés)
- Temetők
- Zöldterületek
- Tájképvédelmi terület

Az Ady Endre utca a Városház polgári karakterű, egyik legnépszerűbb utcája.

Az épületek amortizált homlokzatai ellenére is egységes, utcafényt találunk a Farkas Mihály utcában.

VÁROSKÖZPONT

A Kossuth utca és közvetlen környékének beépítése igen vegyes képet mutat.

Az Ady Endre utca a Városház egyik üzletutcaja, mely a Kossuth térbe, a város főterébe torkollik. Ennek ellenére épületei földszintesek, némelyik egyemeletes. Az utca végén található a 7 emeletes 100 lakásos ház, mely helyén az 1960-as évekig a földszintes Haris ház állt.

A sétáló utca a Kossuth tértől vezet a Sportcsarnokhoz. Itt található az Őze Lajos filmszínház, több kávézó és sok kicsi üzlet.

A Petőfi utca és Kossuth utca saroktélkén áll a Petőfi Szálló impozáns épülete, szembe vele a volt Takarékpénztár (ma Gyermekkönyvtár épülete). Mellette áll egy új többszintes épület, de utána földszintes épületek állnak zárt sorúan.

A két impozáns tér köré szerveződött legrégebben lakott terület. Tengelye a Kossuth Lajos utca. Itt található a XIX.-XX. Sz. fordulójára épült középületek, mint a városháza, templomok, középiskolák, stb. Egységét az 1960-as, 70-es évek szanálásai megbontották, a térszerkezete fellazult. A főutca többemeletes épületei mellett földszintes épületeket találunk.

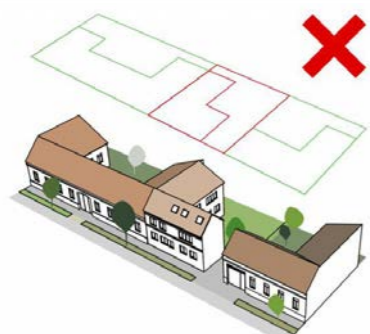
Az épületek korát tekintve is vegyes a terület.

AJÁNLÁSOK A VÁROSKÖZPONTI ÉS A POLGÁRI KARAKTERŰ TERÜLETEKRE VONATKOZÓAN

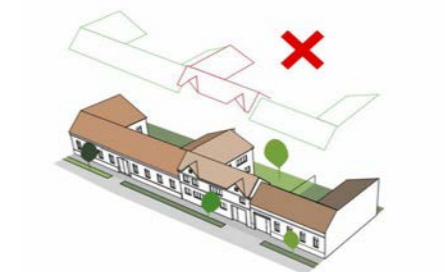
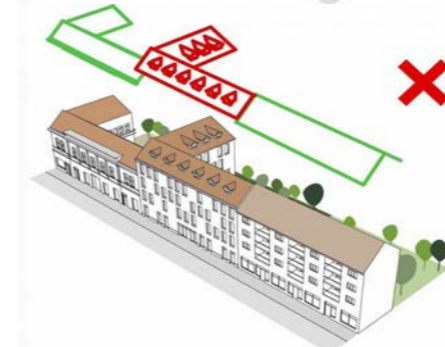
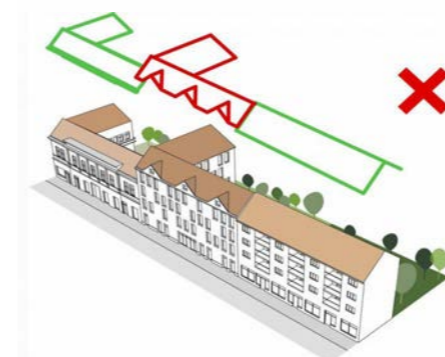
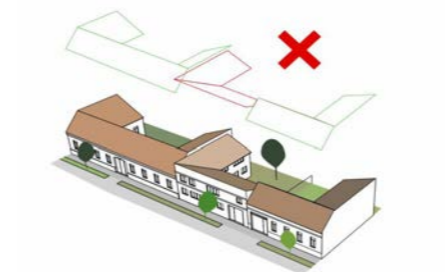
Ahol az épületek utcavonalon állnak, ott az új épületeket is így kell elhelyezni, megőrizve az utcaképet. Se hátrább húzni, se előre tolni nem szabad.

Ha a beépítés zárt sorú, annak megszakítása nem esztétikus, ne legyenek üres tűzfalak az utcaképből.

A Városcsözpontban az épületek magasságát, a tetők megformálását a környezethez igazodóan kell megválasztani, mindig figyelni kell a meglévő utcaképre, annak egységét ne bontsuk meg.

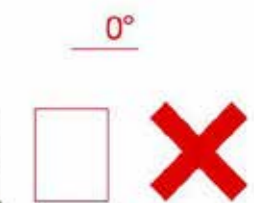
Nem elég az ereszt vonalát követni, a gerinc vonalához is igazodni kell, különösen oda kell figyelni tetőtér beépítés esetén.

A zárt sorú kialakításnál a városrésze jellemző autcával párhuzamos nyeregtetőt kell alkalmazni.

Ezen a területen különösen kerülni kell a harsány színek használatát.

A nyeregtetőn az utcai homlokzaton felépítmények, különösen kutyaól szerűek nem kívánatosak

A tetőjalászög igazoldjon a meglévő szomszédos épületekhez, így nem maradnak takaratlan oromfalak.

Lapostető alkalmazása itt nem ajánlott, idegen testként ékelődnének az utcaképből.

A hagyományos kétszárnyú ablakokat felújítás esetén sem ajánlott nagy felületű egyszárnyúra cserélni. Még akkor sem, ha az egy szárny osztott üveggel készül.

KISÉR

Az Akácfa utca Kisér szélén található, a városrész később beépült része. Az utcakép egységes, oldaélhatáron álló.

A város szegényebb része volt. Ma is sok a rossz állapotú szegényes vályogház. Fokozatos, épületenkénti átépítése várható, kedvező adottsága a központ, az iskolák közelsége. Karaktere ma is falusinak mondható. A beépítés általában oldalhatáron álló, fésűs.

ALSÓPÁRT

A központtól viszonylag távol eső rendezett, derékszögű utcahálózattal rendelkező városrész. Karaktere észak felé haladva a kisvárositól egyre falusiabbnak tűnik. Sem a két templom, sem az iskola nem jelöl ki központot. Vendéglátó, kereskedelmi funkciók is csak szerényen találhatók.

A telkek viszonylag nagyok, a beépítés jellemzően oldalhatáron álló. Az épületek gyakran „T” alaprajzúak.

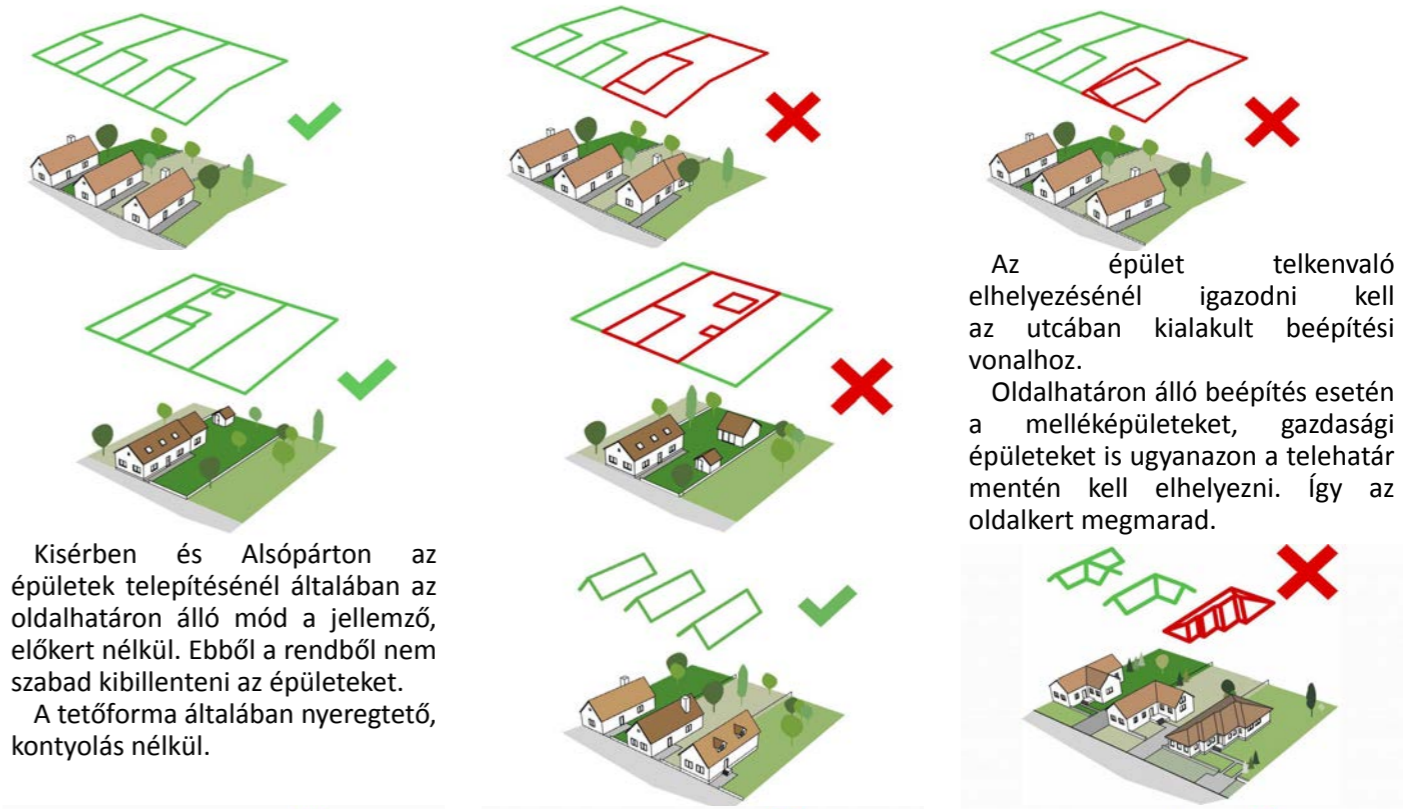

Alsópárt - A Vásárhelyi út a Petőfi utca folytatásaként Hódmezővásárra vezető jelentős út. Ennek ellenére beépítése földszintes. A városközpont közel zárt sorú, kifelé haladva fellazul.

A Szilfa utca jellegzetes utcaképet mutat. Az utca szűk, fasor nem lehet telepíteni. Az épületek utcavonalon állnak. A tetők állása nem egységes, mégsem zavaró.

AJÁNLÁSOK A KISÉRE ÉS ALSÓPÁRTRA VONATKOZÓAN

Kisérben és Alsópárton az épületek telepítésénél általában az oldalhatáron álló mód a jellemző, előkert nélkül. Ebből a rendből nem szabad kibillenteni az épületeket. A tetőforma általában nyeregtető, kontyolás nélkül.

Az épület telkenvaló elhelyezésénél igazodni kell az utcában kialakult beépítési vonalhoz.

Oldalhatáron álló beépítés esetén a melléképületeket, gazdasági épületeket is ugyanazon a telehatár mentén kell elhelyezni. Így az oldalkert megmarad.

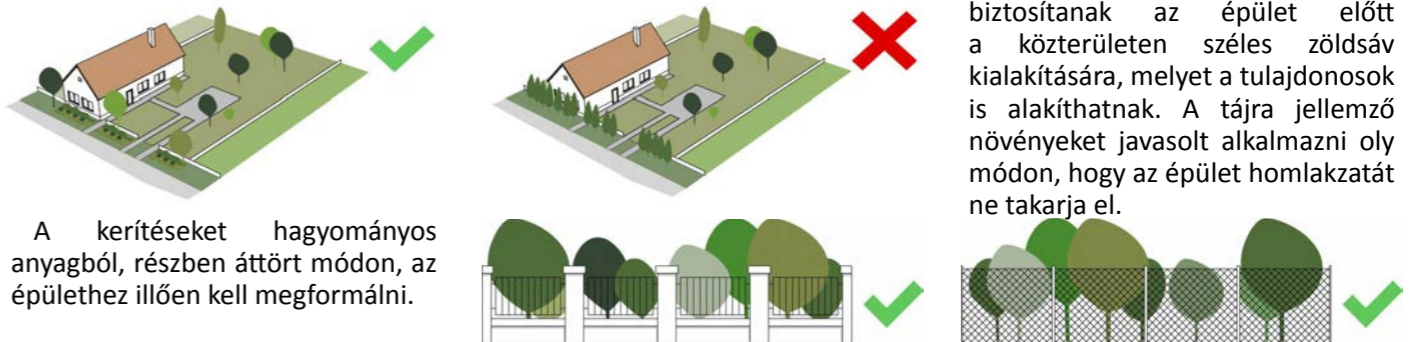
A tetőhajlásszög ne legyen mediterrán lapos, sem alpesi meredek, hanem az Alföldi építészetre jellemző.

A homlokzat kialakítása legyen egyszerű.

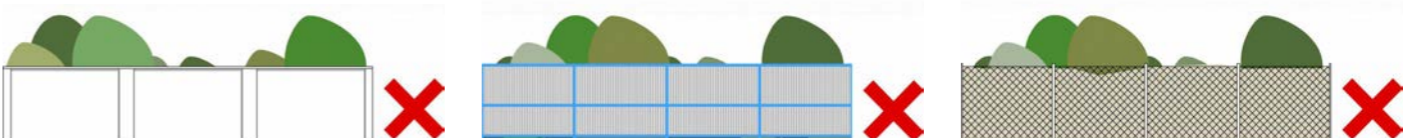

A szintszám, az épületmagasság megválasztása illeszkedjen a környezet építési magasságaihoz.

A széles utcák lehetőséget biztosítanak az épület előtt a közterületen széles zöldsáv kialakítására, melyet a tulajdonosok is alakíthatnak. A tájra jellemző növényeket javasolt alkalmazni oly módon, hogy az épület homlokzatát ne takarja el.

A kerítéseket hagyományos anyagból, részben áttört módon, az épülethez illően kell megformálni.

FELSŐPÁRT

A Kiss Ernő utca egységes szép utcaképet mutat. Ennek nem az az oka, hogy az épületek mind egyedileg nagyon szépek, hanem az, hogy nem hivalkodók, a tetőforma azonos, a kerítések természetes anyagúak, áttörtek nagyrészt, az utcai zöldfelület is gondozott.

A központtól viszonylag távol eső rendezett, derékszögű utcahálózattal rendelkező városrész. Karaktere észak felé haladva a kisvárositól egyre falusiabbnak tűnik. Sem a két templom, sem az iskola nem jelöl ki központot. Vendéglátó, kereskedelmi funkciók is csak szerényen találhatók.

A telkek viszonylag nagyok, a beépítés jellemzően oldalhatáron álló. Az épületek gyakra „T” alaprajzúak.

A Deák Ferenc utca is egységes, az épületek részben felújításra szorulnak. Ennek során ügyelni kell a megfelelő anyaghasználatra, a színek kiválasztására.

KERTVÁROSI BEÉPÍTÉSŰ TERÜLETEK

Szeder telepnek is hívják. Kertvárosi karakterű, viszonylag intenzíven beépített sorházas, családirházas terület.

A beépítés az 1970-es években jött létre. Az épületek általában előkert nélkül állnak az utcavonalon.

Magastetősek az épületek, a tetőforma vegyes, megtalálható nyeregtető, kontyolt nyesegettető, sáttortető egyaránt.

Az 1970-es évek elejétől folyamatosan kiépülő lakótelep. Itt található a város egyetlen középmagas épülete, a 10 emeletes panel épület. A telepen iskola és óvoda található, hiányzik azonban az igazi központ. Zöldfelületei karban tartottak.

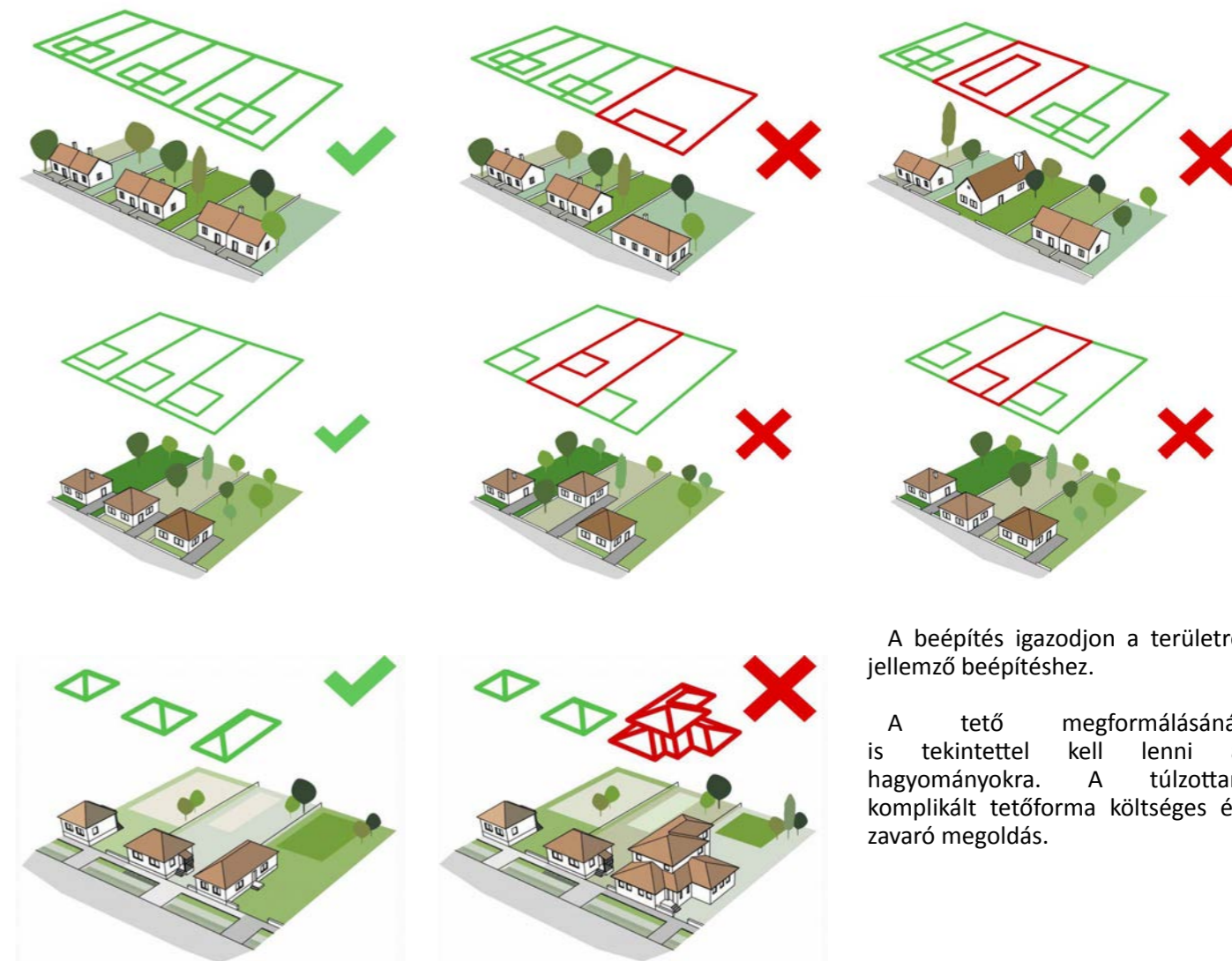

Honvéd utca egységes utcaképe. Az épületek nagyjából ugyanakkor épültek, beépítési módjuk, tetőformájuk azonos, tatőgerinc az úttal párhuzamos.

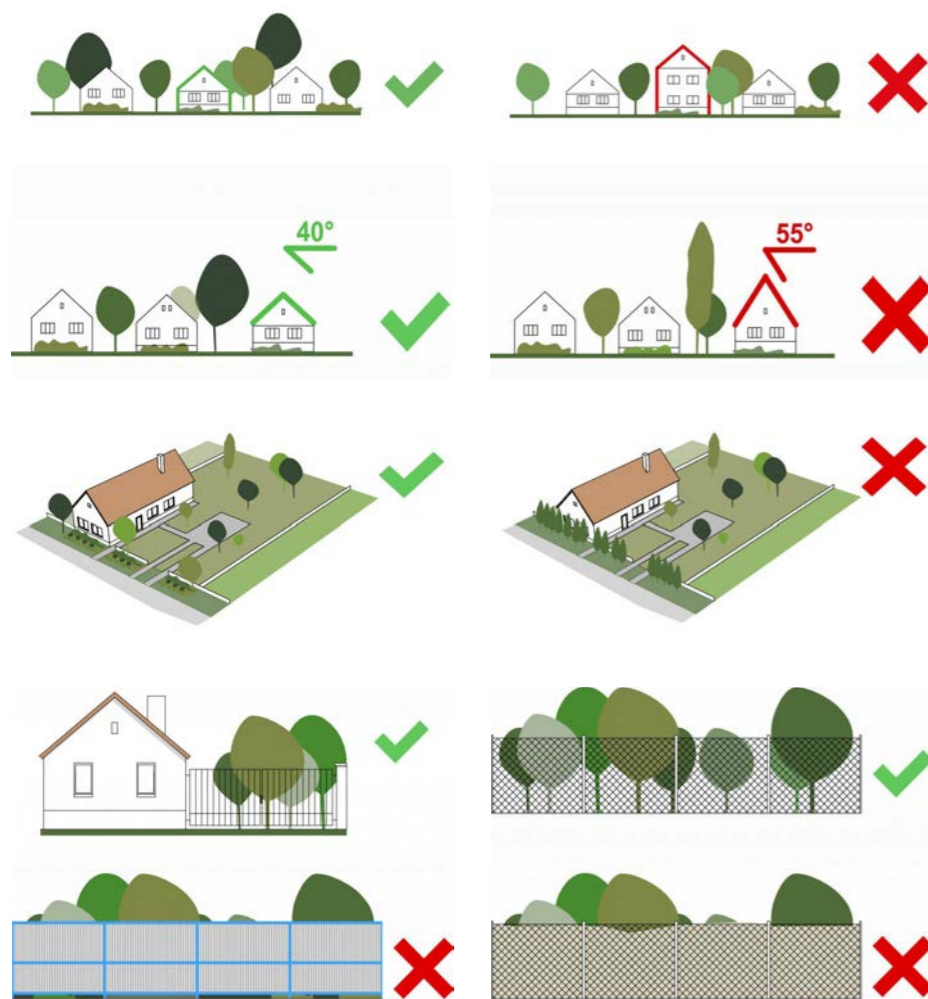
Várady Lipót Árpád nem egységes utcaképe, mindenféle tetőforma megtalálható.

AJÁNLÁSOK A FELSŐPÁRTI, KERTVÁROSI BEÉPÍTÉSŰ TERÜLETEKRE

A beépítés igazodjon a területre jellemző beépítéshez.

A tető megformálásánál is tekintettel kell lenni a hagyományokra. A túlzottan komplikált tetőforma költséges és zavaró megoldás.

FALUSIAS TERÜLETEK, NAGYHEGY, MAGYARTÉS, LAPISTÓ, KAJÁNÚJFAL

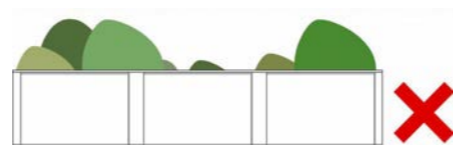
A kunszentmártoni út mentén falusias utcaképet találunk. A terület belsejében organikusan nőtt telekstruktúrában családi házak, kiskertek, főlíák váltják egymást. Sokan folytatnak itt mezőgazdasági tevékenységet. Állattartással is sok helyen találkozhatunk.

A szintszám, az épületmagasság megválasztása illeszkedjen a környezet építési magasságaihoz. A tetőhajlásszög ne legyen mediterrán lapos, sem alpesi meredek, hanem az Alföldi építészetre jellemző.

A széles utcák lehetőséget biztosítanak az épület előtt a közterületen széles zöldsáv kialakítására, melyet a tulajdonosok is alakíthatnak. A tájra jellemző növényeket javasolt alkalmazni oly módon, hogy az épület homlokzatát ne takarja el.

A kerítéseket hagyományos anyagból, áttört módon, az épülethez illően kell megformálni.

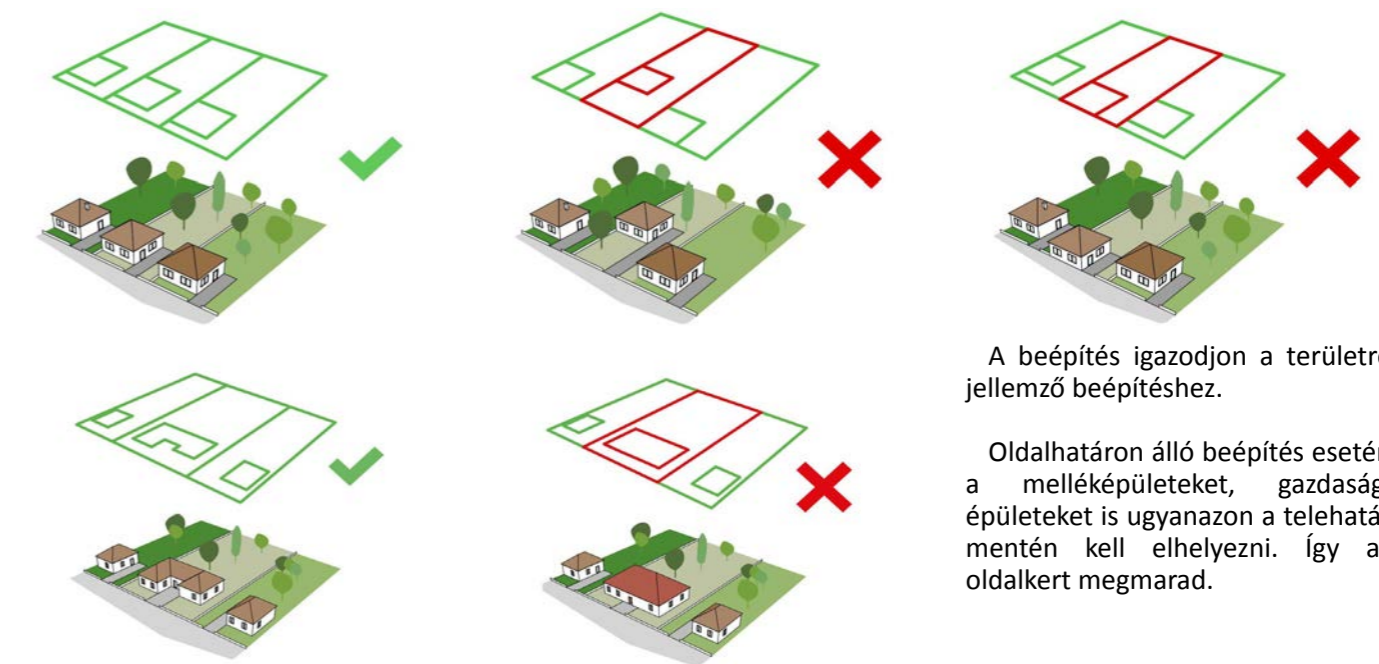

A terület heterogén és kissé kaotikus. A Nagy-hegyen először a dűlőutak mentén, majd ezektől távolabbi részeken is beépültek a telkek. Eleinte a főlíás mezőgazdálkodás volt jellemző, majd a háziállatok is elterjedtek itt. A különböző funkciók különböző területeket is igényelnek, és mivel az igény előbb jelentkezett, ezért egy rendezetlen, mind méreteiben mind funkciójában eltérő területek alakultak ki.

Sokan költöznek ki a Nagyhegyre, új családi házak is épülnek ezekben a területeken.

Magyartés egykor önálló település volt.

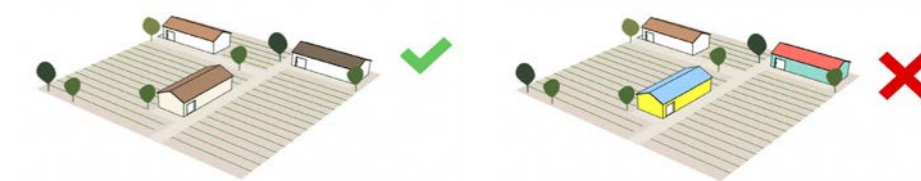
AJÁNLÁSOK FALUSIAS TERÜLETEKRE

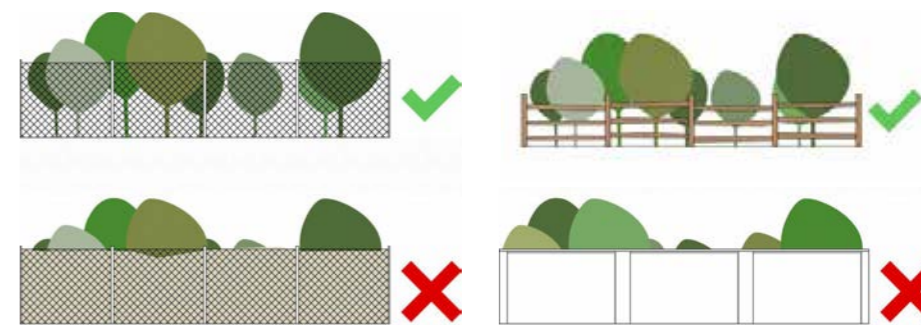
A beépítés igazodjon a területre jellemző beépítéshez.

Oldalhatáron álló beépítés esetén a melléképületeket, gazdasági épületeket is ugyanazon a telehatár mentén kell elhelyezni. Így az oldalkert megmarad.

A házak természetes színeket kapjanak, kerülni kell a harsány színeket.

A kerítéseket hagyományos anyagból, áttört módon, az épülethez illően kell megformálni.

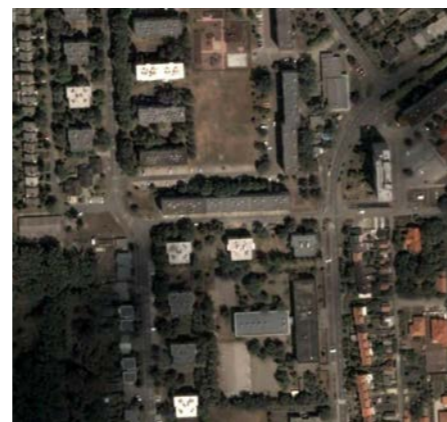
A szintszám, az épületmagasság megválasztása illeszkedjen a környezet építési magasságaihoz.

Az udvarok, kertek növénytelepítéseinél az alföldre, a tájegységre jellemző fajtákat javasolt előnyben részesíteni.

LAKÓTELEPEK

A házigyári épületek korszaka Szenteset sem kímélte. Négy telep-szerű, intenzív beépítésű lakóterület van a városban. Az Apponyi téri lakótelep volt az első Szentesen – a hatvanas években. A 70-es évek közepén épült óvoda a telephez. A Kossuth utca mentén a Horváth Mihály és a József Attila utcától keletre vannak még lakótelepek. Ezeken a területeken fele-fele arányban vannak vasbetonból és panelből készült épületek. A Kertvárosi lakótelepen a vasbetonból és panelből épült 3-4 szintes épületek, valamint egy 10 emeletes épület áll. A lakótelep környezetében tőpustervek alapján készült épületek állnak.

AJÁNLÁSOK LAKÓTELEPEKRE

Az előregyártott technológiákkal épített középmagas épületek esetében az utólag kialakított magastető inkább buta, mint illeszkedő képet mutat.

Kerítésekkel nem célszerű felszabdálni a lakótelepek zöldfelületeit.

A lakótelepi előregyártott technológiával épített házak esetében a hőtechnikai, gépészeti és homlokzati korszerűsítésre jogos igény mutatkozik. Ehhez szükséges tervek elkészítésénél homlokzati terveket is kell készíteni. Az épület színvonala ne legyen gyengébb, mint építéskor az akkori színvonalon.

Lakótelepek zöldfelületei:

A város lakótelepei a Kertvárosban, az Apponyi téren és a Brusznai sétány – Bocskai utca környékén található. Panel vagy téglaházakkal, a házak között zöldfelületekkel, ahol játszótér, labdapálya, nagyobb összefüggő gyepek terület található. Új fatervezések, a zöldfelület tervezett beültetése már egy jó pár éve elkezdődött. A házak bejárataihoz közeli közvetlen környezet rendezését, az ültetgetéseket, a virágok gondozását az ott lakók szeretettel végzik. A kihelyezett padok fontos találkozó-, pihenőhelyek.

TECHNOLÓGIAI (GAZDASÁGI, IPARI, KÖZMŰ) TERÜLETEK

Az 1960-as évek ipartelepítési politikája a várost kedvezően érintette. Számos nagyüzem léte-sült – a Szegei Ruhagyár Szentesi Üzeme, a Kontakta Alkatrészgyár Szentesi Gyára, a Csongrád Megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat körzeti üzemeként működtetett Erőtakarmánygyár –, amelynek következtében megszűnt az ingázás és a tömeges elköltözés; megnőtt a település vonzereje, lakosságmegtartó képessége. Mindezek biztosították a város további folyamatos fejlődését.

Szentes ipari és gazdasági területei a várostól keletre, a vasút túloldalán találhatók. Jellemző, de nem kizárólagos a mezőgazdasági termékek feldolgozásával összefüggő termelés. Az ipariparkban számos új igényesen megfogalmazott telephely, illetve épület van, jelentős zöldfelületekkel.

Denti: igényes zöldfelület, igényes építészeti megfogalmazás.

TANYÁK -

Ahol messze van a szomszéd

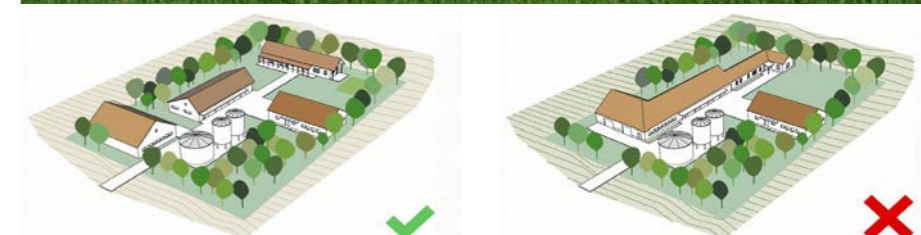
Szentes kiterjedt külterületére jellemző a tanyák léte, mely egyszerre szolgálja a gazdálkodást és az ott lakást. Általában facsoporttal körülvett terület. Jellemző a hagyományos kialakítás és anyaghasználat.

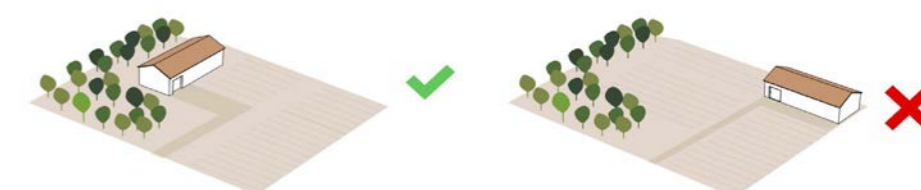
„A tanya - mint hagyományos gazdálkodási, települési és létforma - a magyar társadalmi, településszerkezeti- és gazdaságtörténeti örökség több évszázados múltra visszatekintő része. Sajátos társadalom-földrajzi, építészeti, nyelvi, néprajzi és tájképi sajátosságai révén a tanyás településrendszer a magyar nemzeti örökség, ezzel együtt pedig az európai örökség részét képezi.

A tanyák igazodnak természetföldrajzi adottságainkhoz, az itt élő generációk nemzedékről nemzedékre adják át hazai természetvédelmi hagyományainkat, a gazdálkodásban megszerzett és felhalmozott tudásanyagot, őrzik tájfajtaikat és őshonos állatfajtaikat, ezzel a biodiverzitás gazdagságát, hozzájárulnak a magyar táj fenntartható használatához és a heterogén termelési kultúra fenntartásához.”

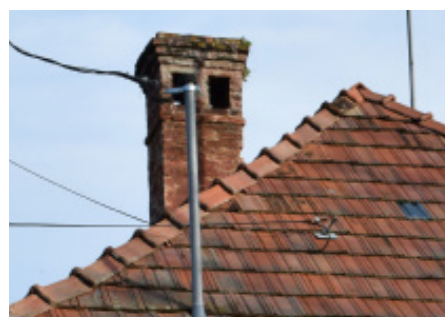
A tanyák és tanyás térségek megőrzéséről, fejlesztéséről szóló 49/2009. (V. 27.) OGY határozat

Az épületek tömegét úgy kell kialakítani, hogy inkább több kisebb tömeg jöjjön létre, mint egy nagy.

ÁLTALÁNOS ÉPÍTÉSI ÚTMUTATÓ

AJÁNLOTT ANYAGHASZNÁLAT

Ajánlott igazodni a város tradícionális építőanyagaihoz az egységes településkép érdekében.

Részesítsük előnyben a helyi, természetes, szépen öregedő anyagokat.

Az egyszerűség nemessé tesz: kerüljük a túl sokféle anyag használatát, melyek gyengítik egymás hatását. Mérlegeljük a tartós, felújítható, idővel patinásodó anyagok használatát az idővel értéküket és szépségüket veszítő, nem javítható, műantikolt, múló divatokat képviselőkkel szemben!

Tető:

- Kerámia cserépfedés (egyszínű vörös, vagy barna, vagy nagyon enyhén eltérő árnyalat)
- Palatető (elemes)
- Zsuppfedés
- Nádfedés

Kémény:

- Épített kémény javasolt
 - Kisméretű téglából

Eresz:

- Bádóg eresz, festés nélküli

Oromfal:

- Vakolt felület

Falszerkezettel tötörekedni lehet az energiahatékonyságra, amennyiben épületfelújításról van szó, az energiatudatosság a meglévő érték kárára ne váljon.

- Téglafalazat
- Hőszigetelés min. 15 cm
- Vályogtégla

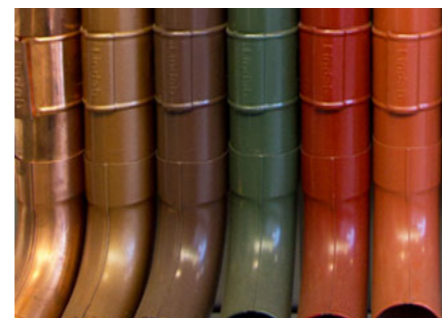
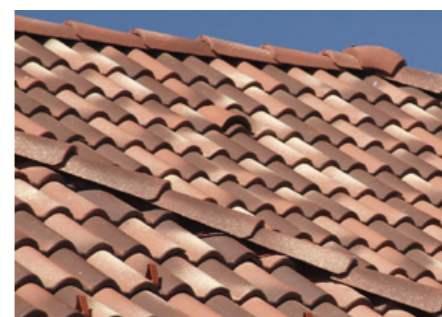
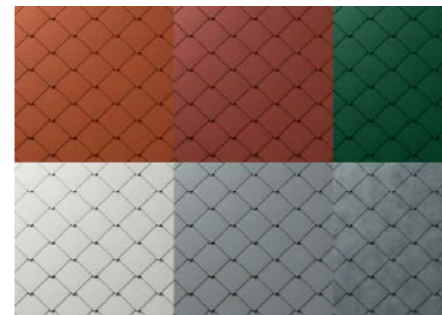
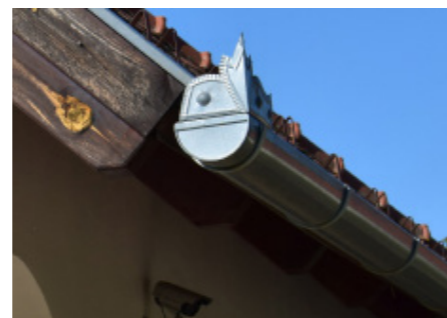
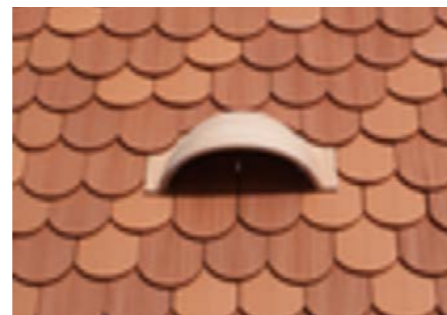
Nyílászáró:

- Fa nyílászáró
- Arányos méretű ablakok, és keretek

Árnyékoló:

- Fa zsalugáter
- Rejtett redőny

A színválasztás az építészeti terv része! Minden esetben ajánlott próbafestés után megrendelni a festéket.

NEM AJÁNLOTT ANYAGHASZNÁLAT

Kerülendők az idegen, csak más tájegységre, országokra (pl. mediterrán országok) jellemző, és a nem természetes anyagok. Az alábbi lista csak példákat említ, nincs felsorolva minden anyag.

Tető:

- Színes (pl. zöld) cserepek
- Színátmenetes cserepek

Kémény:

- Kőburkolatos
- Fém

Eresz:

- Festett bádóg eresz

Falszerkezet:

- Rönkház
- Könnyűszerkezet

Nyílászáró:

- Műanyag nyílászáró
- Régi épületen osztás nélküli
- Régi épületen négyzet alakú

Árnyékoló:

- Külső tokos redőny

Homlokzat:

- Harsány színek
- Kőburkolat, ami nem jellemző a tájra
- Fém burkolat
- Gerendaház

GÉPÉSZETI ELEMEK

A légkondicionáló kültéri egységét ne a főhomlokzatra szereljük. Érdeemes elrejtve, a homlokzat síkjából nem kitüremkedően elhelyezni.

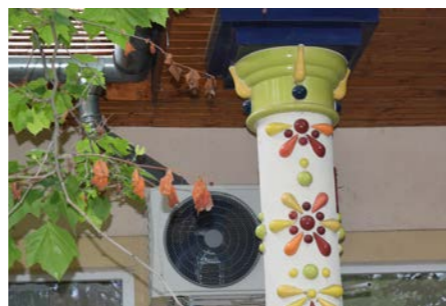
Parabolaantenna elhelyezésére számos, az utcai homlokzattól távol eső hely áll rendelkezésünkre, látványával ne csúfítsuk el az utcaképet. Ideális hely lehet a hátsó homlokzat, a melléképület, a tető utcától távolabb eső felülete, vagy akár a kert egy takart szeglete. Ha a tetőre kerül, a tetősík fölé ne nyúljon ki egy méternél többet.

Fontos szempont napjainkban a megújuló energiaforrások használata. Amennyiben lehetőség van rá, a ház tetejére érdemes napkollektorokat, napelemeket telepíteni. Ebben az esetben is figyeljünk, hogy ha megoldható, akkor ezek ne az otafronti tetőre kerüljenek.

Kéményekből az épített kéményeket részesítsük előnyben.

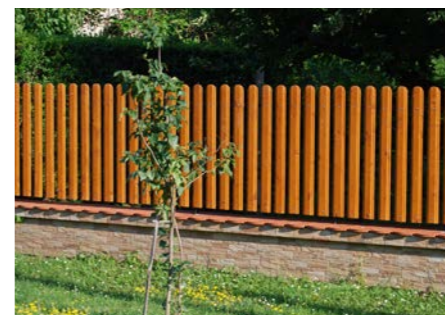
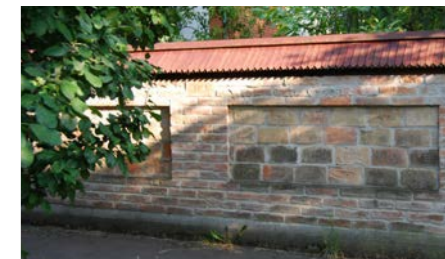
ELEKTROMOS VEZETÉKEK

Elektromos vezetékek felújításánál ajánlott a vezetékeket földben elvezetni. A léghébelek esztétikailag rombolják az utcaképet, illetve vihar esetén sérülékenyebbek.

KERÍTÉSEK

Kertvárosban az utcán sétálva sokszor jobban érzékeljük a kerítést, mint a kertben lévő épületet. Fontos hogy összhangban legyenek.

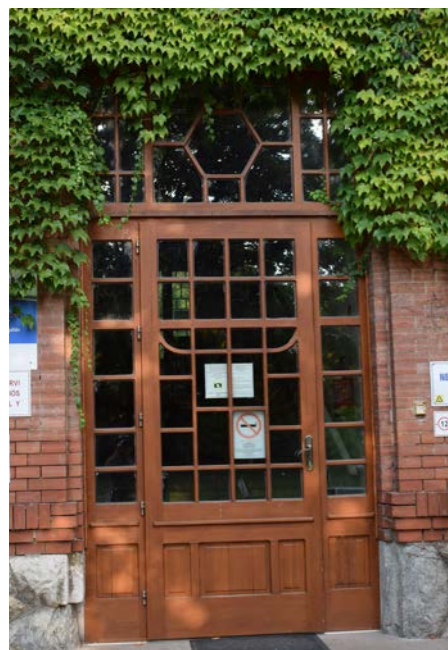
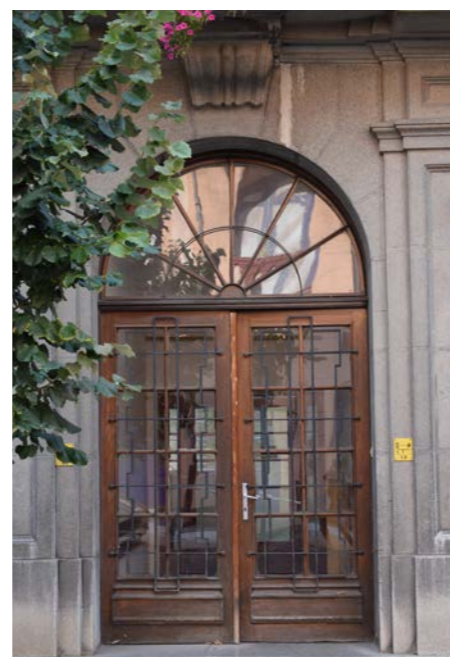

TERASZOK

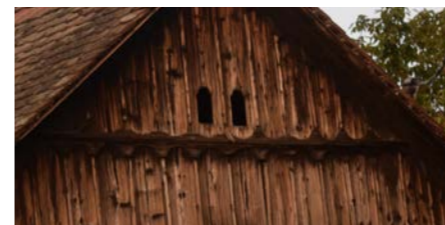
A közösségi élet fontos színterei, kialakításuk illeszkedjen a mögötte lévő épülethez, és a közterülethez is.

KAPUK

ABLAKOK - SZEMEK

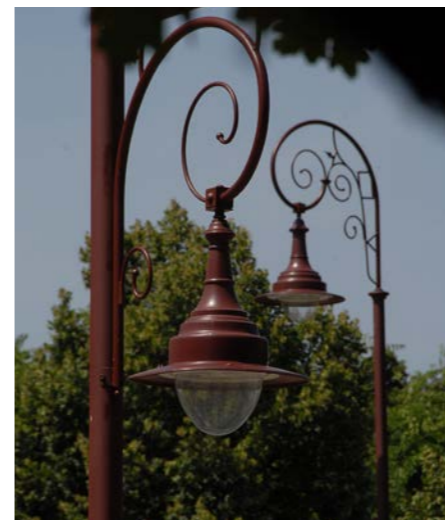

CÉGÉREK, FELIRATOK

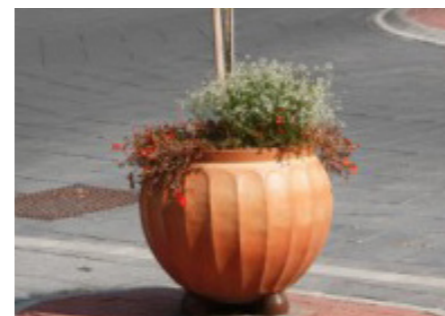

KIRAKATOK

KANDELLÁBEREK

UTCABÚTOROK,

MIT ÉRDEMES KÖZTERÜLETRE ÜLTETNI, MILYEN A JÓ VAROSTÚRÓ NÖVÉNY?

A közterületi kiültetések esetében sok mindent figyelembe kell venni, hiszen a városi élet a növények és az állatok számára egy folytonos küzdelem a létért. A jó várostúró növény túri a szélsőséges időjárást: a magas hőmérsékletet, az erős széljárást, az időszakos mély árnyékot, ugyanakkor a tűző napsütést (pl. a magas háztömbök között), az alacsony páratartalmat, a légköri aszályt, a kevés csapadékot. El kell viselnie a talaj tömörödöttségét, levegőtlenességét, szárazságát, esetlegesen a téli sózást, az emberek vandalizmusát (törések, taposások), ugyanakkor nem szabad, hogy szemeteljen pl. a termésével, vagy allergizáló hatást váltson ki pl. virágzaskor. Meghatározó tényezők továbbá az utcakép, a környező épületek, építmények stílusa, a vonalas infrastruktúra jelenléte, a növények növekedési erélye, méretei, habitusa. Fontos, hogy az utcai kiültetéseknél vegyük figyelembe az autós közlekedést a beláthatóság szempontjából, tehát útkereszteződésekbe ne ültessünk buja növényzetet! Kérjük ki szakember véleményét különösen fák telepítését megelőzően!

Az országos és helyi jogszabályok figyelembe vétele elengedhetetlen a fás növények kivágása és telepítése tekintetében. A 346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről az egyik meghatározó előírás e tekintetben, mely kötelező érvényű és hasznos iránymutatást jelent minden állampolgár számára.

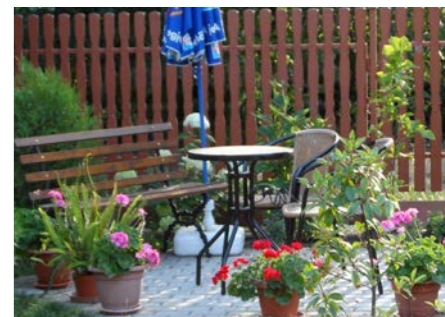
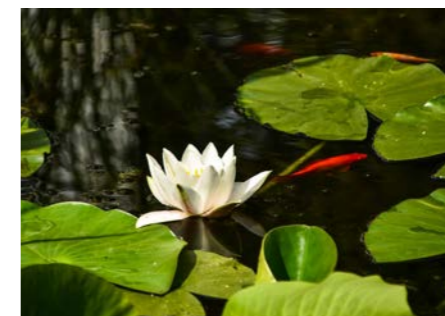
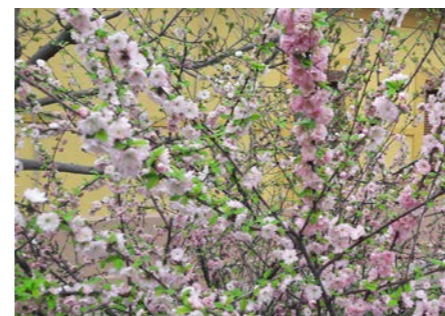

A családi házak kertjei igen változatos képet mutatnak. Alapvetően jellemző volt és jellemző ma is a régi parasztházak és kockaházak esetében a saját tervezésű és kialakítású dísz- és konyhakert. Az új építkezésekkel egyre nagyobb az igény a tulajdonosok körében az épülethez illeszkedő, jól megtervezett és kivitelezett pihenőkert iránt.

Nem jellemző, hogy városrészenként más karakterű zöldfelületeket alakítsanak ki manapság magánkertekben. Igényesebb zöldfelületre egyre nagyobb az igény, – ez a Felsőpárton, a Kertvárosban hamarabb elkezdődött, de az Alsópárton és a Kísérben is terjedőben van az új építések, átalakítások megjelenésével.

Nagyhegyen ugyanez a helyzet: az elmúlt években, évtizedben a hobbiföldek mellett megjelentek az új építésű házak, melyeknek a tulajdonosai úgy gondolták, hogy kiköltöznek ebbe a sűrűbb beépítésű városból. A növényalkalmazásukat anyagi lehetőségeik, igényük és a divat határozza meg.

Kísérben gyakoribb a haszonkertes kialakítás. A Felsőpárton a nagyobb telekméretű és a széles utcafrontok miatt más növényalkalmazásra ad lehetőséget (a dísnövényeknek is jut szerep).

A magánkertek tervezésénél és kivitelezésénél fontos szempont az ott lakók igényei. A tervezett kert illeszkedjen az épület és a kerti építmények stílusához, de nem utolsósorban a környező kertek stílusához, persze, ha van ilyen! Konyhakert esetében inkább a telek hátsó részében gondolkodjunk, a díszkert legyen a ház környezetében! Az éghajlati és talajadottságok figyelembe vétele mellett saját kertünkben lehetőség nyílik igényesebb, igen dekoratív növények ültetésére is, melyekkel egyedivé varázsolhatjuk birodalmunkat. Ha nem vagyunk biztosak magunkba, kérjük szakember segítségét! A legfontosabb, hogy szeressük kertünket, s úgy alakítsuk ki, hogy a szabadban töltött idő pihenést, felüdülést jelenthessen!

4. JÓ PÉLDÁK SZENTÉSEN

FELÚJÍTÁSOK

REFORMÁTUS NAGYTEMPLOM - KISS BÁLINT UTCA - REFORMÁTUS IDŐSEK OTTHONA

A felújítását Orosz Bálint tervezete

Az utca felújítását Halmi László tervezte

A református épületegyüttes és a Kiss Bálint utca felújítása 2008-ra készült el.

A kora klasszicista templom 1808 és 1826 között épült, 52 méteres hosszúságával és 22 méteres szélességével az Alföld leghosszabb hajójú, Magyarország egyik legnagyobb református temploma. A felújított Református Nagytemplom nappal, és a díszkivilágításnak köszönhetően éjszaka is méltó díszé és jelképe Szentés városának. A felújított templomtoronyból gyönyörű kilátás nyílik Szentésre és környékére.

A templom főbejáratánál induló utca neve Templom-köz volt, majd Kiss Bálint szentesi református lelkipásztorról nevezték el. Az utca szervesen illeszkedik Szentés város főteréhez. Az itt található épületek egy része korábban is, és most is a református egyházközség ingatlanjai.

Az utca felújításával, pontosabban visszaalakításával megőrizhetővé vált egy 19. század végi szentesi utca hangulata az utókor számára. Az úttestre bazaltkocka, a járdákon a téglaburkolat került. A kétoldali fasor a városra egykor legjellemzőbb gömbakácot ültettek. Az elektromos vezetékek föld alá kerültek. Az utcaképhez illő kandalábereket helyeztek el. A korhű felújítás méltán nyerte a városban lakók tetszését.

A Kossuth tér északi oldalán álló épület felújítása és funkcióváltása során létrejött felújított és új épületszárnyból álló együttes, valamint a hozzá tartozó kert szép példa a műemléki minőségű felújítás, a kortárs építészet és a kertépítészet egymással összhangban lévő megvalósítására.

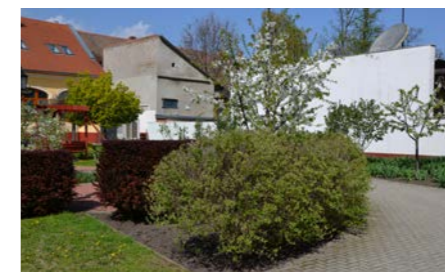
A református Idősek Otthonának szintén klasszicista épületében az államosítást követően üzletek működtek.

Az új funkció a teljes belső átalakítását igényelte, és a kápolna számára egy udvari szárny épült visszafogott tiszta építészeti megfogalmazással.

Az udvaron terasz, pihenőhely, gyeper felület, zölde és virágos kertrészek kerültek kialakításra.

„Ez az eredmény az Isten áldásával elvégzett emberi munka gyümölcse.”

Kovács Péter lelkipásztor

Tervezte Hajós Tibor építész és Kádár Judit tájépítész

JÁRÁSBÍRÓSÁG

Tervezte Sipos György építész, iparművész Börönte László

A Magyar Királyi Járásbíróság 1872-ben kezdte meg működését Szentesen egy várostól bérelt szűk és nem túl jó állapotú épületben. Így hamar felmerült egy új méltó épület építésének kérdése.

A szentesi Járásbíróság „L” alaprajzú épülete a város egyik legjelentősebb pontján áll, a Kurca-folyócska partján, a város főutcájának első épülete a déli oldalon. Főbejárati homlokzata a város egyik legpatinásabb terének - Erzsébet tér - egyik nyugati térfalát adja.

Az egyemeletes villaszerű, szimmetrikus főhomlokzatú, cseréptetős épület 2012-re készült el.

A felújítás archív fotók alapján készült.

A időtálló homlokzati díszítés és a feliratok elkészítése a szecessziós építészet jellemzőinek figyelembevételével történt. Az épület homlokzatán az eredetileg meglévő geometrikus ornamentikát kiemeli, ha színes, mázas kerámiabetétek kerülnek elhelyezése.

GÓLYÁSHÁZ

Az épületet 1840 körül kezdték építeni, 1952-ig a város legmódosabb polgárainak a tulajdonában volt. 1968-ban műemlékké nyilvánították.

Az utóbbi évtized óta a szélső kéményen fészkelő gólyák húségesek az épülethez, ezért került be „gólyás ház”-ként a köztudatba.

2006-ban az ingatlant a város tújjáépíttette, mely eredeti szépségét visszakapva a belváros egyik legpatinásabb épülete lett. Az eredeti térstruktúra megtartásával felújított épületbe új funkció költözött, Művészeti Iskola működik, és itt van a Gólyás Borház és Galéria. A Petőfi utca korszerűsítése során az épület előtt széles járda lett kialakítva, mely az udvarral együtt helyet biztosít szombatoként a gasztronómiai és kézműves „Garaboly” piacnak.

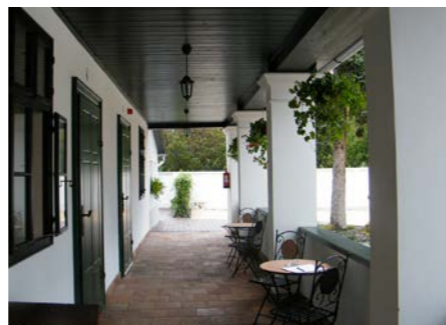
Fontos, hogy a felújított patinás épületek megtalálják funkciójukat, így biztosítva az épület életútján betöltött szerepét.

SZÍNES VENDÉGHÁZ

A ház a mindenkori főbíró lakhelye volt. 1848-ban ebben a házban szállt meg toborzó körútja alkalmával Kossuth Lajos Boros Sámuel polgármester vendégeként. A több mint 200 éves épület 2009-ben teljes felújítás után nyerte el jelenlegi, régi polgárház stílusú formáját.

KORMÁNYHIVATAL

A régi polgárház igényes felújítása során a napelemek elhelyezése az udvari tetősíkon történt, nem zavarva az utcai homlokzatok látványát.

LAKÓÉPÜLET

KERTVÁROSI ÓVODA - DE SZÉP!

Nem régi patinás épület felújításáról van szó, hanem az 1970-es években épült óvoda korszerűsítéséről, amely során az épület világos színű homlokzatai színes kerámiadíszítést kaptak, ami láttán egy nagycsoportos kislány összecsapta a kezét sz első szeptemberi napon.

NÉPI LAKÓÉPÜLET

Szentésen viszonylag kevés népi lakóépületet találhatunk. Ezek általában amortizáltak, felújításra szorulnak. Kivétel a Szilfa u. 4. alatti lakóépület, amely gondos karbantartásról tanúskodik.

ÚJ ÉPÜLETEK

Juhász Márta építész tervezete

SZENT KORONA CUKRÁSZDA

IPARI ÉPÜLETEK

DENTI

Sárai Róbert és Szilágyi Tibor építészek tervezeték

AUTÓSZALON

TÁRSASHÁZAK

CSALÁDIHÁZAK

TÁJBA ILLESZTVE
OPEN HOTEL
- KORTÁRS ÉPÜLET
A KURCA PARJÁN

A k, hagyományos alföldi formavilággal.

Török Csongor építész tervezete

ANTAL-TAVI PANZIÓ
- CSAK TERMÉSZETESEN

A kubik-gödör tó és partján épült panzió az utóbbi 10 évben létesült, a horgászok és más vendégek örömeire. A festői környezetben lévő épületek természetes anyagokból épültek, hagyományos alföldi formavilággal.

Perjés Márk építész tervezte

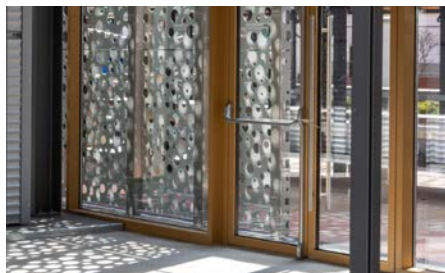

5. JÓ PÉLDÁK MÁR TELEPÜLÉSEKRŐL

NAGYKŐRÖSI PIAC

• KÖZÖSSÉGI ÉPÜLETEK

Hasonló méretű kisvárosban épült piac. Az egyéni megfogalmazású épület játékos homlokzata üde színfolt a városban. Léptékében illik környezetéhez.

Kiss Gyula és Járomi Irén tervezte

Vesmás Péter tervezte

SZEGEDI PIAC

A szegedi piac egy jól átlátható, tisztán szerkesztett alaprajzú épület. A piac tömegében bontott, belsőjébe a bazilikális bevilágítóknak köszönhetően sok fény jut.

Jól illeszkedik az őt körülvevő város léptékéhez.

TORNYAI MÚZEUM HÓDMEZŐVÁSÁRHELYEN

Vesmás Péter tervezte

Az épület nem sablon megoldással illeszkedik a házsorba. Nyeregvetős épületek közé zárt sorúan illesztett keskeny lapostetős épület, kiugró emeleti résszel. Remek megoldás, a két hagyományos épület nem azonos korban épült, a hasonló párkánymagasság ellenére a homlokzati ablaksávok nem azonosak, nem akart egyikhez sem tartozni, hanem egy harmadik megoldást keresett.

NATURA HILL ZEBEGÉNYBEN

Konrád Péter tervezte

A tájba érzékenyen elhelyezett szállodát igényes anyaghasználat jellemzi. Az épület kialakítása a bontott éület tömeggel átgondoltságot tükröz.

NOÉ SZEGEDEN

Az úszóház Szegeden a Tiszaparton áll. Lakásként, illetve irodaként működik. Egyedi megoldás a vízhez való kapcsolódásra. Szép kilátás nyílik innen a Tiszára.

Vesmás Péter tervezte

6. IRODALOM

- Barta Gábor: Szentés története a középkorban és a török hódoltság idején
Tanulmányok Szentés történetéből (Szerk.: Labádi Lajos) Szentés, 2001. 49–178. p.
- Barta László: A szentesi örökváltság
Csongrád megyei könyvtári füzetek 10. Szeged, 1979. 101 p.
- Barta László: A Szentési Kórház története a századfordulóig
Centenárium. A Szentési Kórház 100 éves jubileumi emlékkönyve. Szentés, 1981. 9–31. p.
- Barta László: Szabad Szentés városának képviselői és igazgatási rendje (1837–1840)
Tanulmányok Csongrád megye történetéből X. Szeged, 1986. 49–61. p.
- Barta László: Szentés igazgatása az 1848/49-es forradalomban
Tanulmányok Csongrád megye történetéből XXI. Szeged, 1994. 21–44. p.
- Barta László: Az 1956-os forradalom Szentesen
Szentés, 2000. 121 p.
- Barta László: Szentés a reformkorban (1836–1848)
Tanulmányok Szentés város történetéből (Szerk.: Labádi Lajos) Szentés, 2001. 197–240. p.
- Barta László - Gecsényi Lajos - Schneider Miklós: Szuronyok árnyékában (1890–1939)
Dokumentumok a szentesi munkásmozgalom történetéből. Szentés, 1969. 167 p.
- Barta László - Páhi Ferenc: Szentés utcanevei. Csongrád megyei könyvtári füzetek 12. Szeged, 1980. 155 p.
- Barta László - Labádi Lajos: Boros Sámuel. Szentés, 1986. 53 p.
- Berecz Sándor: A Szentés városi községi főgimnázium története. Szentés, 1896. 124 p.
- Szentés, 2019. július 12.*

*Wittek Krisztina
főlépítész*

Blazovich László: Városok az Alföldön a 14–16. században
Dél-Alföldi Évszázadok 17. Szeged, 2002. 271 p.

Blazovich László (szerk.): Csongrád megye
Magyarország Történeti Statisztikai Helységnévtára 5. Bp. 1995. 150 p.

Blazovich László (szerk.): A Körös-Tisza-Maros-köz települései a középkorban
Dél-Alföldi Évszázadok 9. Szeged, 1996. 355 p.

Bugár-Mészáros Károly: Szentés – Műemlékek
Tájak-Korok-Múzeumok Kiskönyvtára 388. Bp. 1990. 16 p.

Csallány Gábor: Attila székhelye és sírja Szentés határában, Dónáton. Szentés, 1900. 58 p.

Csallány Gábor: A szentes–derekegyházi népvándorláskori sírlelet. Folia Archaeologica I-II. (1939)

Csergő Károly: Az Alföld problémái. Szentés, 1931. 141 p.

Csongrád megye évszázadai. Történelmi olvasókönyv 1. A honfoglalástól a polgári forradalom és szabadságharc végéig (Szerk.: Blazovich László, Barta László, Oltvai Ferenc) Szeged, 1985. 392 p.

Csongrád megye évszázadai. Történelmi olvasókönyv 2. Az önkényuralomtól a Tanácsköztársaság leveréséig (Szerk.: Gécz Lajos, Labádi Lajos, G. Tóth Ilona) Szeged, 1987. 285 p.

Csongrád megye évszázadai. Történelmi olvasókönyv 3. Legújabb kor (1919–1975) (Szerk.: Nagy István) Szeged, 1986. 336 p.

Czímer Károly: A megyegyűlések vándorlása Csongrád vármegyében. Szeged, 1909. 50 p.

Esze Tamás: A Tisza-vonal védelme a kurucok ellen 1703-ban
In. Rákóczi-tanulmányok (Szerk.: Köpeczi Béla, Hopp Lajos, R. Várkonyi Ágnes) Bp. 1980.

Éble Gábor: A Harruckern és a Károlyi család. Bp. 1895.

Éble Gábor: A nagykárolyi gróf Károlyi család leszármazása. Bp. 1913.

Farkas József: Agrárszocialista mozgalmak (1890–1907). Szeged, 1968. 75 p.

Gaál Endre: Szentés az 1918–1919. évi forradalmak idején
Fejezetek Szentés forradalmi múltjából. Szentés, 1984. 7–146. p.

Harsányi László: A szentesi izraelita hitközség története. Budapest, 1970. 209 p

Kruzslíc Pál: Thália Szentesen. Színjátszás és színház 1838–2008. Szentés, 2010.

Kruzslíc Pál: „Nézetek, az álmod játszmot!” – Tóth József színész élete és munkássága (1823–1870). Szentés, 2013. 104 p.

Labádi Lajos: Csongrád megye neoabszolutista közigazgatásának kialakítása (1849–1854)
Tanulmányok Csongrád megye történetéből X. Szeged, 1986. 103–129 p.

Labádi Lajos: Szentés címertörténete. Szentés, 1989. 48 p.

Labádi Lajos: A Széchenyi-liget születése. Szentés, 1991. 55 p.

Labádi Lajos: Szentés város közigazgatása és politikai élete (1849–1918)
Tanulmányok Csongrád megye történetéből XXII. Szeged, 1995. 280 p.

Labádi Lajos: Szentés (Városismertető album – magyar, német, angol, francia nyelven) Szentés, 1998. 166 p.

Labádi Lajos – Szatmári Imre: Szentés régi képes levelezőlapokon. Szentés, 1998. 62 p.

Labádi Lajos: Szentés és vidékének építészeti emlékei. (Különnyomat)
In.: Csongrád megye építészeti emlékei (Szerk: Tóth Ferenc) Szeged, 2000. 607–672. p.

Labádi Lajos: Szentés vázlatos története a 11. századtól 1914-ig
Szentés helyismereti kézikönyve I. Szentés, 2000. 99–199. p.

Labádi Lajos (szerk.): Tanulmányok Szentés város történetéből. Szentés, 2001. 518 p.

Labádi Lajos: Szentés története évszámokban. Várostörténeti kronológia (1075–1945)
Szentés, 2003. 337 p.

Labádi Lajos: Szentés (Városismertető album – magyar, német, angol, francia nyelven)
Szentés, 2004. 200 p.

Labádi Lajos: A szentesi díszkút története. Szentesi Műhely Füzetek 13. Szentés, 2012. 103 p.

Labádi Lajos: A szentesi városháza építéstörténete. Szentesi Műhely Füzetek 14. Szentés, 2016. 159 p.

Nagy Imre (szerk.): Szentés. Magyar városok monográfiája III. Budapest, 1928. 329 p.

Paszternák István: A honfoglalástól a török hódoltság koráig
Szentés helyismereti kézikönyve I. Szentés, 2000. 69–98. p.

Petrák-kronika
Tanulmányok Csongrád megye történetéből XXV. Szentés-Szeged, 1997. (Közreadja: Takács Edit) 351 p.

Rózsa Gábor: Száz éves Szentés vasútja. Szentés, 1987. 190 p.

Rózsa Gábor: A szentes-hódmezővásárhelyi gőzvontatású helyiérdekű vasút építése és üzeme (1893–1949). Tanulmányok I-II. Szentés, 1993. 354 p.

Sima László: Csongrád vármegye és Szeged. Szentés, 1909. 64 p.

Sima László: Szentés város története (Kezdetektől 1836-ig) I. Szentés, 1914. 548 p.

Sima László: Szentés rendezett tanácsú város története (1837–1849) II. Szentés, é. n. (Kézirat) 233 p.

Takács Edit: Szentés felszabadulása és a népi demokratikus forradalom kibontakozása (1944. szeptember – december). Fejezetek Szentés forradalmi múltjából. Szentés, 1984. 147–194. p.

Takács Edit: Szentés 20. századi története (1914–1990)
Szentés helyismereti kézikönyve I. Szentés, 2000. 200–263. p.

Vadnay Andor: A Tiszamellékről. Tanulmány az alföldi munkáskérdésről
Bp. 1900. 156 p.

Vígh László: Építészeti emlékek. Szentés helyismereti kézikönyve II. Szentés, 2000. 391–408. p.

Vígh László: Képzőművészeti emlékek. Szentés helyismereti kézikönyve II. Szentés, 2000. 409–430. p.

Zsilinszky Mihály: Csongrád vármegye története I–III. Budapest, 1897–1900.

Zsíros Katalin: Szentés földrajzi nevei. Tanulmányok Csongrád megye történetéből XVI. Szeged, 1990. 5–121. p.

Zsíros Katalin: Fejezetek Szentés néprajzából. Szentés helyismereti kézikönyve II. Szentés, 2000. 269–294. p.

Szentés, 2017. nov. 17.

*Labádi Lajos
főlevéltáros*

7. IMPRESSZUM

SZENTES VÁROS ÖNKORMÁNYZATA:

<http://www.aszentes.hu>
titkarsag@szentes.hu

Polgármester: Szirbik Imre
Főépítész: Wittek Krisztina

ÖSSZEÁLLÍTOTTA, SZÖVEG:

Wittek Krisztina, okl. építészmérnök

TELEPÜLÉSTÖRTÉNET:

Labádi Lajos, ny. főlevéltáros

ZÖLDFELÜLETEK:

Kádár Judit, okl. tájépítészmérnök

BEVEZETŐ:

Papp Linda

FOTÓK:

Baloghné Berezvai Csilla
Kádár Judit
Lantos Imre
Tofán Sándor
Vidovics Ferenc
Vízi Csilla
Wittek Krisztina

SZERKESZTŐ ÉS GRAFIKAI TERVEZŐ:

Németh-Zelenai Orsolya
Wittek Krisztina

A térképek a Csongrád Megyei Levéltár Szentési Levéltárából valók.

A borítón látható légifotót a Civertan Bt. készítette.

A Somogyi utca - Új utca park drón felvételeit Fazekas Szabolcs készítette.

A nagykörösi piac fotóit Palkó György készítette.